

DOĞAN KARDEŐ ■ SEÇME ÖYKÜLER

Vüs'at O.
Bener
Havva

YKY

HAVVA
Seçme Öyküler
•
Vüs'at O. Bener

*Vüis'at O. Bener'in
YKY'deki kitapları:*

- Dost – Yaşamasız (2003)
Siyah-Beyaz (2003)
Bay Muannit Sahtegi'nin Notları (2003)
Mızıkalı Yürüyüş – Kara Tren (2004)
Buzul Çağının Virüsü (2004)
Ihlamur Ağacı – İpin Ucu (2004)
Kapan (2004)
Manzumeler (2004)
Havva (*seçme öyküler*, 2009)

VÜS'AT O. BENER

Havva

Seçme Öyküler

Hazırlayan:
Murat Yalçın

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2860
Doğan Kardeş Kitaplığı - 243
—ilkgençlik—

Havva / Vüs'at O. Bener
Hazırlayan: Murat Yalçın

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Şefik Matbaası San. ve Tic. Ltd. Şti.
Turgut Özal Cad. No: 137 İkitelli/İstanbul

1. baskı: İstanbul, Mart 2009
ISBN 978-975-08-1573-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2009
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>
<http://www.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

Sunuş • 7

Dost • 9

Havva • 24

Kibrit • 28

Boş Yücelik • 38

İlki • 43

Sal • 51

Leblebici • 57

Kuş • 61

Biraz da Ağla Descartes • 65

Siyah-Beyaz • 73

Nihavent Saz Semaisi • 75

Bisiklet • 79

Ergenekon • 81

Kara Tren • 84

Buluşma • 90

Uçak Korkusu • 93

Sünnet • 96

Palto • 99

Ya Herru Ya Merru • 101

Yorumsuz • 104

Bir Bardak Sıcak Çay • 105

Vüs'at O. Bener Biyografisi • 107

Öykülerin Yer Aldığı Kitaplar • 111

Sunuş

Yaşamamız'ı okumuştum ilkin: Cıvıtlı parklarda, güneşli meydanlarda, nemli banklarda, sıcak duvarlarda, boş kahve köşelerinde, ağılak çay bahçelerinde elimden kitap düşmediği eski yazılardan birinde... Şimdi, 1957 tarihli *Yaşamamız*'ın kapağına –Fikret Otyam'm allı-yeşilli resmine– bakarken birden o yazın gölgesini anımsadım: “*İstasyon gerilerde kaldı.*” cümlesiyle başlayan “İlki” öyküsünün beni sarıp sarmalayışım.

Gelip çatan anlar vardır: Başınıza bir şey geldiğini, tanımsız bir şeye uğradığınızı duyarsınız. “İlki” böyle bir çarpma etkisi yarattı bende. Bir şimşek zihnimde bir karanlığı yırttı.

Yazının gücü müydü bu?

“Okuyun da görün, öykü nedir, iyi bir öykü ne yapar adamı” dedim hep. Bugünse, “Okuyup da tutkunu olmayan okurluğunu gözden geçirmeli” derim, gönül rahatlığıyla.

* * *

Salt okurların değil, yazarların da yazarı olduğu, öykücülüğümüzün onunla keskin bir dönemeci aldığı söylenmeli burada. Altmış yıla varan yazı uğraşında, kendini durmaksızın yenilediği, anlatımda sarp yolları göze alarak kısa öyküye biçim verdiği de.

Okunup geçilecek bir yazar değil Vüs'at O. Bener: Okurunun dünyaya bakışını, yaşamı algılayışını etkiler, dönüştürür. Neredeyse zihnine sokulmak ister.

Kişiliğiyle yazısını bütünleştirmiş, dilini, dünyasını kurmuş, kendi okurunu düpedüz yaratmış bir yazarın öyküleriyle karşılaşacaksınız bu seçkide.

Hazırlıklı olun, derim.

Murat Yalçın
İstanbul, Şubat 2009

Dost

İkinciye doğru dükkânına uğradım. Kasap Ali dostumdur. Eline geçen parayı içkiye yatırır. Kör kedisini yanından ayırmaz. Bir yanda et parçalar, fakara kadınlara on kuruluşluk ciğer doğrar, ötede kanlı ellerini pis önlüğünde temizleyerek rakısını gırtlığına aktarır.

Yalnızdı. Geniş ağzını elinin tersiyle silerek buyur etti. Her zamanki gibi hatır sormadan, kulpsuz fincana rakı doldurup uzattı. Büyükçe bir yudum alıp bıraktım. Su aranıyordum, testiye gösterdi.

— Bardağa ne oldu?

Omuz silkti. Dizine kıvrılmış kedisini okşayarak:

— Körün işi, dedi. İyi oldu. Zorum yok zaten bardakla.

Daha bir çökmüş. Uykusuz, akı kirli sarı, kapakları sulu gözleri donuk.

Bugün paralı olmalıydı. "Kulüp"tü içtiği, ama baktım, şişe yarım.

— Epey oldu galiba başlayalı.

— Yo! İsteğim yok pek. Vurgun bu. Dün düğün vardı da mahallede. Hasan Ağa yollamış. Biraz evvel geldi.

— Yeter mi bize? Yenisini aldırırım istersen.

— İyi ya. İştahın varsa.

— Senin yok mu yani!

Güldü. Bir iki buçukluk uzattım:

— Tamamla üstünü. Yoksa kalsın.

— O kadar mı öldük!

Köşe başındaki bakkalın çırağı, karşı kaldırımında, sırtını duvara vermiş uyukluyordu.

Seslendi:

— Hey Bapko! Kalk ulan.

Bana döndü:

— “Yeni” mi olsun?

— Hepsi bir.

— Karıştırmayalım ha, ağzımızın tadı bozulmasın.

Kepenklere son ışık vuruyor. Sinekler koyulaşan duvarlara yapışmış kımıldamıyorlar.

Yoldan geçen eli çıkınlı, siyah başörtülü kadınlara bakıyordum, seslice güldü.

— Ne güldün?

Başını salladı.

— Hiç.

— Nasıl hiç?

— Bakıyorum, hayatından memnunsun da. İyisindenmiş seninki. Bizim karı dokuz canlı. Dört tane de piç... İçmezsin de ne halt edersin.

Cevap vermedim. Çengele takılı bir öküz yüreğinden toprağa kan damlıyordu.

“Memnun muyum? Azap içindeyim. Çok çekti zavallı. Ne kadar hayata bağlıydı. Bense kurtuluşu ölümden bekliyordum. Beklediğim de oldu. Ne maskaralık! Kendime değil, ona ölümü yakıştırmak...”

Çocuk güzüktü. O kalkmadan ben davrandım. Ses çıkarmadı. İlk kadehi Bapko’ya verdim. Bir solukta boşalttı.

— Eyvallah ağabey.

Uzattığım birkaç leblebiyi ağzına atıp çıktı.

— Bizim karı, çoktandır görünmedin ya, boyuna seni sor-du. Âşık mıdır nedir sana!

Hiç böyle konuştuğunu duymamıştım.

— Bu da nereden çıktı?

Kirli dişlerini meydana vurdu:

— Pek mi saçma laf ettik! Aldırma yahu, şaka...

— Bırak Ali. Böyle şaka olmaz. Bilirsin iyi kızdır Naciye.

— İyi midir? Bana ne iyiye. Haydi çekmene bak. Sıra sende. Ben şu mumu bulayım.

İçimden küfrettim.

“Herifte kalp denen şey yok.”

Karım gömülürken beraberdik. Hoca berbat bir sesle anlamadığım şeyler söylüyordu. Tabutun testereyle kesilmesi sırasında kulağıma eğilip: “Bu iyi işte. Çabuk çürür ölü” dediği zaman bile, bugünkü kadar canımı sıkmamıştı. Dahası onu, bütün ötekilerden daha dürüst bulmuştum.

Üst üste birkaç kadeh içtim. Kafam buğulandı. Mum ışığının duvara çizdiği gölgeler sallanıyor.

“Herifte kalp denen şey yok.”

Karısının ince yüzü gözümün önüne geldi. Her gittiğimde ne yapacağını şaşırır. Biraz yumuşak yüz görse.

Ona baktım, dalgın gibi.

— Ne o, neden konuşmuyorsun?

— Hiç. Düşünüyorsun da. Karın mı geldi aklına? Gücenme, yüreğin pek yufka. Kadın yükür yük. Atmaya bakmalı.

— Böyle düşünmeye hakkımız yok.

— Sen de az mı şikâyet ederdin, unuttun galiba?

— O başka. Ne olursa olsun, kimse kimsenin yükü değildir.

— Aklım ermez. Değil mi ki, acımak var bu dünyada, bitti, bırak...

“Merhamet kötü şey, ondan kurtulmak lazım,” demişti, bir gün de.

Ekledi:

— Olmaz. Bak ben acımam işte kimseye. Sen hiç gördün mü benim dükkâna dilenci sokulduğunu? Assınlar kendile-

rini be! Görsün herkes. Ne diye ben onlara acımaya mecbur olacakmışım?

Sustuk.

Vakit geçmiyor. Saat daha dokuz buçuk. Dilim dişime dokundukça sinirleniyorum. İçten içe sızlıyor.

“Allah belasını versin. Hayat mı be! Şimdi ben zevk mi alıyorum, bu adamla oturup içmekten? Sıkıntı işte. Keşke eve gitseydim. Kitaplar. Yerin dibine batsın kitaplar! Ne öğrettiler bana? Sökebildiler mi içimdeki huzursuzluğu?

İçmek gerek. İyi ama, bu sürüp gitmez ki böyle. Ben, şu, hem kasap, hem kasap ruhlu herif, içiyoruz da ne oluyor? Hiç. Öyle. Hiç değilse düşünmediğimiz, beklemediğimiz şeyler olsa...”

Duvardaki gölgeyi gözetlediğimin farkına vardım. Başımı yana çevirince uzadı. Polis hafiyelerine benzedim. Demin daha biçimliydi oysa.

“Biçimli bir adam! Tuhaf.”

Mum sönmeye yüz tutuyor. Bitişik evden bazan belirli tiz, bazan kalm, boğuk sesler yansıyor. Kavga ediyorlar galiba.

— Mum gidiyor ha, var mı başka?

— Yok.

— Ee?

Uzaktan hafifçe dükkânı aydınlatan elektrik direğini gösterdi.

— Vazgeç, birer daha atalım da, gidelim Ali. Sen oturmak istiyorsan başka. Ama evden beklerler bana kalırsa...

Eliyle anlamsız bir işaret yaptı.

— Hadi sağlığına.

— Öyle olsun.

İkimiz de terliyoruz. Sesler hafifledi. Tavandan bir şey düşer gibi oldu. Örümcekmiş. İleri geri sallanıp duruyor.

— Kalk Niyazi Bey.

— Gidiyor muyuz?

— Gidiyoruz, bizim eve.

— Ben pek iyi değilim. Hoş gör, başka zaman.

— Erken daha. Otururuz bahçede. Hadi yürü.

Kalktı, kolumdan çekmeye başladı. Biraz sarhoş oldu galiba. Ben de kalktım. Otururken anlaşılmıyor. Üst üste içtik de ondan.

— Hadi, davran.

— Peki, peki.

Hafifçe sallanıyorum, ya da sallandığımı sanıyorum.

Şişenin mantarını özenle sıkıştırdı, yan cebine soktu. Kör kedisini karnı ortasından koltuğuna kısırdı, çıktık.

Eminim o da beni sarhoş sanıyor. Koluma girdi, yürüyoruz. İçkiliyken gelişigüzel adım atmak hoşuma gider. Bazan, ufak çukurlara bir boşluğa düşer gibi yalpalarla inip çıkıyoruz. Tek tük gelip geçenler biraz sonra kafalarını geri çevirip bakıyor olmalılar. Zararı yok. Onu hemen bırakmak doğru olmaz. Huyunu bilirim. Dükkâna döner ve sızıncaya dek...

— Niyazi Bey..

— Söyle...

— Ben fena adam mıyım?

“Bu içlilik de nereden çıktı!”

— Herhalde ikimiz de pek iyi değiliz.

— Yok, yok, sen fena adam değilsin. Ama ne çıkar...

— Öyle hiçbir şey çıkmaz. Biraz daha ağır gidelim. Bak caddeye çıktık.

Yavaşça kolumu bıraktı.

Evlerinin önüne gelince ayrılalım dedim, tutturdu:

— Olmaz Niyazi Bey. Bahçede oturacağız biraz daha. Zaten canım sıkılıyor, karıdan çıkacak sonra acısı. Uzatma.

Ve kapıyı tekmeledi.

Garip bir uyuşukluk içindeyim. İçeriden nalın tıkırtıları duyuluyor. Zayıf bir ışık, kapı aralığından sızdı. Girdik.

— Aa! Niyazi ağabey siz miydiniz? Nasıl oldu böyle. Buyrun.

— Sorup duruyordun, getirdim işte ağabeyini. Hadi şimdi durma. Bahçede oturacağız. Bardak getir. Bir şeyler bul. Feneri bize bırak...

Tahta masanın yanındaki demir sandalyelere iliştik.

Hava öyle durgun. Yerde cam kırıkları parlıyor. Gök yıldızlı. Şu Kutup Yıldızı nerede acaba?

— Hey, hadi be! İki bardak getir evvela.

İçeriden seslendi:

— Geliyorum. İnsan bir haber gönderir. Ne bileyim ben...

Her gelişimde kendine çekidüzen verir, yeni basma entarisini giyer. Bu kez de öyle oldu. Bardakları bırakırken:

— Kusurumuza bakma artık, ağabey, dedi. Hoş geldiniz. Haberim olsaydı. Biraz ciğer var onu getireyim bari. Salata da yapayım.

— Bırak Naciye, zahmet etme. Zaten...

— Getireyim, götüreyim! Lafı bırak yahu, getir işte ne varsa.

Kinli bir bakış fırlatıp uzaklaştı.

Bardağı yakaladım.

“Şu içkiler daha sert olsa...”

Mezeler geldi. O da bir sandalye çekip yanımıza ilişti.

— Nasılsınız? Gözükmediniz hiç. Acılı gününüzde gelecektim, bizim adam bırakmadı.

— Teşekkür ederim Naciye. Gelmediğin daha iyi. Nasıl çocuklar?

— Eh, iyi işte.

Sustuk. Gene o sıkıntılı hava. “Çekip gitmeli” dedim, “Mânâsızlık. Ne işim var benim burada...” Çabuk gevşedim. Bir aralık Naciye'nin her zamanki hayran bakışlarını üstümde duydum. Bir şeyler söylemek gerek:

— Çocuklar yattı galiba. Ne yapıyor Mustafa?

Yüzünü buruşturdu:

— Eline geçeni kırıp geçiriyor, ne yapacak.

Ali, sesli bir of çekti, gözlerini yumdu, sonra hırıltılı bir gülüşle önündeki bardağı yarısına kadar doldurarak karısına uzattı:

— Al iç şunu.

— Sarhoş musun sen. İstemem, çek elini.

— İç diyorum be! Numara mı yapıyorsun. Gördün ya Niyazi Bey.

Baktım, pek isteksiz görünüyor. İstesem alacak. Gülüm sedim, aldı.

— Vallahi hatırınız için ağabey.

Alışık bir tavırla nefes almadan içti.

— Birden dikiverdin ama, gözlerin de sulandı, dedim.

— Zararı yok.

— Biz de üçleyelim mi Ali?

“Ne zavallılık. Bu kadının da umutları vardı elbet. Karımın olduğu gibi. Kabahat kimde? Uyuşamadık işte. Hangimiz kurtuldu? Bana ne. Duyuyor mu bir şey? Toprağı bol olsun. Değer mi çekmeye. Sanki yaşamak...”

Kerpiç duvarın üstünde iki gölge kımıldadı. Yapraklar hışırdıyor.

Ali gene sıkıntılı bir ses çıkardı:

— Kör olası hava, es biraz. Boğulacağız neredeyse. Sigaram bitmiş, var mı sende Niyazi Bey?

Uzattım.

— Naciye’ye de ver bir tane. Al al, bırak kibarlığı... Hani bir şarkın vardı senin, onu da söyle ağırdan.

Nazlanmadı. Kurşuniye çalan gözlerinde garip bir parlaklık belirip söndü. Kırgın, dokunaklı bir sesle başladı:

“... Öyle karanlık gece ki ruhum, olmuyor sabah...”

“Olsa ne çıkar? Senin de için sıkılıyor Naciye. Ne bakıyorsun. Hakkın var, çekilmez. İrili ufaklı dört çocuk. Bu kaba, ahmak herif. Düşmüşsün bir kere. Laf, bana ne düşmüşse? Bütün dertlerin tasası bana mı ait?”

— Beğenmediniz ağabey.

— Yok canım, çok güzeldi. Emin ol. Hakikaten.

“Sevindi. Ben aptalım. Bir yıldan beri dikkat etmedim. Et-tim ama. Saf değil. Bir kadından bu kadar saflık beklenmez. Belli olmaz da. Olur a! Hadi canım geç. Farkındayım, sarhoş diyorsun. Değilim. Yanılmam ben.”

— Amma da içiyoruz be. Kaç saat?

“Ne herif.”

— On bire geliyor.

— İyi. Açıktır Nuri. Ben şimdi gelirim.

Kalkıyordu. Naciye önüne geçti:

— Şaşırdın mı sen?

“Bırak gitsin işte.”

— Çekil, şimdi tokadı yersin ha. Göğsünden itiyor.

“Hayvan.”

Aralarına girdim.

— Ali kendine gel. Haklı, geç oldu, vazgeç. Böyle yapacaksan şimdi giderim.

Telaşlandı:

— Sen otur, Allahını seversen, darılırim bak. Hatırımı kırma.

Karısına döndü:

— Yürü, yatak ser yukarıya. O kadar mı öldük Niyazi Bey.

Tahta kapı gürültüyle kapandı.

“Ne yapmalı?”

— Otursana Naciye, nereye gidiyorsun?

Durdu.

— Yatak içinse zahmet etme. Kalacak değilim.

— Neden? Ali kızar sonra.

— Otur dedim ya.

Sandalyenin arkalığına iyice yaslandım.

“Öyle karanlık gece ki ruhum... Çekiniyor gibi.”

— Ağabey uyuyor musun?

— Yo.

— Konuşmuyorsun da.

— Niye söyledin bu şarkıyı Naciye?

İçini çekti:

— Hiç. Ne bileyim.

— Çok dokundu bana.

— Sahi mi?

— Ciddi söylüyorum.

— Alay etme.

İçeriye kulak verdi:

— Uyandı galiba kız. Bakayım şuna.

“Ne yapar? Bekliyor. Hiç bugünkü kadar...”

Damarlarımda tuhaf bir kıpırtı başladı.

“Ne yapar? Deliliği bırak. Ya sandığım gibi değilse. Fırsatçı sersem. Hadi canım, pek önemli değil. Bu vaziyette haklıdır. Sana ne.”

Çabuk döndü. Önümdeki bardağı bana sormadan alıp, içti.

— Uyudu mu çocuk?

— Uyudu, su verdim.

— İyi, çocuklarını düşünüyorsun!

— Ben mi? Hiç bile.

— Neden?

— Vız gelir bana çocuklarım.

— Ya.

— Alay etme benimle.

— Gelsene sen biraz yanıma.

Yaklaştı.

“Ne demeli? Amma sakın.”

— Beni dinle. Sabırlı ol. Geçer bunlar.

Güldü. Gülünecek söz elbette.

“Çek arabayı haydi. Kalk. Anlamadım mı sanki, budala.

Gideceğim ama.”

— Bana müsaade. Gideyim artık.

— Gidiyor musun?

“Laf işte. Boşuna gayret.”

— Gidiyorum.

— Eve mi?

— Nereye olacak?

— Ali'ye ne diyeyim?

— Bekledi, bekledi gitti, dersin.

Yürüdüm. Peşimden geldi. Kapının mandalına uzanıyordum, gene güldü. Durdum.

“Ahmak.”

— Ben sarhoş değilim Naciye.

— Biliyorum.

— Çekil kapıdan.

Titriyordu. Damarlarımdaki kıpırtı birden artıverdi. İlk silkindi, sonra elindeki fener ayağının dibine düştü.

— Haydi çekil şimdi. Bu kadarı yeter.

Suçlu suçlu önüne bakıyordu. Bir şey demedi. Çıktım.

Daha on beş adım atmadan pişman olmaya başladım.

“Keşke ısrar etseydim. Dönsem. Olmaz. Niye? Ali'yi beklerim. Neredeyse gelir. Yolda karşılaştım derim.”

Döndüm. Kerpiç duvarın karanlık köşesine gizlendim.

“Yak şimdi bir sigara. Ne sıcaktı dudakları. Ahmak, şimdiye kadar anlamalıydın.”

Yarım saat geçmiş olmalı. İleriden bir gölge göründü. Belli, adamakıllı sarhoş. Kapıya boş bir çuval gibi yığıldı. Koştum.

Ali'yi sürükleye sürükleye içeri aldık. Sedire uzattık. Söyleniyor. Uzamış sakalı, iri patlak gözleri, kıvrım kıvrım boynu üzerinde yana yatmış koca kafası iğrenç. Yüzünde derin çizgiler, acayip bir anlam var.

Naciye deminkinin tersine, yalnız kalışımızdan sıkılır gibi.

— Bir kahve pişireyim mi, açılırsınız.

“Sınız. Niye siz!”

Başımı salladım.

Sofa karmakarışık. Tavandan örümcek ağları sarkıyor. Arada koşuşan farelerin tıkrıtları işitiliyor.

Kahvem geldi. Fincanı uzatırken elinin titrediğini gördüm.

— Gidecek misiniz?

Cevabını beklemeden ekledi:

— Yukarıya bir yatak sereyim isterseniz.

— Fena olmaz. Yorgunum zira.

“Sedirdeki korkunç yaratığın yanında bu kadın! Canlı ve arzulu, nasıl yatar? Ona yaşayabileceği en güzel bir aşk gecesi verebilirim.”

— Sen nerede yatacaksın?

Bakışları öyle bir bulandı. Sert bir sesle:

— Burada, dedi.

“Laf, numara yapıyor. Pekâlâ!”

Tahta döşemeye serdiği yer yatağına elbisemle uzandım.

Az sonra kapı açıldı.

“Gelecek tabii!”

Kıpırdamadım. Başucuma sürahiyi bıraktı.

— Niye geldin?

Ses çıkarmadı. Yavaşça ayağımdan iskarpinlerimi çekti.

Lambayı kısıp dışarı çıktı.

“Nazlanıyor! Birazdan. Kimbilir ne zevk almıştır. Hayatında hiç böyle öpüldü mü acaba?”

Soluğum sıklaşmaya başladı. Ağzım kurudu.

“Saçlarını yavaş yavaş okşarım!”

Dakikalar geçtikçe sınırlarım geriliyor.

“Ayıldı mı yoksa Ali? İmkânsız, körkütüktü. Amma garip kadın. Darıltık mı yoksa? Muhakkak uyanıktır. Sabırlı ol öğlum. Aşağıya insem? Ya ayıksa? Aldırma. Bahane kolay...”

Doğrudum. Ceketimi çıkardım. Tahtalar gıcırdayıyor. Çarpıntı içinde merdiven başına gelebildim. Kısıp idare lambası eşiğe konmuş.

“Görülüyor ki sedir. Aldırma.”

Pek sakınmadan indim.

“Gözlerim bir alışsa. Yok mu ne? Bir şeye çarpmasam bari.”

Elimle yavaşça yokladım.

“Kalkmış. Tuhaf şey. Nasıl kalktı bu?”

Ayaklarımın ucuna basa basa yatak odalarına yaklaştım.
"İnliyor. Öyleyse Naciye çekti içeri. Tokmağı çevirsem.
Uyumuyorsa görür. Görmez, oda karanlıktır. Öksürsem?"

Öksürdüm. Gene ses yok.

"Yürü be. Bu kadar mı alçaldın?"

Bir kez daha umutsuz basamakta durup çevreyi dinledim.

"Yatmalı."

Uyandıgımda ortalık yeni ağarmıştı.

Ağzımda çiriş tadı, başımda tortusu dibe çökmüş bir
ağırılık, midemde eziklik. Gaz kokusu odayı kaplamış. Sızın-
caya değin geleceğini ummuştum, yalnız oluşuma şaşar gibi
bir halim var.

"Akşam olanlar."

Garip bir pişmanlık duygusu içindeyim.

"Rezalet!"

Kapı kapalı, iyi biliyorum, açık bırakmıştım oysa. Anla-
dım. Geldi. Ben sızdıktan sonra herhalde.

"Enayi, sızmasaydın işte. Bırak bırak kimseye görünme-
den gitmeli."

Pantolon buruşmuş. Gömleği atıvermişim. Demek epey
sarhoştum akşam. Ellerim tozlu gibi.

"Bu da ne?"

Dörde bükülü bir kâğıt parçasıydı. İskarpinleri çekince
altından çıktı.

"Bunun için geldin demek!"

Okudum. Acemice bir yazı. Güç söküyorum.

"Niyazi Bey:

"Beni fena kadınlardan sandınız. Teessüf ederim. Evet,
daha bize ilk geldiğiniz günden beri sizi delice sevdim. Ne
yapayım elimde değildi. Bugün anladım ki siz de beni sevi-
yormuşsunuz. Fakat sonra... Ama affediyorum. Yalnız ba-
na kavuşmanız; şunu iyi bilin ki, ancak evlenmemiz şartıyla
olur. Ben, nikâh altındayken sizin olmam. Eğer maksadınız
benimle evlenmek değilse kendimi intihar ederim. İnanmaz-

sın, yaparım bak. Çocukları hiç düşünme. Yeter ki sen iste. Kabul ediyorsun değil mi? Senin vicdanından şüphe etmem. Oturduğumuz ev benimdir. İstemezsen satarız. Öyle sevinçliyim ki. Artık bu cehennem azabından kurtuluyorum. Akşam aşağıya indiğinde uyanıktım. Çok isterdim ama. Sana hizmetçi gibi bakarım Niyazi Bey. Acele cevabınızı bekliyorum.”

“Kendimi intihar ederim” tümcesini okurken elimde olmadan güldüm.

“Zavallı basit kadın. Ben seninle nasıl evlenirim!”

“Kabahat bende. Temizle bakalım şimdi. Ne mendebur talih be. Birinden kurtul, birine çat. Şu kadınlar kuş beyinli. Hiç düşünmüyor ki...”

Mektubu buruşturup cebime soktum. Endişem artmaya başladı. Çıkardım. “İnanmazsın, yaparım bak.”

“Yapar mı yapar.”

Tavana baktım.

“Şu salıncak halkasına ipi takabilir.”

Sallanışı gözümün önüne geldi. Sırtım ürperdi.

“Hadi canım palavra. Kolay mı o kadar? Aklınca... Bir daha görünmeyiveririm, olur biter. Vakit erken. İsalet. Daha kalkmamışlardır. Çekip gitmeli. Ya dediğini yapıverirse? Bana ne? Daha görür görmez sevmiş! Laf. Tuhaf, mecbur muyum yani? Ben de amma yumuşak kalpliyim.”

Kararsızlığıma içerliyorum. Bir sigara yaktım.

“Düşüneyim biraz. Acele etmemeli. Bu sefer de acırım arkasından. Büyütüyorum işi. Oyalarım. Birdenbire olmaz dememeli.”

Ferahlar gibi oldum. Belki o da kalkmıştır. Giyinip aşağıya indim.

Mutfaktaydı. Girdiğimi sezdi. Bir şey arar görünüyor. Sesimi yumuşatmaya çabaladım:

— Erken kalkmışsın Naciye?

Döndü. Rengi uçuk. Heyecanını belli etmemeye çalışıyor.

— Çay mı hazırlıyorsun?

Kıpırdamadı. Yavaşça yanına yaklaştım:

— Sakin ol Naciye, okudum mektubunu.

Elini tuttum. Öyle bir güvenerek sıkıttı:

— Kızdın mı bana?

Çenesini okşadım:

— Ne münasebet. Kızarmıyım sana? Ama oturalım da öyle konuşalım olmaz mı?

Çekingen, suçlu bir tavırla dinliyordu.

— Sen çocuk değilsin Naciye. Söz ne demek bilirsin.

Başını salladı.

— Emin ol, ben de seni severim. Fakat. Bazı mecburiyetler var ki... İnsan ne kadar istediğini yerine getirmeye çalışsa olmuyor. Nasıl anlatayım...

Arkasını getiremedim. Yardım etti.

— Anladım, arada başkası var.

Soluk aldım.

— İyi tahmin ettin. Yalnız söz vermiş olsam gene neyse.

Yüzü değişiverdi.

— Ortada tamiri imkânsız bir hadise de var!

Anlamadı.

— Yani onu almaya mecburum. Yoksa...

İnanmadı.

— Anladın değil mi?

— Kim bu kız?

— Tanımazsın Bursalı.

Durakladı:

— Çocuk da var mı?

Başımı eğdim.

Düşündü. Acır gibi yüzüme baktı. Sonra kırık bir sesle gülerek:

— Eh ne yapalım, dedi. Üzülme.

Şaşırdım. Yineledi:

— Ne yapalım, sağlık olsun. Ver mektubumu öyleyse.

Uzattım.

— Darılmadın ya.

— Yo niye darılacakmışım?

Gözlerinde kesin bir anlatım vardı. Kuru, acı, koyu bir anlatım.

— Bak bir delilik edersen...

Cevap vermedi. Buruşturulmuş kâğıdı ocağa attı.

Dışarıdan Ali'nin bağirtisi duyuldu:

— Naciye, kahvemi getir.

Havva

Benim saçlarım yumuşak. Havva'nın saçları keçe gibi. Annem ustura ile iki defa kazıttı saçlarını uzasın diye, ama uzamadı, kısa kaldı. Burnu da öyle biçimsiz ki! Yamyassı. Tıpkı okul kitabımızdaki maymunun burnuna benziyor burnu. Hiç sevmiyorum onu. Pis, hırsız.

Annem, bugün onu bir temiz dövdü. Tabii döver. Misafir odamızdaki güzelim halımızı kesmiş. Deli mi ne? Annem: "Kız niye kestiri halıyı?" dedi. O: "Kuş var halının içinde", dedi "Beyaz kuş. Onu çıkartacaktım." Gördün işte kuşu. Bir "Töbe töbe ana" bellemiş, onu söyler.

Bari bir işe yarasa. Ne olacak görmemiş ki! Sen onu bırak, öteyi karıştır, beriyi karıştır, sade. Miskin. Üstüne bir de ağır. Sekiz saatte bir bulaşığın içinden çıkamaz. Sonra da doymak bilmez. İyi vallahi!

Geçen gün de ne oldu. Annem misafirlığe gitmişti de. Evde yalnız kaldık bununla. Bizim komşu imamın oğlu Recep evimizin önünden geçti. Döndü gene geçti. Ondan sonra da oturdu karşı kaldırıma, şarkı söylemeye başladı. Nasıl da bağılıyor pis. Bu da oturuyordu sedirde. Bir fırladı durup dururken yanımdan. Korktum. Sonra merak ettim, ne oldu buna diye. Gidip baktım arkasından. Mutfağa girmiş, pencereyi açmış el sallıyor

utanmaz. Anneme söyleyeceğim ama. Görür gününü o. Lekeli entarimi sakladığım yerden çıkarıp anneme göstermesini biliyor ama. Ne yapayım. Karadut lekesi işte. Çıkmadı. O kadar uğraştım. İnşallah başına bir bela gelir de kurtuluruz. Allahım şunu öldür!

Nasıl çıktı dediğim. Oh olsun! Kütük gibi şişti bacağı. Geceleyin asmadan üzüm koparmaya çıkmış, düşmüş, doğru idare lambasının üstüne. Cam kırıkları ayağına girmiş hep. Aptal.

Babam da çok merhametli. Kalktı bu çirkin kızı İstanbul'a götürdü. Yalnız kaldık. Annem gizli gizli ağladı.

Bir aydır rahatız. Keşke hiç gelmese bu Havva.

Geldi ama. İyi olmuş.

Annem dün dedi ki: "On baş soğan koysam bu kızın önüne yiyebilir mi acaba?" "Koyalım anne, bakalım yiyebilecek mi?" dedim. Koyduk. Vallahi bitirdi hepsini! Şaştık kaldık. Gözlerinden zırl zırl yaş akıyordu da gene yiyordu. Sonra annem: "Kız sigara da içer misin?" dedi. "İçerim", dedi. "Al iç şunu haydi." Meğer sigaranın içine tuz koymamış mı annem. Çıtır çıtır sesler çıkmaya başlayınca korkusundan sigarayı atıp öyle bir kaçtı. Katıldık gülmekten.

Sütçü Hacı bunun için bıçak çekmiş güya Recep'e. Bir de bu çıktı. Geçen gün annemin yanında da söylemez mi! Öyle kızdı annem. "Kız nasıl söz o öyle", dedi. "Duymayım bir daha bak. Yoksa öldürürüm seni." Annem öyle dedi, ama o gene bana: "Valla bıçak çekti kız", diyor.

Annem bir yere gittik mi onu eve kilitler. Yoksa alır başını gider. Bir gün az daha ölüyordu. Annem çamaşırılığa kilitlemişti de. Maltızda kömür varmış. Akılsız pencereyi açıversene. Neler çektik. Sarımsaklı yoğurt yedirdik. İçim bulanıyor. Altına etmişti.

Fatmanım diyor ki: "Bu kız kedi canlı, gebermez." Haklı. Domuz gibi yiyor. Ama ne versen. İki tanecik misafir şekerini

anneme söylemeden aldım diye, on değnek yedim avcuma. Onun yüzünden. Nereden de görmüş fesat.

Annem de tuhaf ama. Başını dizlerime koyuyor, öyle yatıyor. Bazan da dizime daha çok bastırıyor gibi geliyor bana. Dizim çok ağrıyor, ama çekemiyorum. Yüzüme öyle tuhaf tuhaf bakıyor ki!

Sonra bir gün kapıdan dinledim. Babam anneme: "Aç ağzını tüküreceğim", diyordu. Annem de: "A! Bey olur mu öyle şey", diyordu. Sonra babam kalın kalın güldü: "Denedim seni be!" dedi. "Sen ağzını aç bakalım bir kere, tükürecek miyim?" Şaştım kaldım.

Neden böyle konuştular? Kaç kere anneme sorayım dedim, sonra vazgeçtim. Kapıdan dinlediğimi anlarlar diye. Zaten annemden ödüm kopar. Vururken sesini çıkarmayacak sın. Hele bağır. Ben bağırmıyorum, ama ağlıyorum. O deli hiç ağlamaz. Avazı çıktığı kadar bağırır sade. Babam kaç kere: "Bu kız adam olmayacak, gönderiverelim köyüne git sin" dedi. Gitse de kurtulsak ya. Annem: "Acıyorum kıza", dedi. "Kimsesi yok. Hem kuvvetli. İşime yarıyor. Nasıl olsa lazım biri." Bari o kadar iyilik ediyoruz, o da uslu uslu otursa ya. Bir de tutturmuş karnım ağrıyor diye. Ağzı öyle fena kokuyor ki! Sonra ikide bir, solucan bulup beni korkutuyor. Bu yüzden iştahım kesildi. Anneme de söyleyemedim. Söylesem o da sürahimizi benim kırdığımı söyleyecek anneme. Halbuki Mestan kırdı sıçrarken. O kırmadı ama ben öyle dedim anneme. Ne yapayım ucunda sopa var sonra.

Havva üç gündür hasta. Evin içi leş gibi kokuyor. Ne yaptıksa kâr etmedi. Alttan üstten gidiyor. Kimi sürgün dedi, kimi humma. Doktor da adını unuttum bir şey dedi. Allah korusun hepimiz ölülmüşüz. Sonra değil, dedi. Bereket ben okula gidiyorum. Kokudan durulmuyor yoksa.

Neyse onu kömürlüğün yanındaki odaya koydular. Babam evi badana ettirdi. Annem de günlük yaktı. Benim odamın duvarları yeşil. Ben bazan aşağıya inip penceresinden

onun odasına bakıyorum. Çırpınıp duruyor. Kazık kadar kız ufalıvermiş. Ne oldu buna? Ama o ölmez ki. Gene iyileşir. Bacağını keseceklermiş İstanbul'da. Keşke kesselerd. Otururdu bir köşede hiç olmazsa. Hep pis boğazlığı yüzünden başına bu belalar geliyor. Şimdi pişman olmuş ama kaç para eder. Annem sıkıştırmış da söylemiş. Çöplüğe attığımız yağ tenekesinin dibini sıyırmış, yemiş de ondan böyle olmuş. Komşular paslı tenekeden zehirlendi diyorlar. Annem: "Bir de okutsak mı acaba" diyor.

Annem bugün ağlıyordu. Zavallı annem. Beni çok döver ama, onu çok severim. Kaç bayram kendi güzel elbiselerini bozdu da bana dikti. "Niye ağlıyorsun?" dedim. "Havva ölecek galiba kızım", dedi. "Ona ağlıyorum." Birden benim de içim doldu. Ben de ağlamaya başladım. "Havva ölecek ha! Ölmesin anne!" "Belli olmaz kızım. Her şey Allahtan. Hadi git ağlama." Annem öyle dedi, ama ben ağladım. Sonra aşağı inip odasının penceresinden baktım. İki tarafına çarpınıp duruyordu. "Allahım ne olursun ölmesin", dedim. Allahım öldürme onu!" O gene çarpınıp duruyordu. Birden karnıma bir ağrı girdi. Bağırımı dedim, sesim çıkmadı. Ortalık da kararıyor. Olduğum yerde kalakaldım öyle. Neyse ki köpeğimiz geldi yanıma. Kuyruğunu sallayarak. Kafasını okşadım köpeğimizin. Sonra onunla merdiven başına kadar geldik. Karnımın ağrısı geçti.

Az sonra, annem, babam, doktor geldiler. Ben de kapı aralığından baktım. Doktor, Havva'nın koluna iğne yaptı. Havva bağırmadı. Üçü de durup beklediler. Babam çenesindeki sivilceyle oynuyordu.

Sonra annem babamın yüzüne baktı. Babam eğilip doktorun kulağına bir şey söyledi. Doktor başını salladı. Sonra Havva'nın gözleri açıldı. Annem Havva'nın yanına gitti, yatağına diz çöktü. "Kızım Havva iyi misin evladım?" dedi. "Bak iyileştin artık. Canın bir şey istiyor mu? Ne pişireyim sana?" Havva baştan bir şey demedi. Sonra gözlerini iri iri açtı: "Baklava", dedi. Sonra da öldü.

Kibrit

Durakta benden başka bir adam daha vardı. Şehir trenini bekliyordum. Kış sonu soğuk bir gün. Dağların çizgisi belli. Gün batmış.

Adam yavaş yavaş bana yaklaştı:

— Ateşin var mı beyim? dedi.

— Olacak, dedim. Bir kibrit çaktım, uzattım. Çöpü elimden almak istedi, yere düştü kibrit. Bir tane daha çaktım. Gene elimden almaya çalıştı, çekti. Ben:

— Yak yak, dedim.

O:

— Müsaade et beyim, dedi. Sonunda onun dediği oldu. Parmağım yanıyordu az kalsın. Kır bıyıkları var. Yamukça da bir ağzı.

Batı yönünde buharlı bir aydınlık. Adam az ileride durmuş, bir cıgarasından nefesleniyor, bir gökyüzüne diyor kafasını. Ben de erken mi geldim nedir? Ya saatim yanlış ya da tren gecikmeli. Derken o aydınlık da silindi. Karanlık bastı. Tek tük yıldızlar belirdi gökte. Durağın ışıkları da yanmıyor. Sonra bir kamyon geçti, ovayı ikiye bölen şosedden. Işıkları uzadı, büyüdü, kısaldı, gene büyüdü. Homurtusunu dinledim bir vakit.

Adam öteden:

— Gecikti değil mi beyim? dedi.

— Öyle.

— Soğuk da..

Rayların kıvrılıp, görünmez olduğu yerde iki yeşil ışık yanacak, yandı mı tren yola çıkmış demektir. Soluğu yankılanır havada. Arkasından bir uğultu, bir nakarattır gider. Beklersin gelmez. Oysa topu topu da altı dakika.

Geldi neyse tren. Yığılır gibi. Ortalığı koyu, kapkara bir duman kapladı. Önümde yavaşlayan ilk vagona atladım. Makinist de bir kez öttürdü düdüğünü, kalktık. O kır bıyıklı adamı göremedim. Binmişti herhalde o da.

Yanıma, yöreme bakınıyordum. İki orada, iki şurada serpilmişiz tahta kanapelere. Oysa hiç de sevmem iç sıkın, boş trenleri. Alçacık çatılı, barakamsı duraklar vardır hani, önünde tavuklar eşinir, su ararsın su bulunmaz, simit ararsın simit. Üç beş adam el sallar, kimi de dövünür. İşte o çeşit bir duraktan ayrılmışım gibi, her seferinde üzüntülüymüm...

Yumurta biçimi ampuller ölü ölü yanıyordu. Peynir ekmeğin kırıntıları dökülmüştü yerlere. Tablaya bastırılmış yarım bir sigara, ortasından bükülmüş, ezilmiş. Yazısı yeşil. Bir köylü sigarası. Ortalık ekşi ekşi, tozlu tozlu kokuyor.

Doğrudum. Arka sıradan bir çocuk birden haykırmaya başladı. Dişsiz ağzını nasıl büyük büyük açtığını görür gibi oldum. Kısık bir kadın sesi: "Kız sus! Kız Sus!" dedi, çocuğa. Anası olmalı. Susmadı çocuk. Kalktım. Bir kompartımana gireyim bari, olmayacak..

Camda yansımış suratıma bakıyordum, trank! diye açılı-verdi kapı. Korkmuşum. Biletçiymiş.

— Biletçi! dedi biletçi. Makinesini tıklattı.

— Paso, dedim. Bakacak mısınız?

— Görelim!

Gör bakalım, uzattım mavi kartı. Evirdi, çevirdi elinde, bir resmime baktı, bir suratıma. İster misin herif, bu sen değil-sin desin şimdi. Demedi bereket.

— Mersi bayım, dedi.

— Bir şey değil! dedim.

Çıkıyordu, durdu:

— Bayım! İkinciler önde. Niye geçmediniz? Soğuk burası.

— Sıcak mı ön vagonlar?

— Sıcak, yanıyor bugün kaloriferler.

Neden böyle oluyor bilmiyorum. Birisi benden kimliğimi sordu mu elimde olmadan sararıyorum. Kalktım. Koridorda durdum biraz. Alevli kor parçaları kopup gidiyordu trenden, gerilere doğru. İki adam konuşuyordu. Kulağıma çalındı. Biri:

— Fil doğurdu mu ola? dedi.

Öteki:

— He ya, dedi. Tıpkı anası. Ötey gün gördük biz Çiftlikte.

— Rengi nasıl ki?

Yürüdüm. İhtiyar bir kadın tiftik atkısını başından aşır-
mış uyukluyordu. Örgüsü dizinde, bir eli sepetinde, bir eli
yumağında. Gözleri süzgülü iki delikanlı kafa kafaya vermiş,
şarkı söylüyorlardı. Söylediklerinden: “Bir muhabbet kuşu da
ben olurum” aklımda kaldı.

Bir vagonun sahanlığında idim. Arada bir, bir direk göl-
gesi, parıltılı bir düzlük kayıp gidiyordu. Başka bir durağa da
ha yaklaşıyorduk. Üşüdüm dedim, içeri gireyim.

Göz gezdirerek yürüyordum kompartımanların önün-
den. Hangisine gireyim? Şuna, vazgeç, şu kadınlar var içeride
geç diyordum, o kır bıyıklı adam gözüme ilişti. O da beni gör-
dü galiba ya, görmezden geldim. Daha üç dört adım atmamış-
tım ki, kapı açıldı, arkamdan seslendi:

— Beyim!

Döndüm.

— Beyim buyursana.

— Şöyle ileri gidecektim ama.

— Gel canım! Soğuk dışarı. Ne yapacaksın ileri gidip de.

— Öyle mi yapalım?

— Öyle yapalım.

Pekâlâ. Haydi öyle olsun bakalım. Girdim. Oturdum. Gerçekten rahattı yaylı minderler. Ilıktı içerisi.

— Ben de, dedi. Seni kaldı sandım, meydanlarda göremeyince. Nereye kayboldun birden?

— Tren durmadan atlayıverdim de...

— Haa! Tehlikeli ama. Buyur.

— Yok yakmayayım, çok içtim.

— Buyur, buyur.

— Sağ ol. Öksürtüyor. Sonra.

— Buyur canım!

Çaresiz aldım uzattığı paketten, bir mavi Birinci. Kuru oluyor bu maviler.

— Her kafaya bir duman lazım a beyim! Ne uzun ettin? Kibriti senden ama. Aksilik bugün, kimsede de yok. Dalgaya düştük...

Kompartımanda bizden başka bir adam, bir kadın, iki de çocuk vardı. Çocuklardan biri büyücek. Başını arkaya yaslamış, burnunu karıştırıp duruyor. Öbür elinde de bir parça koz helvası, ucundan dişlenmiş. Babası olmalı yanındaki adam, iğreti bir duruşu var, kıravatı alacalı, dirseğini pencerenin çıkıntısına dayamış düşünüyor. Cıgarasını yaktığım adamı tanıyor gibiydim bir yerden. Adamların yüzleri de hep bildik gelir bana. Kızarıyor bu huyuma. Sorayım mı şuna: "Şimdi neredesiniz?" falan derken o bana sordu:

— Etimesgut'ta mısın gene?

— Evet. Orada çalışıyorum.

— Biliyorum. Sen beni pek tanımadın ama, ben seni tanıdım.

— Öyle mi?

— Evet, demin durakta söyleyecektim ya, denk düşmedi. Ben geçen yaz bu hatta hareket memuruydum beyim.

— Ya! Ha evet, evet hatırladım.

— Hatırlamadın ya, neyse. Ben bir gördüğüm adamı kolaycana unutmam.

— Ben biraz unutkanım. Kusura bakma.

— Estağfurullah! Onun için demedim de. Lakin meşguliyet çok olunca, tabii insanın kafası dalgın olur.

— Yok canım. Meşguliyetten falan değil de. Kimbilir?

— Neyse efendim, olur, olur. E nasılsın bakalım? Ne var, ne yok?

— İyilik, ne olsun. Sen?

— Ben de eh işte, gördüğün gibi, iç güveysinden hallıca.

— Neredesin şimdi?

— Şimdi mi? İzmit'te. Aslını ararsan orada da sayılmam a. İş tutmuyoruz bu sıralar.

— Neden? Çıktın mı memurluktan?

— Yook. Açıktayız da.

— Nasıl açıkta?

— Açıkta işte. Basbayağı.

— Haa, herhalde bir şey oldu.

— Oldu ya. Hiç sorma. Bir kazadır oldu işte.

— Geçmiş olsun. İnşallah mühim değildir.

— Mühim mi, değil mi, artık orasını Allah bilir.

— İyi olur inşallah.

— İnşallah.

Olduğumuz yerde bir sallandık.

Kadın, benim oturduğum minderde, bana uzakça, yan oturmuş. Çocuğunu kollarına yatırmış, sallayıp duruyor. Enine yaygın, boyuna gövdeli, kalın bir kadın. Çocuk uyumaya niyetli değildi. Kara tüylü kafasını görüyordum. Fıldır fıldır bakıyordu. Kirpikleri sık, uzun. Göz kırpayım bir dedim. Bastı kahkahayı. Kızar belki babası diye hemen kafamı çevirdim.

— Sevdi seni, dedi, hareket memuru.

Gülümsedim.

— Sen bir de benim en ufağı görsen. Dört numara. Daha dördüne yeni bastı. Trenin önüne gerilir. Öyle gözünü pek oğlan. Bir büyüse mühendis yapacağım keratayı. Sürünmesin bizim gibi. Ötekilerden hayır yok nasılsa...

Cevap vermedim. Duman doldu ortalık. Sindire sindire içiyor. Ben de. Bir ara düşünen adamın iç cebinden bir şişe çıkarıp gizlice yudumladığını farkettim. Rakı kokusu değil. Olsa olsa kanyak ya da buna benzer bir içki. Ben de ekşi-kekrek bir koku yayılıyor ortalığa ama nereden, diyordum. Adam da benim gördüğümü sezdi. Hemen:

— Af buyrun, dedi. Hava soğuk da.

— Estağfurullah! dedim.

Adamın gözleri sulu sulu, zamk gibi. Çenesi basık, gırtlak çıkıntısı sivri. Sakalları uzamış. İki de bir parmaklarını saçlarından geçiriyor.

Hareket memuru, kendi kendine konuşuyormuş gibi:

— Yol açık demişim, dedi. Suçum bu!

— Anlamadım, dedim.

— Hiç, dedi. Aklıma geldikçe delim çıkıyor da... Herif.

—Göğüs geçirdi.— Bu meslek çok zor beyim çok. Netameli.

— Öyledir. Herhalde.

— Netameli, dedi. Kafasını salladı.

— Ama. Her mesleğin de kendine göre...

— Yok yok, dedi. Sustu. Sonra birden:

— Bak bana be beyim, kaç yaşındayım ben?

— Vallahi ne bileyim ben.

— De bir şey canım!

— Eh, varsın bir ellilik.

— Gördün mü? Bilemedin işte. Kırk, kırk. Kırk yaşındayım ben, ya! Hay sakalın ağarsın!

Güldüm. O da güldü. İçimden: "Amma tuhaf adam!" dedim. "Söyleteyim şunu. Vakit geçer."

— Merak ettim, dedim. Nasıl oldu bu iş?

— Hangi iş?

— İşte o kaza.

— Ha, hiç canım. Dalgaya düştük de. Posta bindiriverdi marşandize. Uzun iş şimdi anlatması. Unuttuk işte. Kafa değilki bizimkisi. Unuttuk.

— Sonra?

— Sonrası bu işte. Bindirdiği gibi posta marşandize...

— Vayy!

— Ya.

— Peki? Ölen mölen?

— Olmadı bereket.

— Hele neyse. Allah Allah! Büyük geçmiş olsun. Hakikaten. Ne fena bu böyle. Kabahat sende mi şimdi?

— Bende.

— Sende ha?

— Tabii. İnzibat komisyonundaki herife göre öyle. Ne yapacaksın?

— Peki, ne olacak şimdi?

— Hiç, ne olacak? Bakalım. Sonunu bekleyeceğiz.

— Demek bekleyeceksin.

Gene göğüs geçirdi:

— Bekleyeceğiz ya! Bekleyen derviş acından gebermiş amma. Ondan ne haber?

Bilmem. Ne haber? Çocuğun elindeki koz helvasına gözüm takıldı. Ağzımın kenarında sulu, yapışkan bir sızıntı belirdi gibi geldi bana. Çeneme doğru indiğini sandım. Mendi limi çıkarıp hemen sildim. Sonra baktım içine bir şey var mı diye, yoktu. Karnım guruldadı. Acıktım, dedim. Öğle yemeği hafif kaçtı. Neydi o sulu, berbat çorba. Sebze çorbası öyle mi olur?

Bir durağa daha geldik. Yukarı giden asfalt yol parlıyordu. Dışarıdan biraz daha canlı sesler geliyordu. Sonra hafifledi gürültüler.

Tren dururken kadının sözleri daha iyi anlaşılıyor. Ya da yükseltti sesini de ondan. Masal anlatıyordu galiba çocuğuna, uyutamayacağını anlayınca. İlk pek dinlemiyordum ya, kulağıma gelen sözcükler acayıpleştikçe merak etmeye başladım. Ne biçim konuşuyordu bu kadın? Şeytanlı meytanlı.

— Hoşuna mı gitti çapkın! dedi, şimdi de. Seni ipsiz senii!

İpsiz, dedim, kendi kendime. Sapsız, bağısız, kopuk, yüreğime yersiz bir sıkıntı çörelendi. Kırık dökük bir şey, eksik bir şey.

Sesi de ne yırtık kadının. Aldırmasam ya. Tersine kulak kabarttım.

— Peki kaz? Kaz? Bilir misin sen?

— Biymem, dedi, çocuk.

Öfkelendi:

— E ne bilirsin sen!

Adama baktım. Gözünü imdat koluna dikmiş kıpırdamıyor. Oralı olduğu yok. İçki vurdu galiba başına. Kadın:

— Haa, dedi. Şimdi sana ne anlatayım bakayım? Hörgüçlünün masalını anlatayım mı? Deve yavrum, deve yani. Deden yok muydu senin? Anlatmaz mıydı sana böyle şeyler? Nerdee desene.

Bu kez hareket memurunun yüzüne baktım. “Bu da nesi?” dercesine. Patlayıverdi:

— Ey hanım yeter be! Çocuğu serseme döndüreceksin. Saçma sapan konuşup durmasana.

Şaşırdım. Şimdi dedim, kapışacaklar. Ama aldırın olmadı. Sanki çıkışan biri yoktu ortada. Çenesi basık adam şöyle bir çevirmekle yetindi başını, o kadar. Kadınsa susmadı bile.

Duramadım, eğilip sordum artık yavaşça:

— Kim bu kadın? Tanıyor musun?

Yamuk ağzı büsbütün eğildi, fıs fıs:

— Geç, dedi. Tanırım. Anlatırım sonra.

Karı koca değil bunlar diye düşündüm. Kimbilir nenin nesi? Bir ak sakallı ihtiyar vardı mahallemizde, deli Zülküf. O geldi aklıma. Yol çatılarında durur, ellerini göğe kaldırır, haykırırdı: “Bu mü’min kuluna hande eyle Yarabbi!” Kadınlar yazık, derin adam derlerdi, oynatmasaydı. Sonra sepetçi Duddu. Kavaflar çarşısındaki Hacı.

Birinci hatta ters yöne gidecek şehir treni bekliyordu. Ya-
naştık. Durak arkada kaldı. Karşı trenin içi belli belirsiz gö-
rünüyordu. Dağınık, sisli, buğulu bir düzleme yapışıp kalmış
insanlar.

İçki içen adam, bacaklarını bitişirmiş, önüne bakıyordu.
Bir aralık çenesini sıvazladı. Sonra karar vermiş bir adam tav-
rıyla dizine dayanıp kalktı. Hafifçe sallanarak kapıya geldi.
Tam çıkarken de omzuma dokundu yavaşça:

— Biraz gelir misin bey kardeşim.

— Ben mi!

Hareket memuru ile bakiştık.

— Evet, siz. Çok rica ederim.

— Peki, geleyim.

Çıktık. Biraz ötede durduk.

— Buyrun?

— Şey, affını dilerim. –Dili dolaşiyor.– Rahatsız ettim. Ku-
sura bakma. Çok müşkül durumdayım da...

Yüzüne baktım:

— Ne gibi?

— Hayır beycim, öyle değil yani. Efendim ben biraz dert-
liyim de. Karım sizlere ömür...

— Anladım. Üzülmezin.

— Sağ olun. Evet. Onun için. –Hıçkırığı tuttu.– Af buy-
run. Soracaktım ki. Tanıyor musunuz siz bu kadını?

— İçeride oturan kadını mı? –Laf mı şimdi bu.–

— Evet.

— Hayır, ne yapacaksınız?

— Hiç, çocuklar meydanda kaldı. Bu kadın bakarım se-
nin çocuklarına falan diyord da. Şaştım kaldım vallahi.

— Vallahi, ne diyeyim? İçerideki arkadaşa sorun isterse-
niz bir kere de. O tanıyor galiba.

— N'olur beycim, bir çağırсан buraya. Adam kıziverir
belki ha?

— Peki, dedim. Çağırayım.

Zaten meraklı meraklı bize bakıyordu, araladığı kapıdan.

— Ne o? dedi. Bir şey mi var?

— Yok! –Kadını işaret ettim.– Gel hele azıcık.

— Ha, dedi. Peki.

Adamın yanına gelince ben:

— Bak, dedim. Bey ne soracak.

Bey:

— Kardeşim, dedi. Evvela kusura bakma. Beye de söyledim ya. Karım sizlere ömür. Ben yalnızım...

Hareket memuru kısa kesti:

— Bu kadın nasıl diyeceksin değil mi? Deli aslanım deli. Vazgeç. İşte bu kadar. Sen bilmezsin. Önüne gelene balta olur o. Demin mahsustan takıldım. Anlayasın diye.

Adam afalladı:

— Yok canım!

— Ne sandındı ya. Anlamadın mı? Ama kurnazdır hınzır. Kolay kolay belli etmez.

— Ne bilirim ben kardeşim!

— İyi işte bil öyleyse.

Sustuk. Baktım adamın yüzü karmakarışık. İşaret ettim. Önce ikimiz girdik içeri. Arkadan da o geldi. Yerine oturdu. Ama hiç bakmıyor yüzümüze. Biz de konuşmuyoruz...

Boş Yücelik

Geçen gün, telörgüler arkasında, süs kayalıklar üstüne tüne-
miş bir düşkün kartal gördüm. Mantarca tek, zavallıca ku-
rumluydu duruşu. İstemeyerek acıdım. Görkemli kuş. Eski-
den? Böyle değildin herhalde. Gölgesi boz damları karartacak
enlilikte kanatların vardı ola ki, kavruk tepelerden süzülüp,
ak bulutlara yükselen.

Ayrılırken bir yakınlık sardı içimi. Elimi uzatabilirdim.
Kabul etmeyeceğini bilmeme karşın. Yüceliğini yitirdi sanı-
yor. Kendince haklı da. Ummadığı, beklemediği zamanlarda
zayıf yanından vurulmuş belli.

Susuz arkı atlayıp toprak yola girdim. Çırpı çitler salla-
nıyordu. Aralarına dağılmış serçeleri düşündüm. Delik deşik
tarlalarda kımıltılar seziniyorum. Yürüdüm epeyi. Dalları
koparmadan...

Neden birinin yüzünü sarartmak hoşlarına gider?

“İlahi Asım.”

Hiç unutmuyacağım. Nasıl çevirmişlerdi önümüzü bir-
den. Şaşırmıştım. İki incecik, saz benizli kızdı yanımızdakiler.
Ben silik, kendi halinde, korkak kişi pısmışım, yüreğimin çar-
pıntısı karnıma dek yayılmış titriyorum karşılarında. Yağız,
dişleri pırıl pırıl, uzun boylusunun.

— Yaa! dedi, iri sesiyle. Aklınızın ucundan geçer miydi yerden biteceğimiz?

— Affedersiniz. Tabii. Biz ne bilelim?

Asım'a baktım, gözleri ateş püskürüyor. Üzerlerine atılacak gibi. Kolunu tuttum sıkıca.

Öteki gene gürlledi:

— Ne işiniz vardı lan, buralarda?

— Hiiç. Geziniyorduk. Hava güzel de...

— Mistik! Geziniyorlarmış lan. Dokunmayalım ha! Üfff! Surata bak surata. Gümmüüş! Hayda bas. Basın be! Gidin başka tarafa. Kırarım belinizi ha! Görmeyim bir daa...

Hızlı hızlı uzaklaştık.

Aradan dört yıl geçti. Sonunda hep gülümsedim. Ama rahat değil. Hak bağışlayan zorbalar, bağdaş kurup oturmuştur bir kez yüreğimin ortasına...

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselam dayı.

— Nire böyle?

— Hiç, geziniyorum dayı. Hava güzel de...

— Eyi, eyi. Haydi eyvallah...

— Güle güle...

İçim bir başka türlü ısındı. Bir söğüdün ince gölgesine sığındım. Sigaramı tellendirdim. O denli üzülmeye de neden yok. İnsanların çoğu iyi. Şehirler güzel. Ankara da... Yeniden döneli dört beş ay oldu. Bir pazardı galiba. Anafartalar'dan yukarı dalgın dalgın çıkıyorum. Biri ansızın omzuma vurdu, dönüp baktım. O. Sarıldık, öpüştük, oturup eşeledik geçmiş günleri, gelecekte dem vurduk. Sonra ben birden:

— Asım, dedim. Hatırlar mısın, hani bir gün nasıl kestilerdi yolumuzu? Canım Etlik'te. Sen, ben, Sabahat... Şey... Kıra çıkmıştık...

— Haa!

Gülmedi. Kaşlarını çattı:

— Bırak, dinini seversen. Yani seni düşünmüştüm. Devlet kapısından ekmeğın. Yoksa, —ceketinin düğmesini çözüp iç

cebini gösterdi— bu baba yadigarını çoktan gömdüydüm herifin baldırına.

— Neyi hallederdi ki canım. Değer miydi?

Suratını ekşitti:

— Sen istediğin kadar alay et. Budalalığımıza ver. Bayırırım nezaketin incesine. Öyledir zaten. Sizin gibiler “değer mi?” der çıkarsınız işin içinden. Sanırsın ki erkekliğim kabardı değil mi? Yok efendim. Bu bahis derin Hilmi’ciğim, derin. Vazgeçelim. İçerlersin.

Keyiflendim:

— Kızacağımı da nereden çıkardın? Hele anlat Asım’cığım. Vallahi. Hoşuma gitti. Merak ederim bilirsin.

— Soğukkanlı görünüyorsunuz. Bu da ayrı manevra. Kısacası, büyüğü küçüğü yok bunun, anladın mı? Mesele yürekte.

— Yüreksiz miyim ben şimdi?

— Öyle.

— Pekâlâ, dedim. Ne yapalım? Bu dünyada yüreksizlerin de yaşadığını kabul et.

Ayrıldık.

Liseyi aynı yıl bitirmiştik. Okulda da böyleydi. Atak, ateşli. Her haksızlığın yaygaracısı o. Beni korumaya çalışmasına ses çıkarmazdım. Niye başkaldıracakmışım. Gereksinecek bir çocuktum yardıma. Hep öyle kalacak da değil miyim?

Bir gündü. Daire dönüşü kapıda kartını buldum. “Karını al gel. Birlikte bir çorba içelim.” Arayacağını pek sanmıyordum. Gittik.

Daha sokak dönemecinde karşıladı. Hiç duymadığım bir tatlı sesle:

— Buyursunlar efendim! dedi. Şeref verdiniz.

Karısı paralanmış. Güç geçindikleri hallerinden belli olsa. Tam kahveleri içiyorduk “pıt!” dedi bir şey, kalıverdik karanlıkta.

Asım, söylene söylene bir mum yaktı.

— Kontak. Tam sırasını buldu. Allah belasını versin. Kusura bakmayın. Ev ev değil, hâzâ ahır!

İkimiz birden:

— Estağfurullah. Üzülme olağan işler, dedik.

— Şu sigortaya bakayım bir. Filiz! Oya! Bak, uslu durun.

Karışmam sonra...

Büyüğü:

— Peki baba, dedi. Ama, çıkar çıkmaz da yanıma sokuldu:

— Amca!

— Efendim kızım.

— Kız, rahat bıraksana beyefendiyi...

— Rica ederim Bedriyanım. Çocuk bir şey yapmıyor ki!

Evet yavrum?

— Şey, iyi oldu ama, değil mi? Akşam uykusuzduk zâti.

Siz evinize giderseniz, biz de cup yatağa.

Bereket alacakaranlıktı oda. Kızardığını görmedim annesinin. "Kız!" demesiyle çocuğu yanımdan kapıp dışarı fırlaması bir oldu.

Gülüştük. Aradan beş dakika geçti geçmedi, umut kesmek üzereydik, "tık!" aydınlandı ortalık. El çırpıtık, alkışladık. Asım içeri girerken sordum:

— Arıza neredeymiş Asım?

— Bilmem. Ben de anlamadım. Sigortanın telini yeniledim, yandı.

— Allah Allah!

— Neyse canım, bozmayın neşenizi. Geçti. Radyoyu da açalım. —Kordonu eline aldı. Arkası bize dönük.— Hayır... Aksilik birazdan Nigâr'ın konseri var. Dinlemezsem deli olurum.

— Hakikaten, yanıksı, dokunaklıdır sesi. Ben de çok severim.

— Yaa! Dedi ve fişi yuvasına soktu. Bu kez de üç pırıltıdan sonra ortalık karardı.

— Kıvılcım prizden çıktı Asım, dedim. Arıza orada.

— E, demin nasıl oldu? Ha! Hay Allah, sigortaya bakmaya giderken çekmiştim fişi tamam, anlaşıldı mesele.

İkinci kez sigorta teli yenilenince hep bir ağızdan:

— Aman Asım, dokunma artık, dedik. Yeter yangın mangın çıkacak.

O, inatçı, aşağılar bakışlarla gülümsüyordu.

— Canım bu basit iş. Durun bakalım. Bir dakika, fazla değil. Size radyo dinletemezsem, imkânı yok rahat edemem. Bedriye, çıkar şu tornavidayı neredeyse. Yeni ödedik ilk taksidini. Hevesimizi almayalım mı?

Sesi kararlıydı. Karşı gelmek kimin haddine? Çalışmaya başladı. Arada açıklamalar yapmayı da unutmuyor. Bizse sirkte numara yapan birini seyreder gibi bakınıyoruz.

— Şunu görüyor musun şunu? Hilmi gel gel, bak. Korkma. Gördün mü nasıl çürümüş kablo?

— Ya, vay canına!

— Şimdi, şu kısmı kestim mi tamam. Mesele hallolur.

— İnşallah.

— Görürsünüz...

Sonuç dediğince şaşkıncı oldu. Hem beklenilmeyen, anlaşılmayacak çabuklukla. Fişi takar takmaz ıslıklı, çatırtılı bir ses işittim önce, arkasından Asım diz üstü çökuverdi. Koşuştuk.

Yüzündeki küf sarılığı hâlâ gözümün önünde. Korkuyu bu denli sıvaşık, elimle sıyıracak denli yakınca görmemiştim. Öyle yayılıvermişti esmer derisinin altına.

Ölmedi ya, bir daha rastlamadım ona.

İlki

İstasyon gerilerde kaldı. Büyük, yoğun, taş. Puslu ışıkları yaygın. Acı soğuk. Atların nalları buzları kırıyordu. Sokak lambaları ölü ölü mat aydınlıkta. Ayak parmaklarım sızlıyordu, dizlerim donuyordu. Ağaçlar çıplak, donuk, katı. Şehir tortoptu, dumansızdı, büzülmüştü. Mangallarda kıvılcımlar bile sönmek üzeredir. Üstlerini örten kül çoktan soğumuştur. Odalar soluk kokuyordur: Ağır, kekre. Kirpik diplerinde, göz uçlarında sarı, ak çapaklar birikmiştir. Çenelerim birbirine vuruyordu. Atların sırtı buğulanıyor, arabacının buğulu soluğuna karışıyordu. Parmaklarımı yadırgıyordum, nem'i, ılık ağzımda. Şehri yabancılıyordum. Lisenin önünden geçtik. Bir yıl olmamıştı ayrılalı. Babamla bu yoldan dönmüştük, kan ter içinde. Annemi geride bıraktığım istasyondan yolcu etmiştik. Annem sık sık içini çekerdi. Hep ağladığı sanılabilirdi. "Erkekler ağlamaz," demişti, babam. Ağlamamıştım. Annem istemiyordu. Zayıfmışım, yapamazmışım. Olsa olsa öğretmen olabilirmişim. Savaşa gidiyormuşçasına ürkek, ama güçlü görünmek zorunda saymıştım kendimi. Onu yüreklendirmeye çalışmıştım. Babam onu bir vakit için uzaklaştırmıştı yanımızdan. Gereksiz yere ağlıyordu. Çok ağlıyordu. Sicim gibi yaşlar iniyordu gözlerinden. Saklamıyordu. Bağırمامıştı da. Vagon kaymıştı yavaşça önümüzden, daha hızlandığını anlamadan

silinip gitmişti. Sonra babamla tepemizde güneş, yakıcı güneş, yürüyerek dönmüştük. Babam koluma girmişti. Babam! Şimdi dönüyordum işte. Önceleri bitmek bilmeyen aylardan sonra. Babamın tütün kokan ellerini öpecektim. Babamın elleri sıcaktı. Başparmağının avuç içindeki bölüntüsü nar gibi kırmızıydı. Küçükken karnım ağrırken çabucak üşüyüverir, sancılanır, durmadan ağlarmışım, kocaman elini karnıma kor komaz susarmışım. Kızdırılmış tuğla gibi sımsıcaktı babamın elleri. Döverdi de beni. Kinlenirdim. Onu bir gün dövebileceğimi tasarlar, avunurdum. Saptı araba. Saçaklarda boy boy, uçları sipsivri buzlar sarkıyor. Parmaklarımı hafifçe dişliyordum. Parmaklarım duygusuz! Atlar öksürüyordu. “Çarşı Camii”nin minaresi delip geçmişti mor soğukluğu. Arabanın fenerleri çizik çizikti. Lambanın kızarıklık aydınlığı gözlerimi sulandırıyor. Teller ışığıyordu. Üzerlerinde küçücük karaltılar seziniyordum. Serçeler, leke leke, kıvrık pençeleriyle asılakalmış olmalıydı. Atlar birden durdu. Arabacı körükten içeri eğildi: “Geldik.” Arabacının suratı kabuk bağlamış, ışık vurmuyordu gözbebeklerine. İçi çatlamış, üstü cam cam parlıyordu gözbebeklerinin. Bıyıkları dikelmiş, sertti.

Bavulumelimde, ıpıssız sokakta, ortada kaldım. Tekerlekler, atlar göçük sesler çıkararak uzaklaştılar hızla. Yok oldular. Bir yumuşaklığa dalıvermiş gibi. Sesler hiç yankılanmadı. Evler, duvarlar kaskatıydı. Çinko oluklar, çatıları kristal parıltılarla çevreliyordu. Ortalıkta bir köpek bile yoktu. İpıssızdı her yan. Orada çömeldim. Bu evin tokmağı böyle el biçiminde miydi? Tunçtu el. Kara binektaş buradaki mıydı? Bilye çukurlarımızı doldurmuşlar. Duvar boyunu yokladım. Kardeşimin başını bu sokakta yarmışlardı. Kan izleri yok olmuş. Çember izlerimiz yok. Bizim evin kapısı pürüzlüydü. Boyanmış. Kül rengi ya da yeşil. Soğuk. Budak yerleri vardı. Budağın birini ben çıkarmıştım. Sokaktan gelip geçenlere su püskürtürdüm oradan. Babam aşık oynamamı yasaklamıştı. Karınlarına kurşun dökülü, kınalı, mavili, yeşilli, benek benek, şarap rengi

aşıklar. Kemiğin çıkardığı tok ses. Ne kadar aşığım varsa, bir sepet dolusuydu, hepsini yakmıştı. Evin içi pis pis, yanık kemik kokmuştu. "Jandarma Kumandanı"nın oğlu ne yapıyor acaba? Fenerlerimize pil çalmaya kalkışmıştık, yakalanmıştık. Kapıya kulağımı dayadım. Çeşmenin şırlıtısı duyulmuyor. Donmuş demek. Donmuştur. Pencereler karanlık. Geleceğimi bilmiyorlardı. Koğuşlarda yatılan, tiz zil sesleriyle sınıflarına girilen okuldan ilk günler kaçmak istemiştım. Ama büyümüş-tüm artık. Annem kolları uzun, üstüme iyice oturmayan elbi-semin içinde beni koskocaman görünce kimbilir nasıl şaşıraca-ktı. Karşı komşunun camları yönü belirsiz bir ışmayı yan-sıtıyordu. El biçimi tokmağı tutup kaldırdım. Tunç ellerime yapıştı. Soğukluğu içimi üşüttü. İndirdim. Sıyırdım parmak-larımı. Tok, kuru bir ses çıktı. Bir köpek bile yoktu sokakta. Bir inilti bile duyulmuyordu. Bekledim. Tokmak şehrin tüm kapılarına vurulmuş gibiydi. Tüm evlerin buzlu camlarında birer mum ışığının büyüyeceğini, titreyip gerineceğini bekli-yor gibiydim. Tüm şehri çekirdeğine çekilmiş sıcaklıklarından ayıracaktım. Bizim evin camlarında bir ışık dolandı. Bir gölge perdeyi aralayıp kaygıyla sokağı gözetledi. Yüzünü göreme-miştim. Annemdi ama! Düz saçlarını, dümdüz, telleri kalın, kestane saçlarını ayırdedebildiğimi sanıyordum. Merdivenin başına gelmişti şimdi. Orada duruyordu. Korkulu. Sessizli-ği dinliyordu. Sessizlik çatlamıyordu. Sokak araları, odaların boşlukları, yer, gök katılmıştı. Çocuğunu kaçırmışlardı. Ölü-sünü, karlara belenmiş, ağzından daha kan sızan sıcak bedeni-ni, küçücük bedenini getirip kapı önüne atıvermişlerdi! İz bile bırakmayan apak, çıplak, enli ayaklar ortadan savuşmuşlardı. Kapının önünde çocuğunun ölüsü. Geri gelen çocuğu. Bağır-mak istemişti. Sesi çıkmıyordu. İliniyordu içi. Eziliyordu. Diz-leri kesiliyordu. Üşüyordu. Dilinmiş gibiydi derileri. Oydu gerçekten. Kapıdaki. Oğlu. Boylu boyunca. "Oğlum!"

Duymuşum. Bağırarak: "Benim, korkma anne, aç!" de-dim. Yüreği birden durmuş da damarları boşalıyormuş gibi ol-

muş, merdivenlere atılmış. Ağlamıyordu. Tıkanıyordu. Lamba eğilmişti. Camı isleniyordu. Lambayı yere bırakmamıştı. Başımı bir eliyle düz, zayıf göğsüne sımsıkı bastırıyordu bilmeden, bütün gücüyle. Bunalmıştım. Pürüzlü parmaklarını –kör kör– yanaklarımdan geçiriyordu. Birdenbire annemden daha da çok çekindiğim sanısına kapılmıştım. Kaygılı gözlerinden korktuğum kadını gene o. Gene o tuhaf, dayanılamayacak denli sevgiyle dolu üsteleyen bakışlarla yüzüme dalıp giden kadın. “Hadi anne, donduk,” demiştim. “İnan canım artık. Gördün ya!” O daha söyleniyordu, yüreğine indirmeyi kurmuş olmalıydım.

Uyanmışlardı babamla kardeşim de. Kapı açıktı. Orada, eşikte dikildim. Sarkan, lacivert elbiselerimle dimdik. Bavulum sağ elimde. Kasketim hafifçe sola yatık.

Babam yatağında doğrulmuştu. Öteki, şaşkın, kamaşık bakan çocuk... Kocamandı başı. Sarıydı. Saçsızdı. Kirpiksizdi. İpince boynunun üzerinde zor tutabiliyor gibiydi başını. Yalnız, değirmi, iri, balrengi gözler. Sırıtır gibiydi. Ağzı aralıktı. Kararmış, seyrek, küçük dişleri sivri sivri görünüyordu. Birden boğazım kurudu. Ağlamaklı oldum. Sokakta bulunmuş bir çocuk zavallılığıyla küskündü duruşu!

Babamın saçları seyrelmişti. Daha çok kırlaşmıştı. O çocuk yatak odasına bitişik küçük sandık odasından çıkmıştı. Bir vakitler ben de orada, onunla yatardım. Odaya sinmiş paslı soluk kokusu, yanık limon kabuğu, marsık kokusu yüzüme çarpmıştı birden. Döşeme sallanmıştı. Annem övüntülü: “Bak geldi!” demişti. Sıkılarak yüzüne bakmıştım. Burnu biraz daha kızarmıştı. Yanakları sarıydı. Babamın altın dişi yoktu ağzında. Üst köpek dişi teneke teneke ışıldıyor. Yeni yaptırmış demek. “Gel bakalım delikanlı!” demişti. Duraksayarak yürümüştüm. O çocuğun ağzının karanlık çukuru üzerimdeydi. Ağlayacaktım. Babamın pijama ceketinin düğmeleri çözüktü. Fanilasının da. Çiğ, ak teni görünüyordu. Boynunu kasıyordu ikide bir. Kocaman eli boşlukta. Eğilip öpmüştüm. Soğuktu

eli, zayıftı. Tütün kokmuyordu. Kirpiksiz, karanlık, çukurda gözlerinin kenarında birikmiş sarı çapaklar vardı. Yanakları saydam gibiydi. Sarkmıştı. Annem: "Öpsene ağabeyinin elini!" demişti, o çocuğa. Bulaşık bir hayranlıkla iki elimi birden kavrayıp alınına götürmüştü. Sonra karşıma geçip durmuştu. Elbiselerime bakıyordu. Omuzlarıma, geniş paçalı pantolonuma, kocaman ayakkabılarıma, uğulmuş, parlatılmış, dökme demirden işaretlerime bakıyordu. Şapkam daha başımdaydı. Ansızın çekip aldı. Parlak siperliğini okşamaya koyuldu. Sıkılıyordum. Babam: "Nasıl oldu bu böyle?" diye sormuştu, anlatıyordum. Annem sobaya odun atıyordu. Arada söze karışıyor. Saklambaç oyunlarında dolaba kapandığımız Necla'dan söz açılrsa diye içim gidiyordu. Dilimin ucuna dek geliyordu sormak. Gene de dilim elvermiyordu. Ayıp olur, ayıp, sormayayım. Birden bavulumu yakaladım, kapağını açtım, şeker kutusunu ortaya çıkardım. "Lokum severdiniz siz baba!" Sevinir gibi açıldı yüzü.

Sonra öyle kendiliğinden: "Sigarayı bıraktınız mı?" diye sormuştum. "Yook!" demişti. Şaşırıyordum. Ayrılırken babamın ellerini koklarcasına öpmüştüm. İçime sindirmiştım kokusunu, tütün kokusunu, sıcaklığını. Ertesi gün bayramdı. Birazdan gene öpmem gerekecekti ellerini. Bu kez iyice koklayayım, diye düşünmüştüm. Belki şaşkınlıktandı, heyecandandı ellerinin kokusunu alamayışım. Sonra kardeşime dönüp: "Bak sana da ne getirdim!" demiştim. Bana beğenmedi gibi geldi. Toptu. Renkli, büyücek, lastik bir top.

Soba güürldüyordu. Gevşemiştım. Çaydanlık cızırıyordu. Pencere çıtaları sisten sıyrılırcasına ortaya çıkıyordu. Yerdeki kilimi yeni almışlar. "Duvar saatimize ne oldu?" demiştim. Satmışlar. Alıştım yumuşak vurgularına saat başlarında. O ara onu kucaklamadığımı anımsamıştım. Ben onu bisikletin kadrosuna bindirir, elime geçen parayı bisiklet kiralamaya verirdim, uzak yollara götürürdüm. Dolu dolu ağlayışına dayanamazdım. Sinirlenip, ağzını burnunu kanata kanata dövdü-

ğümü tasarlamıştım çabucak, boğulacak gibi olmuşum. Topu beğenmemesine üzülmüştüm. Eskiden olsa döverdim onu belki. Bağırırdım ona. Onu trapezden düşürdüğümü –ipleri tavan kirişlerine bağlı, kalm bir sopa, buydu benim trapezim– sanırım daha söylememişti. Burnundan kan boşanmıştı. Evde kimse yoktu. Döşemeye göllenmişti kan. Başını çeşmenin altına sokuvermiştim. “Jandarma Kumandanı”nın oğlu ile pil çalmaya yeltendiğimiz gün o da vardı yanımızda. Dükkân sahibi kimin çocukları olduğumuzu sorup, daha çok onun babasının yüzü suyu hürmetine, bizi bir iyice korkuttuktan sonra salıvermişti. Her şeyi anlamıştı o! Ama babama söylememişti. “Söylersen öldürürüm!” demiştim. Ona yaptığım eziyetleri utançla, bir bir anımsıyordum. Annemle babamın bizi eve kapatıp gezmeye gittikleri geceler, suratımı ezip büzerek, çirkin sesler çıkararak onu nasıl korkuttuğumu, onun nasıl haykıra haykıra odadan sofaya, sofadan merdivenlere kendini dar attığını anımsıyordum: “Küçük” diyordum, zavallı küçük. Bir de petit takılmıştı dilime! Petit dedikçe, daha bir rahat, azapsız, doğru, yalındım sanki. Çay demlenmişti. Sobanın üzerindeki ibrikten buğu doluyordu odaya. Camlar iyice ağarmıştı. Bardaklar soğuk soğuk parlıyordu. Babam yataktan çıkmış, sedire oturmuştu. Lambanın fitili kızarıyordu.

Annemi hep o vagon penceresinin gerisinde ufalmış haliyle, ak, büyük mendiliyle görüyordum. Annem yaşlanmış! Ben ne çabuk büyümüşüm! Şununla ben nasıl olmuş da oynamışım! Sonra babamla, bir yokuşu, bir fayton içinde, yeniden çıkıyorduk. Babam beni okula bırakıyordu. Kalın, çulaki, kapalı elbiselerin içinde. Ayrılırken bıyıkları gözüme girmişti. Okulun avlusunu çeviren demir parmaklıkların gerisinden onun el sallayarak gidişini görüyordum. Arkasından: “Baba! Beni burada bırakma!” diye bağırarak istemiştim. Her adım attıkça: “Baba!” diyeceğim geliyordu. O uzaklaşıyordu, kara, bol ceketinin eteklerini savurarak. Uzun boyu gitgide ufalıyordu. O gün: “Sağ gözüm seyriyor, hayırdır inşallah!” demişti.

“Koskoca adam olmuş bizimki değil mi hanım?” Gülüyor. Sarhoşluğunun iyi zamanlarında ağzıyla Tatyos Efendi'nin rast peşrevi'ni söylerdi, ben kaşıkla tempo tutardım. Sesi kalm, gür, tatlıydı.

Şimdi kötü kötü öksürüyor. Ona rakı içirirdi. “Bu koca kafalı sarı içsin! O büyük adam olacak. Sen bana çekmişsin, bencileyin sersem birisin, senin başından tokmak eksilmeli...” derdi. İçlenirdim. Helalara kapanıp ağlardım. Bir kez de tüy bitsin diye onun cilet makinesiyle göğsümü kazırken yakalamıştı beni. Çok dövmüştü.

Sedirde bir bacağına dikip, uzaklara dalan babamın fanilasından gözüken göğsüne bakmıştım, tektük kıllar. Boynunun derileri kırışmış. Bir kadın gövdesi gibi aktı gövdesi. Hammama götürdüğü gün görmüştüm, sırtında kırmızı, kurumuş sivilce izleri vardı. Annemin: “Tüysüz erkekler merhametsiz olur”, dediğini anımsamıştım. Sonra kavgalarını. Günlerce konuşmazlardı.

Ben arada elçilik yapardım. Babam avurtlarının içinden homurdanırdı. Kendi kendine konuşurdu. Gene dargın oldukları bir gün, aralık duran kapıdan onu gözetlemiştim. Kaşını, gözünü oynatarak, mırıltıyla bir şeyler soruyor, cevaplar veriyordu. Kırgındı. Kırgın gülüyordu. Bir şeylerden öğrenir gibiydi surati. Eğri gülüyordu.

Beni okula bırakmazdan bir gün önceki hali daha garipti. Sinsice neşeli gibi. Bir gün önce Temenyeri'ne gitmiştik. Çimenlerin üzerine oturmuştuk. Sigarasını yakmıştı. Yüzü asıktı. Önemli saydığı şeylerden söz açacağı zamanlardaki tavrını takınmıştı. Çekingen, konuşmasını bekliyordum. Bu kez hemen başlamadı. Uzun uzun düşünür göründü. Neden sonra: “Sana bugün şöyle böyle bildiğin şeyleri anlatmam lazım geliyor da...” demişti. Önceleri oldukça gizli kapaklı anlatıyor gibiydi, ama sonra birden açılmıştı. Açık açık: Buna “şu” derler, diyordu. Şöyle şöyle olur. Başımı önüme eğmiş dinliyordum. Arada bir kaçamak bakışlarla onu gözlüyor-

dum; ağırbaşı denebilirdi, ama birden de gülüverecekmiş gibi. Gözleri yumuşak, mavimsi, parıltılı. Gözlerinin parıltısı acayip, dudakları ıslak. "Bunları başkalarından öğrenip kötü yollara sapacağına..." diyordu. Gırtlığının iri çıkıntısından alamıyordum gözlerimi.

Annem bardaklarımızı bir daha doldurdu. Çay kıpkırmızıydı. Sıcaktı. Ellerimi yakıyordu. Çayımı çabuk çabuk, içimi yaka yaka içmiştim. İçim gene de hafifçe bulantılıydı. Sarı çocuk yanbaşındaki topu arada eline alıyor, isteksizce evirip çeviriyordu.

Bir yandan ilgisiz görünerek gözlerini benden yana kaydırıyor. Pek gözgöze gelmemeye çalışıyordum. Bir ara bana "ağabey" demediğini, benim de daha onu adıyla çağırmadığımı düşünmüştüm. Sonra o: "Bak" demişti, "bunları ben yazdım." Yazısı çarpık çurpuktu. Kafasını nasıl tutabiliyor diye tasayla yüzüne bakıyordum. Bacakları ipincekti. Diz kapakları sivri, esmer. İçimden gene petit demiştim. Kolunu tutmak istemiştim. Kaçınır gibi yapmıştı galiba. Duvarda dedemin büyütülmüş bir fotoğrafı asılıydı. Eskiden yoktu. Ona dikmişim gözlerimi. Kızdığı bir gün yüzüme tükürmüştü. O yavaşça yanıma sokulmuştu. Elinde topu. "Dedem öldü", demişti. Gözleri dolu. Kocaman başını okşadım. Ses çıkarmadı. Horoz sesleri bekliyordum. Sokaktan demir tekerlekli bir araba geçti. Çapraz, cılız, soluk bir güneş odaya süzüldü. Annem: "Dayın da ağır" dedi, "sana yazmadık."

Sal

Kıyıda'yım. Şimdi denizin ortasında'yım. Bir salm üstünde. Arabacı Şerif de karşı kenarından tutunmuş titreyip duruyor. Gökyüzünün yarısı karanlık. Yağmur inecek.

Sal yapıp eğlenmeyi düşünen ben değilim. Muammer: "Aklıma esti, yaptım. Götürelim mi? Eğleniriz," dedi. Adam boyu, enlice bir latanın başaltlarına birer küçük su fıçısı bağlamış. Hayri güldü. Ben ses çıkarmadım. "Peki," dedik, getirdik. Demin kıyıda eğlenirken bir kişiyi bile taşımıyordu. Fıçılar kuru, tahtaları aralık. Biraz su almıştır. Şişti. Aralıklar kapandı. Ondan batmıyor olmalı. Belli de olmaz. Belki gene içlerine azar azar su sızınıyordur. Sulara daha da gömüldüğüne bakılırsa.

Ben yüzme bilmem. Kollarım yoruluncaya dek çırpınabilirim. Onlara bilmem dememiştim. Az önce –bana öyle geliyor– dördümüz kıyıda'ydık. Şerif giyinik. Üçümüz suda. Eğleniyorduk. Niye bilmem demedim? Sormadıkları için olacak. Söylemekten sıkıldığım da akla gelebilir.

Muammer'le arkadaş sayılırız. Hayri'yle tanışıklığımız yeni, üstünkörü. Bize bu ıssız kumluğu öven Hayri. İki birini daha iyi tanır. Şerif, balık tutabilirse ızgara yapacak. Muammer'in o salı yapmak nereden aklına esti? Olmazsa şiş. Fıçıları tavanarasında bulduğunu söylemişti.

Deniz durgundu. Serin. Sabahın onu. Rüzgâr denizden karaya esiyor. Sular köpüksüz. Hafifçe kumları ıslatıp geri çekiliyor. Soyunduk. Muammer bana: "Biz biraz açılacağız, sen istersen gelme, nezlesin," dedi, "hem..." Gözüyle Şerif'i işaret etti. Bu görünüşteki neden, Hayri'nin benden hoşlanmadığını biliyorum. Çağırırsalar sanki gidebilir miydim? Açıldılar. Ben de salı denize indirdim. Üstüne bineyim dedim, battı. Sonra onlar da geldiler. Sala bindik, battık. Sala tutunup birlikte yüzdük. Sal yavaş yavaş açılıyor. Farkındayım. Rüzgâr döndü. Kendimi bırakmadım, ama burası derin. Öyle. Koyu şeridi geçeli epey oldu. Belli oluyor. Koyu şeritten ötesi derin değildi. Boğazıma gelmiyordu. Aldırmadım. Gene yüzdük. Benimki biraz çabalayıp sala dönmek. Muammer'le Hayri balık gibi salın iki yanından dalıp ötede çıkıyorlar. O, onun kafasından tutup bastırıyor, o onun. Ben de gülüp bağıriyorum, çırpınıyorum. Bir ara Muammer: "Çocuklar ben üşüdüm, çıkalım," dedi. Muammer zayıf. Çeneleri birbirine vuruyor. "Olur," dedik. Ben salın altbaşından iki elimle tutundum. Onlar tek elleriyle iki yanından tuttular. Ayaklarımı gelişi güzel oynatmaya başladım. Sürüklemeye çalışıyoruz, ama dalgalar kabardı. Bir kulaç ileri gidersek, iki kulaç geri kaydığımızı seziyorum. Boşuna bu uğraşma ya, ses çıkarmadıklarına göre. Ben de bir şey demedim. Boyuna çabaladık, didindik. Sonunda Muammer birden salı bıraktı. Soluk soluğa: "Ben kesildim!" dedi. Kafamı kaldırıp kıyıya baktım. Uzak. Bayağı. Hepimiz de duralayıp baktık. Hayri: "Sen bırak, açıl," dedi, "biz getiririz salı." Muammer hızlı hızlı kulaç atarak uzaklaştı. O anda ne düşündüğümü anımsamıyorum. Hayri öne geçti. Bu kez ikimiz didinmeye koyulduk. Acaba salı bıraksam yüzebilir miyim? Su üstünde durabildiğime göre. Sonra suyun o denli derin olması için bir neden yok. Boyumu aşacağına inanmam. Hele o suyun beni boğabileceğine. Daha doğrusu boğulabileceğime. Sal hafifleyince büsbütün hızlandı. Açıklar doğru. Hayri: "Olmayacak," dedi, "biz bunu kurtaralım

derken. Bırakalım gitsin. Haydi ben gidiyorum.” Sustum. Peşinden ben de atılıverdim. Belki de ona güvenerek. Sularla gücüm yettiğince boğuştum sanırım. Yorulunca da kendimi koyuverdim. Aşağı iniyorum. Gözlerim açık. İlk aydınlıktı, sonra ortalık karardı sonra gene aydınlandı. Baktım suyun yüzündeyim. Sırtüstü. Anlamadım nasıl olduğunu. Ağzım sınıksı kapalı yalnız. Suyun yüzünde biraz sallanayım derken, bağırıverdim. Gene batıyorum. Üçüncü galiba, yüze çıkışımda Hayri karşımdaydı. Morarmış. Birden boynuna sarıldım. Avazı çıktığı kadar: “İmdat! Boğuluyoruz!” diye haykırdı. Boynunu bıraktım. Boynunu bırakmazdan önce güleceğim tutmuştu. “Ne yapıyorsun,” dedi. “Çıldırдың mı? Yaklaşma. Tutun omuzlarıma.” Bir şey demedim. Sal ileride salınıyordu. Birden gene boynuna sarıldım. Hızla silkindi. Karnıma bir tekme indirdi, kurtuldu. Kurtulmasıyla kulaç atarak benden kaçması bir oldu. Ben de arkama bakmadan salı yakalamak için ileri atıldım. Yediğim tekme, dalgalar da yardımcılayınca sala yetişmek güç olmadı. Güç olmadı değil de, nasıl yettiğimi bilmiyorum. Bir vakit salla indim, çıktım. Yalnız, yüzde duramıyorum, tuhaf. Demin nasıl olmuştu o iş? Gövdem dikine dalıveriyor suya. Bir pencere pervazından boşluğa sarkmışım gibi. Sıçradıkça su yutuyorum. Dişlerim takırdıyor. Karnım gerildi. Öğürecek miyim yoksa? Acaba salın üstüne çıksam mı? Başka çare var mı da? Sulara gömülür gibi oldu, ama batmadı. Ata biner gibi üstüne oturdum. Sırtım ısındı. Güneş yok ya, hava, sudan soğuk değil. Aklıma geldi: “Kıyıda ne kadar uzağım acaba?” Kıyı dumanımsı, bir çizgi halinde. Dalgacıklar da, set set devrilip büyüyor gitgide. Soldaki kayalığın önünde bir başka türlü köpüklenme oldu. Galiba. Yok. Hayri değil. O sağda, hâlâ gidiyor, görüyorum. Köpek balığı olmasın? Karşı sırtlara yağmur iniyor herhalde. Bulutlar toplanıyor. Bir de yağmur yersem. O köpüklenme yaklaşınca anladım. Daz kafası parladı. Şerif. Ne diye gelirsin be adam. Yüzmesi de bir acayip. Gürültülü. Muammer yollamıştır. Ya da kendisi tehlikeyi

sezdi, atladı. Yüzme bilmediğimi Muammer'le Hayri anlamadılar mı? Anlamamış olmalılar. Bana bir düşmanlıkları yoktu ya! Fakat garip. Demek onları yüzme bildiğime inandırmışım. Farkında olmadan inandırmaya çalıştımsa öyle. Ama bana kalırsa salın kıyıda uzaklaştığını farketmiş değillerdi. Akıllarından yüzme bilip bilmediğimi sormak da geçmedi. Şerif bitkin bir halde salın çevresinde döndü: "Sana geldim, ama beyim öldüm, dönemeyeceğim." Yanaştı, salın yan kenarından tutunmak istedi. Neredeyse alabora olacaktık. Güç dengeyi sağladım. Pis pis baktım suratına. Bıyıkları düşmüş. Suratı kireç gibi. "Beyim, ne yaptınız beyim!" Pis pis baktım. "Muammer Bey düşüp bayılıncaya kadar, ayıldım ama, kaç para idmansızım, benim de işim bitik." Ağzına dolan suları püskürttü. "Hay Allah Yarabbi! Ne olacak şimdi?" En son tutunabildi. Boynum atıp duruyor. Kendiliğinden. Şerif oynattığımı sandı. "Bir şey söyle. Allahını seversen beyim..." Salın fiçileri dediğim gibi, su alıyor. "Hey Allah, dönülmez de! Ne kadar ırakmış." Demin su kabalarımdaydı. Şimdi az yükselmiş. Dalga savurmadığı zaman gözledim. Öyle. Şerif de bir yandan asılınca, az daha battık. Fiçileri ayırayım. Nasıl? Düşüm alttan atılmış. Urgan şişmiş. Pekişmiş. Hem bu tahta gene ikimizi taşımaz. Kıpırdanamıyorum da! Korkan bir adamın suratını yakından görmek ilgi çekici. Ağzı, suratı, gözkapakları yavaş yavaş morarıyor. Güç vermem gerek belli. Yalvarıyor. Anladım. Gözüne gözüne baktım. Kaşları dikilir gibi oldu. Yanaklarımı gevşetince onun da yanakları gevşiyor. Tırnakları da morardı. Aklından beni itivermek geçmiyor mu acaba? Geçmiyor bence. Biraz da ben denizde kalabilirim, diyorum ama. Denedim. Su üstünde durabiliyor muyum? Ayaklarım dondu. Sonra bu oyunu yapmak zor, tehlikeli. İkimiz de sulara kaynayabiliriz. Daha doğrusu ikimiz sözcüğü gereksiz. Bereket dalgalar pek savurgan değil. Yolunca yükselip, yolunca iniyor sal. Dokunma! "Beyim, acap buralarda yakın bir iskele var mı ki? Bir motor, bir gemi falan rastlayay-

dı bari..." Gözüme bir damla yağmur düştü. "Nereden geldik bu ıssız yerlere. Beyim ölümümüz bu yoldan galiba... Allah! Allah, Allah, Allah! Eşhedü enla ilahe illallah! Yarabbi, sen üç çocuğuma acı. Yetim koma sabilerimi. Yarabbi! Beyim salavat getir, ne olur ne olmaz." Birden sinirlendim. Bu adamın ölümü bayağı sıkıcı olur. Belki birazdan ağlamaya başlayacak. Oysa beni itmeyi düşünse, daha bir zaman kurtulmayı umabilirdi. Gücü kesilince de beni itiversin. Nasıl olsa karşı koyamam. Karşı koymaya çalışır mıyım? Kimbilir? Muammer'le Hayri'nin ne yapmaları gerek? Savcılığa haber vermeliler bir kez. En yakın iskeleye telefon, yoksa telgrafla (!) yardıma koşmalarını da bildirebilirler. İskelede bir motor varsa, kalkar, denizi tarar, bulunursak kurtuluruz, sorun, salın ne vakte değin dayanacağında. Sonra da bizim... Yok, her şeyden önce Şerif'in. En kötü durum Şerif'in içinde bulunduğu durum çünkü. Ya Şerif, motorun bizi bulmasına beş dakika kala kendini bırakıverirse. Bırakıvermemek elinde mi de? Hiçbir şey elimden gelmez. Bakakalırım. Beş dakika ise, bir adamın boğulmasına iki kez yeter. Bu olaya seyirci olur muyum, olurum. Hem onun gerçekten boğulabileceğine inanırım. Şimdiden gözlerinin akı irileşti. Sular da belime doğru yükseliyor. Ne yapmalı? Dedim, ağlayacak, saçmalayacak. Kara bulutlar tepemizde. Fırtına yakın. Parmakları gözümün önünde gevşeyecek. Sonra adam, taş gibi denizin dibine iner. Ama o hale gelinceye dek... Ben bu korkak suratı görmeye dayanmalı mıyım? Belki kızdırabilirim. Suratına tükürsem. Tükürdüm. Canlandı. Bir daha tükürdüm. Şaşkın. "Beyim. Yapma! Yapma beyim." Bir daha tükürdüm. "Eee, ne tükürüyorsun be!" Hadi? "Yapma beyim Allah aşkına..." Yok. Olmadı. Motor, yok. Gemi, yok. Hem iyi hem kötü. Birden gök gürledi, deniz karıştı. Şimşekle birlikte yağmur düşmeye başladı. Sırtım kamçılanıyor. Sis içinde bakışır gibi olduk Şerif'le. Dosdoğru gözlerimin içine baktı... Galiba, ha? Acaba aklımdan beni denize itivermek geçti mi? Emin değilim. Kinli ya, kin yetmez. Bak gene bakıyor. Hadi, hadi?

Parmakları kıvrandı. Kendini bırakmak üzere mi yoksa? Hangisi? Suratından sular süzülüyor. "Allah!" Titremem geçti. Denizi dinledim. Pervane sesi mi? Değil, fırtına. Yutkundum. "Eşhedü enla ilahe illallah..." Şimdi bırakacak. Karanlığa kaynayıp gidecek. Motor uğultusu mu? değil, dalga geliyor. Büyük hem! Salın karşı ucu yükseldi. Eğildim. Elleri kurtulurken sala yüzüstü devrildi. Kafalarımız tokuştu. Geriye doğru hızla kaydığımı anımsıyorum. Köpükler arasında, sıska gövdesinin üzerime abanacakmışçasına kalktığını gördüm ama. İyice. Eminim. Cılız kollarının sala nasıl can havliyle sarıldığını da...

Leblebici

Mahalle arasındaki leblebicinin bacasında koyu bir duman kırışıyor, düzelip dikiliyor. Seleler boş. İhtiyar, gözleri yumulu iri nohutları kavuruyordu. Kerpiç duvarların sıvaları dökülmüştü, çapraz çatkıları ortaya çıkmıştı. Tahta kapı yarı aralıktı. İhtiyarın çul kaplı ot yatağı, tahta ranzanın üstünde. Pıyırım pıyırım bir haki kaput yere kaymış. Büyükçe bir küp. Sol yanda elekler asılıydı. Tavana yakın ufak, dört köşe bir delikten ışıyordu dükkân. Tavan isten, kurumdan kapkaraydı. Örümcek ağları saçaklanmıştı. Karşı duvarda paslı kocaman bir yatağan asılıydı. Kabzasında parıltı. Bir ibrik, bir toprak güveç, üç çuval nohut. Leblebi ter kokuyordu. Ilık ılıktı içerisi. Yeşil sıcak diplere sokuluyor. Kavkılı böcekler ağır ağır kıpırıyor, duyargalarını gevşekçe oynatıyorlar gibi. İhtiyarın gözleri uyuşukluk içinde, kendiliğinden örtülü, gözlerinin kapak derileri yığılımış. Durmadan çevriliyordu sağ eli. Leblebiler gevriyordu, sararıyordu ateş sarılığında, benekleniyordu. İhtiyar, leblebilerin parmaklarının altında yuvarlanışını, gevrek sertliklerini bulmasını, alışkanlığıyla ölçüyordu, burun delikleri bilinçsizce açılıp kapanıyordu. Kahpe dostunun kapkara gözleri, kaçakçı oğlunun gökten ardı ardına indirdiği beş güvercin, karalı aklı dolanı dolanıveriyor bazan boşluklarda. Ocağın başına geçtikten birkaç dakika sonra cezbeyle tutulmuş

gibi sallanmaya başladılar. Saçları eğreti, keçeleşmiş, kızıla çalar gri. Sakalı da. Burnu kemerli, büyük. Boyun damarları şişmişti. Durdu birden. Seslenilmişçesine. Boynunun katlı kıvrımlarına biriken kirli ter damlaları yağ yağ parlıyor. Sinirli. Dün de böyle oldu. Önceki gün de. Kirli üstüğü yumağıyla gözlerini sildi, yumağı boynundan geçirdi. Yeniden sallanmaya başladı. Dün de sallantısında bir tutukluk peydahlandı. Başının içinde bir sarkaç vardı. Bir iki kez, ileri geri gittikten sonra duruverdi. Durmadan, yoruluncaya, kesilinceye dek sallanırdı oysa. Durdu. Açmıyordu gözlerini. Sağ eli de simit bezin çukurunda kalakalmış. Yeniden hızlandı. Çevikti, ama istekli, güvenli değildi, kemiği çıkık bileğinin devinişi. Yel çıktı. Uğultusuz. Tahta kapıdan girdi, yün çoraplarına dokundu. "Dede!" dedi, incecik bir ses. Sol eli körüğün ipini saldı. Gözlerini açtı. Kıpırmızı.

"Erken mi geldim?"

Orada duruyordu. Kapının aralığında. Yüreği çarptı ansızın.

"Yok. Vakitli. Kavurdum."

Kız gülüverdi. Pespembe. Mavi kordelası kıpır kıpır. İhtiyar bir iki adım attı. Ufacık avcunu uzatmış. İçinde çil, sarı bir onluk. İhtiyar baktı, döndü, şaşulayı aramaya koyuldu. Sol eli titriyor. Nereye gitti bu meret? Yüreği çarptı gene hızlıca. Başını çevirdi. Kız ocağa yanaşmış, daha yakın, avuçlarını uğuşturuyor. "Ooh!" dedi, "burası ne sıcakmış. Ama gözüm iyice alışmadı. Karanlık." Sapsarıydı kızın saçları. Parlıyordu. Kara önlüğü kısacıktı. Küçücüktü burnu. Kızarmıştı. Kısa çorapları kar gibi. Bacakları morarmış. Yanakları al al. Boyuna kıpırdıyordu. Tatlı tatlı bakıyordu. Kolundaki saati ışığa kaldırdı. "Daha yirmi dakika var. Ooh, burası ne sıcak!" "Sıcak ya!" Şaşula nohut çuvallarından birine gömülü. İhtiyar tahta sapını gördü. Çekecekti, caydı, ranzanın altına eğildi, aranır gibi yaptı. Bu dördüncü gündür geliyordu kız. İlk sabah: "Biz yeni geldik", demişti. "Babam mühendis." Ona yeni kavur-

duğu leblebilerden verdi. Önlüğünün iki cebini birden doldurdu. Oysa on kuruşluk leblebi anca bir cebini doldururdu. Cıvıl cıvıldı kız. Mis gibi kolonya kokuyordu. Gözleri elaydı. Cin gibiydi. Tatlı tatlı bakıyordu. "A, o ne?" dedi. Ufacık işaret parmağıyla duvardaki yatağanı gösteriyordu. "Sizin mi?" "Ne yapıyorsunuz onunla?" "Duruyor mu? Hep mi duruyor?" Gözü ranzaya ilişti. "Aa, siz burada mı yatıyorsunuz?" "Leblebiler yanıyor!" İhtiyar gereksiz yere koştı. Düşünmeden şaşulayı kaptı, leblebileri seleye aktardı. Kız gene saatine baktı, göğüs geçirdi. "Okula gitmeyi hiç canım istemiyor bugün." İhtiyar gülmeye çabaladı. "Ya soğuk bugün hava." "Of, yoruldum." İki yanına bakındı. İhtiyar dipte büyük küpün yanındaki arkalıksız hasır iskemleyi hatırladı seğirtti. Hasırları sökülmüş. Tozlu. Elinde tutuyordu öylece, sıkılıyordu. Kız: "A, zahmet ettiniz," dedi. Elinden aldı, sakınmadan oturdu. İhtiyarın yüzüne dikti gözlerini. Öyle tatlı gülümsüyor. İçi gene daraldı, damağı kurudu. Avcunun nasırlarını koparmaya savaşıyor. Kız bir şarkıyı çabucak mırıldandı, kesti. Gülerek: "Sizin yüzünüz ne kadar da kırışık!" dedi. Sonra utanmış gibi başını önüne eğdi. İhtiyarın pörsük yanaklarına ateş bastı. Çenelerini sıktı. Kız gene yüzüne bakıyordu, tuhaf tuhaf. İhtiyar "sen," dedi, sustu. Küçük kız önlüğünün bir düğmesini çözdü, ilikledi, çözdü, aldırışsız bir tavırla: "Şey," dedi, "siz bana çok leblebi veriyorsunuz, neden?" İhtiyarın yüreği sıkıştı. Sinirli sinirli: "Çok vermiyorum," dedi. "Ben biliyorum ama! Çok veriyorsunuz, neden?" İhtiyar inatla: "Çok vermiyorum," dedi, "on kuruşluk leblebi..." "A, kızdınız mı? Kızcağınızı bilseydim..." Ranzaya baktı. "Yazık." Sustular. İhtiyarın içinden kızı kolundan tutup dışarı atmak geçiyordu. Gene de kıpırdayamıyordu. Kız örümcek ağlarına, ibriğe, yatağana, ranzaya acımsı acımsı bakıyor. Sesini çıkarmıyor. Ellerini ocağa uzatıp ısıtıyor. Sıcak avuçlarıyla bacaklarını uğuşturuyor. Bir ara daldı. Bir şeyler kurar gibi. Sonra kendi kendine: "Babam kızar," dedi. "Sizin çocuğunuz yok mu?" "Var." "Er-

kek mi?" "Benden büyük mü?" "Büyük." Kız kaygılı: "Çok mu büyük?" dedi. İhtiyar öylece: "Senden az büyük," dedi. "Hangi okula gidiyor?" İhtiyar şaşaladı, sonra kendini topladı. "Burada değil." Eliyle uzakları gösterdi. Kız gene güldü. İhtiyar: "Niye güldün?" dedi. "Hiç." Göğüs geçirdi. Birden ayağa kalktı. "Gideyim bari." Avcundaki onluğunu uzattı. "Ben yeni onlukları biriktiriyorum. Bebek alacağım." İhtiyar suratını buruşturdu: "Bu da yeni ya?" "Olsun!" Bir cebini açtı. İhtiyarın sol eli titredi. Şaşulayı leblebi yığınınına daldırdı. Sağ cebini doldurdu kızın, duraladı, boğazı ağrıyordu galiba. Kız somurtuk: "Zararı yok," dedi, "ötekine de koyun." Yutkundu, öteki cebini de doldurdu.

Kuş

Atlı karınca duruyor. Tren duruyor. Trenin peşine takılı vagonlar duruyor. Makasçı duruyor. Tanklar duruyor. Bebekler kutularında. Ne uyumuş, ne uyumamış. Atların gözleri bakıyor. Atların dişleri bembeyaz. Üzerlerine abanık teneke adamlar, teneke kadınlar, teneke çocuklar, boyalı.

Balmumundan bir adam geldi. Oraya dikildi. Çığırtılar dimdik. Atlı karınca döndü. Tren düdüğünü öttürdü. Makasçı eğildi kalktı. Bebeklerin yanakları hep buz. Tahta itfaiyeci çan çalıyor. Porselen köpek. Cam polis. Kurşun asker.

Sarı adam bakındı. Kör kör. Mum gövdesine kıl damarlar yürüdü. Derisinin altına kırmızılık. Delik gözlerine aydınlık. Baktı bildik hepsi. İçi ağrıdı.

Ötekiler bakıştılar: Parıl parıl. Onun eli çanda, bunun ağzı açık, onların bir bacakları geride.

Suratı leke leke yanmaya başladı. "Çek git. Görüyorsun." Ayağını sürüdü iki adım. Birden döndü ardına: Vitrin gevşek. Duruyor. O. Şu. Bu. Köpekler. Bile.

Aleve tutulmuş gibi. Çözülüyor gibi ek yerlerinden.

Eriye, ufala küçük alanlardan geçti. Parlak raylarda donuk damlalarının izi. Top ağacın altına... Yapraksız, köksüz ağacın. Tükenmeden. Daha katı parmağını gömebildiğince derin, gömdü. Soğuk yayıldı gibi sarılığına. Gene ısındı, eridi –sıvaştı kaldı– olduğu yerde. Şekilsiz kusuntu sarılığı.

Orada duran: Kemiksiz, basık. Sağ eli aralık ağzında: "Bebek? Kuş?"

Bir gri göklü akşam vakti.

Orada duran alnını sıktı. "Kuşu al sevinir çocuk." "Alamam." "Bebek?" "Evine dön." "Dönemem."

Işıklar yandı. Yeşil. Yoz mavi. Yeşil kırıştı. O olduğu yerde.

"Kime dargınsın adam?"

"Sus, sus."

"Ölebilirsin belki yeniden."

"Defol başımdan."

"Kuşu al."

Kendi omuzlarını tutup sarstı. Kafası sancılı, ağır. Kendi suratını bir iyice gördü bu kez. Camlara karşı. Mum adam, tahta adam, teneke adam, soytarı. Yaratılmış. Kurşun sıkıyorum, çoğalıyorsun. Daha çabuk. Daha büyük aptallıklara gebe. Beni sen yaratıyorsun. Hadi, tanımazdan gelme. İşte adımlarımı attım.

Lastik kuş kanat çırpıtı.

"Kimim ben bil?"

"Biliyorum."

"Gördün mü biliyorsun."

"Biliyorum."

"Bana suçlu olduğuna kanıt yok, serbestsin dediler ama."

"Demişlerdir."

"Çocuğum var, dedim, doğmuşum. Serbest mi? O da ne söz? Bir daha ölebilir miyim?"

Akıllı biri dedi:

"Çekil oradan, vitrin kırılacak." Sonra tanıdı. "Ah, kanıt yok. Kanıt olsaydı eğer."

Kuş güldü. Kuş gülünce avcı. Sincap. Tavşanlar. Vitrinin içi dışı. Neye güldüklerini bilmeden. Bir kuş biliyor, bir şeyler biliyor o. Bir yanda kuş, bir yanda berikiler, katıla katıla, bayılıncaya dek.

Oysa bulutlar dolu. Gök kapkara. Sular köpük içinde. Adamınsa ağzını açtığı yok. Sağ eli aralık ağzında...

Adamın -mum olmadan önce- sakalları vardı. Bir sabah dudaklarında türkü, tıraş oluyordu. Çocuğunun önünde bir sarı defter, bir kurşunkalem. Tencerede bamyaya. Çocuk kaleminin ucunu tükrükledi, düşündü. Bir kocaman değirmi çevirdi, sarı defterin, sarı yaprağına. Sonra o değirmenin ortasına iki tane ufak değirmi daha döndürdü. Yanyana. Dudaklarını büzdü:

"Baba, bak ben ne yaptım?"

Adam usturasını gırtlığından çekti, baktı:

"Olmamış. Hani onun ağzı dili?"

Kapının zili çalındı. O sıra. Adam ıslığıyla "aynaya bakar..." diyecekti.

"... Evde mi?"

"Evde. Ne yapacaksınız?"

"Sana ne?"

Kadın dedi: "Nasıl olur?" Adam dedi: "Nasıl olur?" Şapkaları yüksek, suratları uzun adamlar doluverdiler odalara.

"Bak bu resme? Eşek. Yaramaz." "Arkasına baktın mı?" "İskemlenin hasırını sök." "Yatakları şişle." "Küpü küpü..." "Hepsini götürsek?"

Kuş çatlayacak. Gagası koptu. Yoz mavi bürüdü dört yanı. Tellerde çakıp sönen iki üç pırıltı kıvılcım.

Dehlizlerde yumuşak fareler dolaşiyor. Yılgın. Sivri burunları kıpır kıpır. Yeni'nin çevresine toplandılar. Çekine çekine... Başları olmalı bir doygun sıçan dedi: "Biliyor musun ben suçsuzum. Sen?" Bileklerinde bir sıkıntı. Belli belirsiz. Nabız ama. Sinsi kurşunilikleriyle öteki kavuniçi gözbebekleri dediler: "Bizim de suçumuz yok. Senin?" Avuçlarında ter.

"Suçluyum." Dayattı. "Suçluyum."

Sonra yuvarlak biri daha vardı. Sesi yankılı, kalın. Bir döner koltukta. Onu durmadan sorguya çeken. "Suçluyum," dedikçe seviniyor, konuşmaya başlayınca neden sinirleniyordu?

"Ama siz bana anlamadığım şeylerden sözediyorsunuz."

"İşine gelmiyor da ondan. Sen müthiş surette yalancı ve tehlikeli bir adamsın. Bırak bu martavalları da..."

Bir gün bütün fareleri başına topladı. Yumuşak yumuşak dedi:

"Laf anlatamıyorum bu adamlara. Bir türlü karar vermiyorlar suçluluğuma. Siz bari inanmazlık etmeyin. İnanın suçluyum ben." Güldü: "Buradan çıkınca dışarıdakilere de anlatacağım."

Başsıçan dedi:

"Sen de böyle mi buldun kolayını ahbab."

Küçük fareler, art ayakları üstüne dikilip, elele tutuşarak, okuldayken öğrendikleri kıvrak rondoyu söylediler bir ağızdan.

"... haydi peri kızı..."

Dizüstü geldi. Kanı yüreğine çekilmiş. Tırnaklarının dip-leri mor. Sarı. Oyuk. Sarı.

"... haydi peri kızı..."

Karınlarından kurulu adamlar, kadınlar, çocuklar, diz bükmeden bir boşluğu adımladılar. O gün de. Hepsi bir delikte yitti. Kutu kutu otomobiller, uzun yatık otobüsler, "... yalnız kaldı... haaydi..."

Vitrinin kalın camında gölgesi. Sağ eli aralık ağzında.

Biraz da Ağla Descartes

Kırk yıl öncesinin İstanbul'unda yürüyorum. İstiklal Caddesi ola ki, bu da o yatır, al çaputlarla donanmış, kısır adakçıların gözlerinde birer elif çekili titrek mum ışıklarından, ama ortalık aydınlık daha? O sokağa bakmadan geçmeli, adı değiştirilmiş bile olsa, sen bakma o sokağa; o sokak yok, hiç olmamış değil, beton yığınlarının altına gömük, ölü belki, ama var, dönüp bakma, kork, korkuyorsun zaten. Bak tramvaylar sökün etti. Çan sesleri kısık vurgulu, hüzne sarılı, aralıklı, yumuşak. Işıltılı raylar üstünde demir tekerleklerin kırık tıkırtısını duyuyor musun? Ulan ihtiyar! Çağımın uyarısıdır, öfkelenme, unut çabuk, aksayan ayağını sürükleyerek uzaklaş, ezileceksin. Aylardan Mayıs. Havaya atılı bir tembel bulut kıpırtısız, doğal ak oluşu, bir uçmaz martı kanatları açık, çerçevesinde. Leylak kokulu rüzgârını çek sörpük ciğerlerine bari. Vatmanın şapkası yuvarlak, şeridi sarı, kocaman siperliği, ne güzel! Güzelin nesi güzel? Bir gün yanıt arayacaksın sinirlenmeden sor. Danielle Darrieux–Charles Boyer ikilisinin arkasında alt dudağı sarkık, soğuk bir Jean Gabin. Kurşuna Dizilecek Sabah. Bakıyorlar eğreti geleceklerine, pembeye boğulmuş dev afişlerinden. Maginot Geçilmez, Niçevo mu yoksa? Bilmem, ne önemi var, tüm İstanbul Emmanuelle altıncı hafta şimdi. Vatmanın arkasındaydın, kendini anımsat, yaşamıyorsan bi-

le, giysilerini değiştirme, kamburunu düzelt, on yedi'lerin ince boynunu dikleştir, kemikliğine bürün, gördün beni hadi el salla, istersen ben sallayayım alınsızlığına, trampet şapkanı geriye iterek üç numara tıraşlı söbü kafanı kaşı, prina sabunuyla yıkanmış, Cogito Ergo Sum de bir daha unutmadıysan, kokusuz ince terini sil, poker-play' dir yumuşak tüylü yanaklarımızda gezinen, Ay'a gidilemeyeceği kesindir.

Neden gülüyorsun çocuk? Sana da gülünür elbet bir gün. Hangisi mi Descartes? şu, arkadaki çatık kaşlı, seşebiliyor musun sımsıkı ağzını? Bu da ben, ay suratlı, beğenisi biçimli parmaklarına dönük. Klik! Atlarken durdur havada, klik! atlayacak, bırak atlasın, atlat, atladı, bak yanyana yürüyoruz ağır çekim uzayda, bilincin boşluğunu adımlayarak, özü değişmiyor adımlamaların, anlamıyorsun. Klik! duralım, durduk.

"Yahu palaskasız, sokakta, amma tuhaf. Çıplakmışım gibi. Belimi yoklayıp duruyorum. Dağıtsalardı şunları bir an önce."

"İki defa çevrildim."

"Bana kimse sormadı."

"Saçma. Açıklayarak mı dolaşacağız adımbaşı. Zor bıraktılar."

"Aldırma. Sinemaya gidelim. Sever misin Darrieux'ü" –Duy, çizgi kaşlarını kaldır, en sevilgen cilveni kullanarak. Yoksa ölü müsün artık, niye öldürüldün ölmedinse?–

"Boş ver. Kart biriktirmem ben. Çocuk işi. Görürdüm mütalaada. Ağzı açık bakar dururdunuz. Pilot olacaktım adaşın ha? Bir kere boyu tutmaz."

"Ölçtün mü?"

"O karının beli de bir dairedir, çapı değişikmiş ne olacak?"

Yatır'ın köşesinden sapılan o sokaktan geçmedim hiç. –Cumbalı evlerin kararmış tahta kapılarında dikedörtgen, demir çubuklu birer küçük pencere. İçten mandallı. Kapı sekilerinde sövgü. Teneke leğen. İlaçlı su, ibrik, çatlak ayna,

marsık kokulu mangal, bulantı, ter, pişmanlık. Bu odalardan kaçtım çok.– Oysa, soylu bir kara kısarak yelesi, oluklu bir kasap bıçağının parlak kabzası direkte. Okundu, bakışıldı, meraklı. Lacivert giysileri boydan boya düğmeli. Anladık, ilgilendirmiyor seni, boşalt şu suskun kalabalığı torbasından. Kurguları bitene dek bel kırıp doğrulsunlar, ama biliyorum sen şu duyarlı deniz anasını da rıhtıma alacaksın, üstüne tuz döküceksin, öldüreceksin.

“Demek buradaymış. Bilerek geldiğimi sanmıyorsun ya? Sen?”

“Beni ilgilendirmiyor. Rastlantı.”

“Yahu sen... çok safsın galiba.”

“Hadi sor sor kızmam.” –Esmerliği renk değiştirmeyecek mi bakalım?–

“Eminim birini düzmemişsindir sen hiç. Düzdün mü?”

Kıpırdamadı, düz baktı:

“Düzmedim. Bizim oralarda böyle kibarca da söylemezler. Ana avrat. Benimki başka merak. Düşünürüm. Bu işi de düşündüm elbet.”

“Tasarladın.”

“Hayır, düşündüm. Çoğalttım. Geometrik bir mesele. Kolay. Olasılıkları az. Biraz mekanik de gerekti sonra.”

“Ne tuhaf adamsın sen be! Hep güldürürdün bizi. Çaldıran Savaşı’nı kuramsal hesapla çözmeye kalkışman hadi neyse de... Fırıldaklara bak, alalım mı, birer tane?”

“Çözdüm, ama anlamadım.”

“Gördün mü? Baban neci senin. Üç yıl bir okulda okuduk da sormadık birbirimize.”

“Manav.”

“Benimki doktor. Hekim değil. Darülfünun ulûm u tabiye doktoruymuş. Sevmez bilim milim ama. Biraz kimya deneylerinde eğlenirmiş. Ufağından dinamit patlatmışmış bir gün, ödü patlamış öğrencilerin.”

“Sonra?”

“Alfred Nobel dedenizin eşşek şakası, korkmayın evlatlarım demiş.”

“Pek beğenmedim. Sonra?”

“Sonra sıkılırdı, çok sıkılırdı, kapkara sıkılırdı, çok içerdi, bol bol tabanca sıkardı beynine! Tatlı bir deli olmalı. İleride kimbilir, belki ben de deli olurum.”

“Zor. Delirebilirsen iyi. Benimki elmaları dizer. Ben bakardım. Elmalar yükselir, kule olur, bıraksan göğe dek. El ustalığıyla, yordamıyla değil. Denge yasalarını biliyordu o. En büyük rakamları kafasında çarpar, böler, sonucunu sana söylerdi. Öyle bir kafa işte.”

“Öldü mü?”

“Belki.”

“Ölür. Bak bu kesindir bana göre. Çözemezsin de. Onun için mi, belki dedin?”

“Galiba. Ama her şeyi çözüyorum.”

“Çözüyorsun da anlayamıyorsun.”

“Doğru.”

“Denemeli. Denemedikçe olmaz. Deneyelim. Deneyelim mi?”

“Bilmem. Denersem anlar mıyım?”

“Neyi anlayacaksın? Duyarsın be! Düşazdığın olmadı mı hiç? Ya da düş kurup kendi kendine? Benim üst ranzadaki Ahmet’le kapışmıştık sonunda. Sallanır durur her gece. Uyu-yabilirsen uyu. Pis, pis. Tek başına pis. Utandırıcı. Ben ikilisini merak ediyorum. Güldüğüme bakma, sınırdan.”

“Denerken düşünebilir miyim? Ya da düşünürken dene-yebilir miyim?”

Mahur bir sabah başlamıyor, kurşuni, kalın örtüsünün altında kireçlenmiş kıkırdaklarını oynatmaya zorlanan şehir. Apartman yükseltilerinin deliklerinde ağaran tek tük cılız ışık. Titrek ellerim, damarlı, lekeli. Dönüp o sokağa, saplantılarına gelecekler. Ben şimdiyim, lanetli – dumanların bozkır göğüne savrulacağı bacalarda umutsuzluğu bekleyen. Düş-

lerin son kemirdiği, iskelet antenlerin artıklarıdır. Kokuşmuş çöp bidonlarının ardından gerinerek çıkan ak dişli, o hep aynı alaca köpek. Ölüm karası önlükleri içinde okullarına giden çocukların ardında. Çantalarında dinamit.

İstersen, hatırın için, buruşuk bulut, esmez rüzgâr, uçmaz martı zamanları yerine yüz binlerce mavi kırlangıç masalı çizelim defterimize, yağmuru getireceklerse bardaktan boşanırcasına, susamışlığımıza. Hadi beni avut, soluğunu ağzıma da ya, canlandır, gülümset.

“Şu sokağa girelim gel! Çok heyecanlanıyorum ne dersin?”

Duraksıyor Descartes. Bana göre tedirgin. Yüreğinin düzenli vuruşu kendiliğinden bozuldu gibi. Birkaç kez yumruğunu sıktı, avcu terli.

“Ne o ter mi bastı? Amma büyüttün sen de şu işi ha! Hiç değilse iki adım atalım canım ne çıkar? İki adımcık. Adamı yemezler a! Hem bakalım dedikleri gibi mi, kolundan tutup çekiveriyorlar mı içeri? Paran var mı?”

“Var. Ama üniformalıyız olmaz.”

“Ortalıkta kimsecikler yok. Ne olacak, öyle geçiyormuşuz gibi yaparız yoldan. Bakarsın... Bizim dönek Süleyman anlatır dururdu ballandıra ballandıra. Sivil gitmezsen daha iyi demez miydi? İtibar gırlaymış.”

“Orası Bursa, burası İstanbul. Nemize gerek.”

“Senin asker olmana gülünür, korkak!”

“Aklım yatmıyor anladın mı, işte o kadar.”

“Ben korkmuyorum demiyorum ki! Korkuyorum.”

“Bilmiyorsun ondan.”

“Sen de bilmiyorsun. Yoksa biliyor musun? Hadi hadi gizleme.”

“Bu iş başka. Kafam rahat, yenilmeye alışkın değil. Yenilmedim hiç. Yenilmeyi sevmem.”

“İyi ya sevme bana ne.”

Susuluyor. Köşe başında duraklamışlar.

“Senin bu kadar inatçı olduğunu sanmazdım. Hadi bir boy daha gidelim bari. Akşam simitleri çıkmış bile.”

Ağzımın kenarında tango kırıntıları, Manon Lescaut’ mu gömerek Güney Amerika çöllerinde yeniden, o gün alamadığım simit gırtlığımda yumruk, ayrılamıyorum arkalarından. Baylan’ da durdular, –Baylan mıydı?– bana baktılar kuşkulu, cebi yırtık kirli pardösüm, gözlerime inik yağlı şapkam bir oğlancıyı ya da pezevengi simgeliyor galiba, sırtımı döndüm, kuyumcu vitrinine yansıdım.

“Ruhیاتçı ne demişti hatırlıyor musun?”

“Hayır.”

“Ben de. Üstelik hep on verirdi bana.”

“Haklıydı bence.”

“O değil de, bilmem söylesem mi? Ata’mızın öldüğü gün sınıfta mıydın sen?”

“Evet.”

“Ağlamış mıydın?”

“Hayır.”

“E, peki ne yapmıştın?”

“Ağlamamıştım.”

“Ben gülmek için zor tutmuştum kendimi. Baş parmağıma dişlerimi geçirmiştım, kan oturtmuştum. Bak ilk defa sana söylüyorum. Sana ısındım birdenbire. Arkadaş olduk. Farkına varsalardı kemiklerimi kırardı çocuklar. Sence neden gülünür?”

“Ben gülmeyi pek bilmem.”

“Ondan ağlamadın öyleyse.”

“Herhalde.”

“Kolayını bulmuşsun, düşünmek için düşünüyorsun sen arkadaş. Kızmadın ya? Bunun da yasası vardır herhalde. Sen düşünedur. Ruhیاتçı koca gövdesiyle ‘Atamız öldü. O, artık kalbimizde yaşayacak’, deyip devrilmmişti kürsüye. Komut verilmişçesine bütün sınıf sıralara kapanıp ağlaşmaya başlayınca... Demek bir sen, bir de ben... Ama hâlâ çok utanıyorum, üzülüyorum.”

“Üzülme. Düşün. Varlığını kanıtla kendine.”

“Öf be! Düşünüyorum, öyleyse yokum tamam mı! Amma içim sıkılıyor. Şu sokağa bir girebilseydik.”

Birden sinirlendim, bıktırdılar beni, kırk yıl sonrasına götürüp yalnız bıraktılar. Yağız bir inzibat çavuşu diktim karşlarına. O sokağa adım atılmamıştı, açıklamalarıma yalvarmalarına –Descartes susuyor– kulak asılmadı. Ünlü Beyoğlu İnzibat Karakol Komutanı'nın karşısına çıkmamız gerek. Kaldırımı serilmiş ruhuma basıp geçin, Blue-Jeans'li kalçalarınızı sallayın siz daha.

Yüzbaşı Hasan Gürler kamçısını şaklattı işte. Palandöken bıyıklarını burdu. Parlak üç yıldız dizili apoletlerini yan gözle okşadı. Yanağındaki tiki hızlandırdı, öfke talimine çingirdak mahmuzlu rugan çizmeler geçirilmiş ayaklarını ak mermere vurdurarak başladı. “Getirin şu hergeleleri!”

Sağ elleri pantolon yan dikişine yapışık, sol ellerinde şapkaları öğretildiğince. Benim dizlerim sarsılıyor yalnızca.

“Anlat bir daha çavuş, nedir bunların suçları.”

“Efendim bunları o sokakta yakaladım. Palaskaları da yok.”

“Adı ne o sokağın?”

“Abanoz.”

“Peki sence işleri neydi o sokakta?”

“Bence... Dürdane'nin evinden çıktılar. Mutlaka. Güya yabancıymışlar İstanbul'a.”

“Ulan kim bilmez Abanoz'u bu memlekette! Demek mutlaka. Doğru mu? Konuş, sen konuş hayvan oğlu hayvan! Bacakların zangırdıyor, neden? Suçlusun ondan. Bak arkadaşına titriyor mu hiç. Asker adam korkmaz, titremez, yalan söylemez, erkekçe 'evet yüzbaşım yaptık bir hata, suçumuz neyse ver cezasını' der.” Yanaklarındaki seyrimenin yumuşama belirtisini sezdi. Sesi algılanamayacak tizliğe yükseldi. “Ata'mızın, en büyük Harbiyeli'nin eserini emanet ettiği gençliğe bak! Ne çabuk zekerinizin derdine düştünüz

ulan! Sen söyle kabak suratlı, sen kandırdın şu Kemahlıyı değil mi? Kemahlı mısın oğlum? Kapkara kaşım, yiğidim, ne bok yemeye düştün bunun peşine ha! Bak ben sevdim senin dimdik duruşunu, bakışını. Dosdoğru amirinin gözü-nün elifine bakacaksın, öyle değil mi? Her hâlükârda. Çavuş iyi bak, bak bu Kemahlı ölmesini bilir, bu zıngıldak kaçarken topuğundan vurulur. Yahu savaş kapımızda. Hitler denen pis bıyık eli kulağında sokacak başımızı derde. Niye sizi erken mezun ettiler, Harbiyeli ettiler düşünmediniz mi? Yarın gene Edirne’de, Çanakkale’de, Kars’ta, Kafkas’ta vurulacak belki de. Dedelerimiz, babalarımız gibi Mehmetçiklerin başına geçip kıran kırana. Şunlarla mı? Yeter be! At nezarethaneye şu soysuzları. Bildireceğim okullarınıza da. Harbiyeli’ye vurulmaz artık, yoksa dağıtırdım suratlarınızı. Kemahlı sen dur!”

Laleli son tramvayında hıçkırığı tutmuş bir karaltı, “Gecenin matemi”ni dolamış peltek diline. Üşüyorum, altı saat önce demir parmaklıkların gerisine bıraktım coşkumu, sıcaklığımı.

“Kemahlı. Arkadaşım. Susma konuş. Ben sandım ki seni bırakacak. Niye attırdı içeri ikimizi de?”

“Çavuş yalan söylüyor dedim, Kemahlı değilim dedim. Doğru söylediğimi anladı.”

Gözümde tomuran tuzlu suyu gördü. Kuru elleriyle sildi.

“Aldırma. Yüzbaşı gene de haklı...”

“Hangi konuda.”

“Pis bıyık konusunda.”

Hep böyle kal aklımda Descartes ne olur, hoşçakal, ama istersen biraz da ağla.

Siyah-Beyaz

Turgut Uyar'ın anısına

Yürüyen kaldırımda duruyorum. Renk körlüğü mü başladı, okumuş muydum, uyduruyor muyum, köpekler siyah-beyaz görürmüş güya nesneleri, köpekleştim mi yoksa? Kuşkuya düştüğümü şimdi düşünüyorum. Her şey siyah-beyaz: Kıp-kırmızı olması gereken –neden?– bakara gülleri, yemyeşil olması gereken –niçin?– çimenler, bordo olması gereken –niye?– spor arabasından mutlu çift gülücüklerini sergileyen reklam panoları... Bilinmeze götürüldüklerinden habersiz görünen soyunuk, ne erkek, ne dişi insanlar da duruyor, sırtları birbirlerine dönük, nereye baktıkları belli değil. Gökyüzü kapkara. Sağanak yağmur öncesi. Ben giyiniğim, ama titriyorum. Daha yürüyen yollara sıra gelmedi anlaşılan. Çift katlı otobüslerden biri önümde yavaşladı. Pencereleri tozlu. Durdu galiba. O mu, kaldırım mı? Hep aynı hizadayız. Düz mantık gereği ne o, ne kaldırım öyleyse. Arka sıralardan bir pencerenin camı açık. Bu ‘ben’ miyim? Biri kürek kemiklerimin arasına sokulu anahtarı çevirmeye başladı, sol kolum –belki de sağ– kırık kırık kalkıyor. ‘Ben’ de beni görmüş olmalı, başını çıkardı pencereden– dev balyozlar pamuk yığınlarına dalıp çıkıyor, çit yok, dudaklarının kıpırdanışını izliyorum ‘ben’in, “bulu-

şalım” demeye mi getiriyor? Sanırım. Ama nasıl, nerede, kaç yüzyıl sonra? İçimdeki gramofon –His Master’s Voice– habire baştan çalıyor cızırtılı plağı: Saçmalama. Benimle mi ilgili bu uyarı? Sinirlenmemeliyim, oysa unutmuş olmalıyım öfkeyi. ‘Ben’ konuşmayı sürdürüyor gibi. Sözcüklerin tek tek karşılıklarını bilmenin anlamsızlığını, birleştirildiklerinde bile anlam kazanmayabileceklerini anlamaktan uzağım. Zorla belleğini, anımsa kendini! Sabredin, buluşabilirsiniz. Hiç de inandırıcı değil artık, umut yok. Belki bir an duraklarsa itici güç, o andan yararlanabilirsek, yineleyebiliriz kesintiye uğrayan zamanı. Zaman kesintiye uğramaz, yinelenmez.

O çok bilmişin duyamadığım sesi bilgisayar ekranına yansımaya başladı. Birden duyumsadım, okuyabildiğim, anlayabildiğim şaşkınlığı, gülünç savı yansımış olmalı gözlerime. Tansiyon ilacımı damlatmış mıydım? Çoğun savsaklıyorum da... Sorular, sözde yanıtlar sıralanıyordu ekranda; sormadığım halde. Geç kaldın. Yoksadığın zaman seninle oynar, sen onunla oynamayı başaramazsan. Yenik düştüm öyleyse. Yenik düşmeyi yeğlersen, yenilirsin. Bilinç sana özgü. İlk vuran kazanır. Kazanmak aklımdan geçmedi. Yanıt aramadın. Arayamadım, fırsat bulamadım, doğrulardan nefret ettim. Yanlışları mı irdeledin sadece. Belki. Peki nedir sence yanlış? Güçlü olduğu varsayılan zaman kavramından korkmak. Onun için mi üstüne yürüdün? Bilerek diyemem, genlerimin işi. Beni neden suçluyorsun öyleyse? Yalnız seni mi? Suçlanabilecek her şeyi, özellikle siyah-beyazı; suçlamak sorgulamayı getirir ardından. Terside düşünülebilir bence. Aferin! O da olabilir. Aklanmayı beklemezsen.

Boşaldı ekran. Düz bir çizgi akıp gidiyordu. Durmuş olmalıydı yüreğim. Son bir çırpınıyla ağzımı açtım, bağıramadım: BEKLEMEDİM. YENİLMEKTEN KORKMADIĞIMI SANDIM. YENİLDİM.

Hâlâ yağmur yağacak.

Nihavent Saz Semaisi

Mesut Cemil Bey, önce öğle tatillerinde dadandı, şimdi yerinde yeller esen, beton yığınlarının arasına sanki paraşütle indirilmiş, kırmızı kiremitli, mini-kondu Evim Hamburger'e, aşağı yukarı on beş gün sonra çekingenliği bırakıp, üzerinde cermen türü kalorifer böceklerinin tek tük boygösterdiği, ışıklar sönünce cirit attığı, kapı dibindeki formika masayı mesken tuttu, akşam saatlerinde.

Boyunları madalyonlu, bilezik künyeli 'mor külhani, gençler; avurtları çökkün, tıraşlı, hiç çıkarmadığı, etekleri topuğunda eprik paltosunun fil-kulak yakaları hep kalkık, inmeli ağzı sürekli yılışıkça gülüyor izlenimi uyandıran, tel gözlüklerinin üstünden, sıkıştırmaya çalıştıkları kız arkadaşlarının süt beyaz bacaklarını dikizlediğini –bana göre– sandıkları ihtiyarın, yenilemediği arjantin birasını ağırçekim yudumlamasına sinirleniyor, öfkeli bakışlar fırlatıyorlardı masasından yana. Patrona söyleseler de sokmasa şu moruğu buraya. Biri, "hemşerisiymiş galiba, gözyumuyor," dedi, "boşverin, keyfinize bakın."

Rozet iliğinde daim pembe karanfil, saçları boyalı, badem bıyıklı patronun. Pop müziğine müşteri uğruna katlanıyor besbelli. Sesin daha da yükseltilmesi isteklerine aldırışsız; canı çektikçe arabesk sokuşturuyor hadım-gırtlak çığlıklarının arasına. Birkaç günden beri Minik Serçe'nin "Sen ağlama da-

yanamam" şarkısı gündemde. Al baştan oluyor kaseti. Davlumbazın arkasına sığınıp elinin tersiyle gözlerini siliyor mu ne patron?

Mesut Cemil Bey'e göre hava hoş gibi. Uzaklara dalgın melûl bakışları. Ola ki, "Seyreyledim eşkâl-i hayatı/ Ben havz-i hayâlin sularında" dizeleri geçiyor aklından.

Evim Hamburger pazartesi akşamları تنها nedense. Cuma akşamları hıncahınç inadına.

O cuma, kadife yeleşinin cebindeki köstekli saatine ikide bir bakarak kafa sallayan, birahänenin tek garsonu Bayram'ın, "...top atsan duymaz, sıkışın yanına yeğenlerim" önerisini biraz durakladıktan sonra kabul etmiş, çarçabuk buluşturulan taburelere tünemişlerdi, göçmen yüzlü, iri kemikli, geçkince kızla, tek kaşı altında, kasıntı delikanlı.

Kız ısmarladı, sevecenlikle sıkarak delikanlının parkasını geren güçlü pazusunu, izin istedi galiba böylece, oğlan yaldız çırçevcesi eğri, Van Gogh kızgın güneşine döndürdü boynunu.

Cipis, bira, hı, büyük olsun. Bana pepsi. Karnın aç mı?

Elinin ayasıyla kuruluyor kız, kirli yüzeyde yer değiştiren ıslak izlerini bardaklarının. Söze nasıl girsin? Karanlık, suskun sevdalandığı. Tükendi sabrı sonunda: Yolmasana be! Dolama olur sonra. Çantasını karıştırdı. Alıvereyim. Sersem! Olur mu herkesin içinde. Haklı. Bak ne diyeceğim... Kızma ama... Babam diyor ki... Demek babasına da açıldı. Allah kahretsin! Kızdın mı? Anam söylemiş. N'apıyım. Çok memnun oldu valla. Eski kafalı değildir babam... Attın tabii. Orta birden terk diyemedin. Askerliğini yapmış mı? İyi, iyi! Garsonluk bol para getirir. Bââyan! Bakmadan geçme! Batık mağazanın yatık malları değil bunlar. Seç bââyan seç! Elle ablacım, korkma! Evet yengeciğim evet... Halis yün bunlar. Sar ağzına burnuna, üşüme valde! Bugün bin, yarın beş... Koş vatandaş koş! Aldık Tapu Tahsis Belgesi nasıl olsa. Çıkarız iki oda üstümüze. Düşünmesin pek. Sen al gel benim dükkâna. Tutarsa gözüm, çağırırız eve. Yapar anan orospu mantısı. İçkisinden

belli olur erkeğin hası. Uçuralım bir papaz beraber, anlarız. İşportacılık yapıyor diyemedin tabii. Felçli anası, beş kardeşi eline bakıyor. Temizlerim altını. Lüks tuvalet sabunuyla yıkarım. Bebe pudrası ekerim kabalarına. Kırarım kulunçlarını bir güzel. İnanmıyorsun değil mi? Aşkolsun. Tüyün lan! Geliyorlar... Sokaklarda sürüneceğine... Şefe söyledim bile. Alacak seni işe. Marlboro aldım sana. İçme şu Maltepe'yi. Hant hant öksürüyorsun. Yazık değil mi ciğerlerine. Niye giymiyorsun tişörtünü. Anladım, beğenmedin. Esaslı kotlar geldi, Avrupa. Li kupır. Ayırayım mı sana. O kadar kredimiz var. Oğlanlı kızlı piç kuruları öf nasıl kıvırıyorlar kışlarını di mi! Benim bile içim gidiyor. Senin? Dilini mi yuttun. Gülsene be biraz! Haylazlardan birini çırak alır babam yanına. Berberlik öğrenir fena mı? Harçlığını da çıkarır. Sarı çıyan şefle gülüşe konuşa yürüyorlardı bunlar geçen gün Ulus'a doğru. Kırıştırıyorlar garanti. İt işe alacak, sonra da... Boynuzlatacak beni aklınca. Höst! Yağlıboya! Hamburger yer misin? Kaç saat? Bayram yantıladı: Yedi buçuk. Tazeleyelim mi? Ooo, geciktim.

Mesut Cemil Bey'in sırtı yarı dönük gençlere. Başı düşüyor ara sıra. Gerçekten sağır mı? Duymazdan mı geliyor söylenenleri. Dikmiş sürmeli kara gözlerini delikanlı, duvar takviminin ibibik kuşuna.

Biliyorum ben. Ayrılmıyorsun Yapı Kredi'nin önünden. Nesini beğeniyorsun bilmem, o çarpık bacaklı kart karının. Taklit kürkü, aslanım! Zengin sanma. Yalan mı? Sen sus bakalım daha... Bu iş burada biter öyleyse. Böyleleri paklar senin gibileri. Tamam mı kardeşim! Kalkalım mı? Son sözün bu mu? Bu ha! İyi. Çok mersi, sağol! Ama... Bil ki.. ben seni... işte öyle... Olur Ali'ciğim, peki. Üzme canını.. ne yapalım, ben de şey oluveririm sayende. "Ne olursun?" "Telekız olurum n'olacak!" "Ben de seni öldürürüm!"

Mesut Cemil Bey titredi birden. Dönüp baktı Ali'ye sımıcak. Kızın gözlerinde ışılan sevinci yakaladı herhalde. Bayram'a her zamankinden fazla bahşiş bıraktı. İlk kez ılıyan

birasını bitirmeden kalktı, dış kapıya yöneldi. Kumrular So-kağı'na saparken gördüm. Tanışmak isterdim, olmadı. Artık mümkün de değil kuşkusuz. Evim Hamburger'e uğradığını sanmam, uğramak istese bile en az yirmi yıl daha yaşaması gerekirdi. Hem resimlerine bakılırsa –övünmek gibi olmasın bana benziyor– çelebi adam, kibar, yakışıklı adam, öyle hırpani kılıkla ortalarda dolaşacağına kimse inanmaz. O gece, piyanosunun tozlu örtüsünü kaldırmış olmalı.

Bisiklet

Bittim ağaçlarının hışırtısı başlayacak birazdan, serpintisi sonra yağmurun, serin ıslaklığı okşar yüzümüzü, kesiliverir birden, uykuya geçerdik toprak damlarda...

Tek tük kamu yapıları dışında, çarçabuk kuruyan cipcazla örülmüş kondular toplamıydı kırk yıl öncesinin Siirt'i. Geldiğim ilk günler, güç bela bir oda kiralamıştım. Akrepten korunabilmek için karyolamın ayaklarına içi su dolu kaplar koymamı salık vermişlerdi, bir de cibinlik, –atlanmış tavandan akrep– boğuluyordum sıcaktan. Bereket daha düzgünce bir evde oturan iki bekâr memur arkadaşın yanlarına taşındım, damda yatılması gerektiğini de onlardan öğrendim.

Bir kural daha varmış. Damlarda ışık yakılmayacak, dolaşılmayacak, dürülen yer yatakları el yordamıyla serilip girilecek hemen yorganın altına. Uyarılmadığım için, bir gece, soluk alayım, kasabayı şöyle bir göreyim yanılığısı, büyük çoğunluğu Türkçe bilmeyen yerlilerin tepkisine yolaçtı. Dillerinden anlayan müdür, kulağımı büktü incelikle. Savmış adamları, yeni geldiğimi, bilgisizliğimi, kötü niyetli olmadığımı anlatarak.

Gündüzleri kırk dereceye ulaşıyordu ısı. Trahom yaygın. İçme suyu arabalarla otuz kilometre uzaktan getiriliyor, sebze Diyarbakır'dan. Memur, subay ailelerine zor yetiştiriyor. Tifo kor-

kusu yüzünden, otuz kırk bardak çay içiyoruz günde, demli, kaçak kuyruk çayı, askılığı boş kalmıyor hiç, çaycının.

Dün mektup aldım, İstanbul'daki kızkardeşimden. Yıllardır görüşemiyoruz. Zarftan bir de fotoğraf çıktı. Bisikletin üzerinde gülümsüyor kardeşim. Ne çabuk büyümüş, bas-bayağı genç kız!

Günlerdir, o gün – kendi çocukluğumun bisiklet tutkusunu anımsadığımı anımsıyorum, kar eleniyor dışarıda, ezan sesleri yankılanıyor, pazar sessizliğine Ankara'nın, sobaya odun atmalı.

Ne iyi, demek bisiklet alınmış kardeşime! Kiskanmadım ya, içim burkuldu!

Alışverişi arasına ben yapıyorum, elime para verildiğinde birkaç kuruş tırtıkladığımı biliyor annem, yüzlemiyor. Fırsat düştükçe bisiklet kiralıyorum, en çok bir saatliğine, eski püskü, lastikleri yamalı bisikletler.

Bir gün birlikte kararlaştırdık annemle, para biriktireceğim, kendi bisikletim olacak.

Bir teneke kutusunu kumbara yaptık. Salt bir kuruşluklar atıyorum içine nedense! Sallıyorum, ağırlaştıkça büyüyor umudum. Oysa, o yıllarda bile dört beş yıl aynı hızla para biriktirsem, bir bisiklet satın alınamayacağı ortada!

Ola ki, üç dört ay geçti aradan. Okul çıkışı et almaya gönderdi annem. Dönüşte kumbaramı aradım, yerinde yok. Annem sıkıntılı, elinde süpürge ortalığı süpürüyor sözde, elinden aldım süpürgeyi. Gözleri dolu dolu. İlişti sedire.

“Ay sonunu getiremiyoruz oğlum! Ne yapalım! Bakkala kasaba yüzümüz tutmuyor artık...”

Sarıldım boynuna. Çamaşırın yıprattığı genç ellerini öptüm.

“Haklısın anacığım, bisiklet benim neyime!”

Ergenekon

Bıkkın güneş ışınlarını sızdırmaya çabalıyor yine de. Tek pencere pervazına sığınan aç, sorgucu iki kedi. Gözetleniyorum. Yumruklasam mı camları? Ne yapsam imgesi gündemde Ergenekon'un. Geri getirilemeyecek elli yılın başlangıcındayım. Mutluluk, bilinç susuncaya değin, belleğinden avuntu çıkarabilenlere özgü olsa gerek. Bana göre, nasılı önemli değil –boşunadır yaşanan diyorum da, her bayram, yılbaşı gönderdiği kutlama kartlarını yanıtlamamak kararımı uygulayamıyorum, incelik gereği. Sadece bir daha görüşme önerisine, bir kez bile yanaşmadım. 'Biricik dostum, vefalı kardeşim...' Neden rahat bırakmıyor beni? Köşesine çekilip anılarını yazacağı, ya da yineleyip içleneceği, belki de gülümseyeceği çağ gelip çattınca, dediğine bakılırsa –ikide bir sıkışır olmuş yüreği, dileğince gerçekleşen meslek yaşamına olanak sağladığına inandığı davranışımı anımsadıkça...

Onca ısrarlı arayışlarını karşılıksız bırakamadım. Mülkiyeliler Birliği bahçesinde buluştuk. Sivil elbise içinde uygar asker kalıbı. Tepesi açılmış, ama kumral, gür kaşlarının altına yuvalanan çipil mavi gözleri sevecenliğini koruyor. Eğildi, kucaklaştık. Etli dudakları pörsük yanaklarımda. Beklemediğim sarsıntı omuzlarını kavradı, bekledim gevşesin.

"Canım kardeşim, çok şükür kavuştum sana..."

Asker Lisesi'nin bahçesinde sıralanan adayların arasına katıldık birlikte. Sınav kazananların adlarını okuyor bir yüz-başı. Kazanmışım. Onun da kazanacağından kuşku yok. Ortaokulu pekiyi dereceyle bitirmiştik. Babalarımız dost. Onun babası Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda makineli tüfek subayıymış. Yediği kurşun kalbinde. Malûlen emekli. Babam, birkaç yıl önce sanırım, Asker Lisesi'nde öğretmenken sivil okullarda görev alma girişimi, zıtlığı bakan değişince sonuç vermiş, Sivas Lisesi'ne atanmış. Lisenin orta kısmında oluştu arkadaşlığımız. Ergenekon'un babası, oğlunun kurmay olmasını istiyor. Babamın gerekçesi başka. Didişken yaratılışı yüzünden lisesi olmayan bir başka ile ya da ilçeye atanabileceğinden korkuyor. 'Bütçemiz belli hanım. Devlet okutsun. Hem haşarı, dizgin tanımaz huyunun törpülenmesi gerek. Disiplin altına girmeli.'

Babam götürmüştü ikimizi. Şipşak fotoğrafçıda çekilmiş rengi atık fotoğrafta üstümüze oturmayan, ödünç alınmış lacivert üniformalarımızın içinde, birbirine bakışık iki sübyan delikanlı. Durup dururken gözlerim doldu işte.

Aday sırası seyrekleşti. 'Bu kadar arkadaşlar. Kazananlar iki saat serbest. Yakınlarıyla vedalaşabilirler. Sonra hemen gel-sinler, muayeneye sevkedilecekler.' Allak bullak Ergenekon. Acı bakışı üstümde. Lisenin ana kapısında buluştuk. Hıçkırıyorum. 'Bekle beni, babama gidiyorum. Ya ikimiz, ya hiç!'

Setbaşı'na ulaştım soluk soluğa. Babam otel bahçesinde nargilesini fokurdatıyor. Kapandım göğsüne. 'Kaçarım baba! Bir şeyler yap. Ergenekon'u almazlarsa okula ben de yokum.'

Bir faytona bindik, tırmandık Işıklar Yokuşu'nu.

Okul komutanı, kıramamış babamın hatırını, çıkartmış sınav kâğıtlarını. Ergenekon'un yanıtları da iyiymiş, ama daha iyiler yüzünden girememiş sıralamaya. Yine de sorumluluğu üstlenmiş komutan. Gülerek açıkladı babam. 'Oldu mu! Hadi bakalım, bırakın zırlamayı da, koşun muayeneye!'

Emekli general Ergenekon! Adım solcuya çıkmıştı, o yüzden aramadın beni yıllarca, diyemedim. Utangaç, ezikti hâlâ. Oysa haklıydı kendince yerden göğe. Hem oydu, ergenlik çıbanlarının başımı sardığı lise son sınıfta yaralarım pansuman yapan. Yazılı sınavlardan birinde denklemlerden birinin çözümünü kulağıma fısıldayan. Sigara içmemi engelleyen. Beni dövmeye kalkışan iri yarı bir öğrenciyi bir yumrukta deviren... Somurtma! Ödeştik pašam!

Bir türlü açılmıyor yüzündeki bulutlanma. Ekliyorum: “Bence yanılıyoruz. Herhalde baban Ulusal Kurtuluş Savaşı kahramanı olduğu için aldılar seni okula, sağ olsaydı sorardım babama.”

Takas eşit değil. İleri sürdüğüm olasılık kanıtlanamayan, kendi aklına dayanma gururuna da ters.

Batağa saplandım büsbütün. Sırtıma vurduğu yükü taşımalıydım. Vefa simgesiydim gözünde. Ne demeye kesmeye kalkıştım tutunduğu dalı?

Kara Tren

Bundan böyle sırtımdan eksilmeyeceğine inandığım sivil giyim dökülüyor üstümden. İyice bol tutmuş ölçülerimi terzi Hidayet Özteyel, zengin görünüşlü olsunmuş. Oysa üşüyorum. Alay komutanlığına geçici olarak bakan binbaşı Fevzi Güçkol son izin kâğıdımı imzaladı. Sağolsun “İlle de devir-teslim al alay levazımını,” demedi. Ben de “Nasil olsa ayrılacağım binbaşım, sadece parasal konulara bakayım, satmalma işleri, günlük tabela, aylık bordroları, kilerden erzak çıkarılması gibi,” demiştim. Ne olduysa benim gelmemi bekleyen levazım müdürüne oldu. Adamcağız doğu hizmetini tamamlamış, sözde batıda atandığı yere gidebilmek için üzerine kayıtlı eşyayı, yiyecek, yakacak maddelerini, bana devretmesi gerekiyordu. Almadım, yüklenmedim hiçbirini. Yarın yolcuyum. İki buçuk ay önce geldiğim Siirt’ten dönüş Ankara’ya. 1941-1953 arası yaklaşık on iki yıl üniformalı yaşadım. Zorunlu hizmet süresini on yıla indiren yasanın Meclis’te kabul edileceği kesin gibi. Yasa *Resmî Gazete’*de yayımlanır yayımlanmaz, ilgili mercilere iletilecek komutan istifa dilekçemi. Başkent’e varınca gün yitirmeden kaydımı yaptıracacağım Hukuk Fakültesi’ne. Tüm parasal birikimim cebimdeki üç yüz lira. Hande’yle birlikte kararlaştırmıştık, bakalım başarılı olabilecek miyim? Önce Kurtalan. Kısa otobüs yolculuğu, sonra upuzun geceler yutulacak

kara trenle. Çabuk mu geçti Siirt ayları? Tam tersine, beklenti sıkıntısıyla, uzadı da uzadı günler. Kurtalan'a indiğimde yarı karanlıktı istasyon. Bağıra çağıra konuştukları dili anlamadığım şalvarlı erkekler, çarşafli kadınlar. Kürtçe-Arapça kırma bir dilmiş konuşulan, sonra öğrendim. İstasyon şefinin yardımıyla Siirt'e gidecek otobüse binebilmişim. Her yanı incikli boncuklu garip süslerle donanmıştı otobüsün. Ağır kokular sürünmüş kadınlar ön koltukları doldurmuştu. Erkekler arka sıralara oturtulmuş. Ben de aksakal, poturlu, kasketi yağlı bir yaşlıca adamın yanına sığındım. Hurcumla demir soymayı otobüsün tepesine koydular, kaz, hindi, tavuk kafeslerinin yanına. Siirt'e indiğimde akşam karanlığı basmıştı. Önce bir otele yerleşmeliydi. Dileğimi güç bela anlattığım bir delikanlının götürdüğü otelin girişine kondu eşyam. İlin en temiz oteliymiş. Basamakları gıcırtilı merdivenden odama çıktım. Otelde boy abdesti almaya olanak yok. Teneke muslukta yarım yamalak yıkayabildim yüzümü. Ertesi gün şehir hamamına gidilecek. Tek büyükçe lokantasına ulaştırıldım. Orduevi uzakta, tepedeymiş. Gözüm almadı. Lokantada su yerine sodayla yemeğimi yedim, bir duble rakı eşliğinde. Et tuhaftı. Keçi etiymiş meğer, sabahleyin amel olunca anlaşıldı. Çok yorgunum, dahası bitkin. Yarın 'tekmil' verdikten hemen sonra başımı sokacak bir yer aramaya başlayacağım. Akrep, trahom, tifo tehlikesinden söz etmişlerdi. Kaynatılmadan su içilmeyecek. Yerlilerin elleri sıkılsa bile, hemen sabunlanacak eller ağıza sürülmeden. Sıcaklık gündüz otuz yedi derecenin üstünde deniyordu. Geceleri meltem çıkarmış bereket. Yaşayacağız. Şehri iyi kötü tanıyan emir erimle ara sokakları dolaşa dolaşa, sonunda merdivenle çıkılan bir tek oda bulabildim. Helâ sahanlıktaydı, öğürtecek denli kokuyor. Cip-caz dedikleri çabuk sertleşen bir maddeyle sıvanmış yapılar. Ev sahibiyle zor anlaşabildik. Somyamı koyduk. Çarşıdan pamuk yatak, çarşaf aldık, bir de örtü. Emir erim akrebe karşı cibinlik salık verdi. Tavandan at-larlanmış uykudayken. Somyamın ayaklarına da suluk konul-

du. Meğer odalarda yatılmamış. Damlarda yatılırmış sonra öğreniyorum. Ben bu ayrıntının bir bölümünü anlattım galiba bir öykümde. Neyse ki, genç iki yedek subay daha düzgün evlerine kabul ettiler beni, terhislerine yakın. Kaldığım odada su gibi terliyordum geceleri bile, ama korkudan fanila değiştirmek için yatağımdan çıkamıyorum. Gençlerin evlerine, daha doğrusu damlarına taşındıktan sonra bu deritten kurtuldum. Taşınmazdan önce, gündüzleri sahanlık önüne koyduğum iki kova su ile yıkıyorum, öğle ara dinlenmesi sırasında. Güneş iki kova suyu bayağı ısıtıyor. Yarı ıslak giyinip karargâha koşturuyorum. Durmadan çay içiyoruz. Acem çayı. Belki yirmi bardak akşama kadar. Masamızda arasına oturulabiliyor. Kığımızda kocaman bir ter yuvarlağı beliriyor zira az sonra. Yerlilerle anlaşmak bayağı sorun. Çevirmen bir adam var ya, onun da Türkçesi allahlık. Bir gün alay doktoru geldi odamıza. Erler arasında 'tavuk karası' salgınmış. Verilen vitamin haplarını da yutmuyorlarmış. Çare: Havuç yedirmek, sebzeli yemek vermek. Hemen ihaleye çıkardık. İlden sağlanamıyor sebze. Diyarbakır'dan geliyor. Yerliler kendi bahçelerinde ancak kendilerine yetecek kadar sebze ekiyorlarmış. Memur, subay aileleri Diyarbakır'dan getirilen sebzeleri kapışıyorlar sabahları erkenden. Lokantada sebze yemeği yok gibi. Alıştım zamanla keçi etine. Salata yerine de emir crimin buluşturduğu taze soğanı götürüyorum yanımda. Cacık bayağı lüks. Rakı dozunu artırıyorum gitgide. Zaten bekâr subayların tümü içiyor. Orduevi ancak evli ailelere tabldot verebiliyor. Karargâh şehir ortasında. Tepedeki orduevine ulaşmak sorun zaten. Evlerimiz de kışlaya hayli uzak. Her subaya at verilmiyor. Günlerden bir gün Botan Çayı yöresinde tatbikat yapılacak dendi. Sahra mutfakları hazırlandı. Alayın iki pikabına doluştuk. Tatbikat alanına yaklaşıldığında mola verildi. Bir bölük tepelere gitti, manevra fişekleri patlatılıp duruyor. Komutan içkiciymiş iyice. Hemen yer sofraları kuruldu. Zaten öğle yaklaşmıştı. Ocaklar yakıldı. Cızbız köftelerin nefis koku-

su doluyor burnumuza. Rakılar çıktı ortaya. Kalıp buzlar da unutulmamış. Salata da var. Soğuk mezeler yaptırılmış bir gün önceden. Başlandı 'şerefe'lere. Tatbikat unutuldu bile. Subaylar coştular. Sazlar çıktı ortaya. Zeybek havaları, türküler girila. Akşama doğru zor toplandı. Komutan iyice sarhoş. Pikabı kullanmaya kalkışıyor, zor önleniyor. Evine gelindiğinde ayık iki subay karga tulumba edip yengeye teslim ettiler adamcağızı. Yengemizin bağırış çığırışları sokağı inletiyor. Komutan iki gün gelmedi karargâha utancından. Botan Çayı'nda kendiliğinden oluşan eti tatsız tuzsuz, müthiş kılçıklı alabalık avına bir başka zaman, sanırım bir pazar günü gidilmişti. Erler koyayla balık avladılar. Yendi yine de rezilâne. Sahi dinamit de atılmıştı çaya. Balıklar su yüzünde yarı ölü akıyordu uzaklara yığın yığın. Haber geldi. Havuç salatası dolu karavanaları ters çevirmiş erler, yememişler. Komutan kızmadı: "Alışmadıkları yiyecekleri yemezler. Bulgur pilavını, soğanı eksik etmeyeceksin. Doktor başka çare bulsun tavuk karasına."

Ne kaldı geride? On dokuz yaşında başlayıp otuz yaşla kesintiye uğrayacağını sandığım çoğu kaygılı, korkulu, boğuntulu yıllar. Akçay'la Adranos arasında işleyen darhat trenin un çuvalı yüklü vagonlarını erlerle birlikte boşaltırdım. Her biri 71.5 kilo gelir, elverir birbirimize devirirdik at arabalarına. Sonra ilçenin tugay emrine devredilen camilerine istif. Güçlüydüm bayağı. Ot balyalarının el kantarıyla tartımı da benim işim. Sık sık alt üst edilmesi havalandırılması gerekirdi, özellikle un çuvallarının, yoksa kızışır, küflenir, ne denli dikkat ettiysek de, bir depoda belki otuz çuval un bu yüzden küflenmişti. Tugay levazım müdürüne anlattım durumu. Anlayışlı adamdı. Önce fire işlemleri yapıldı. Tugay Komutanı'nın da iznini aldıktan sonra, depo fazlası yulaf, arpaları bir un değirmeninde çekti, boş un çuvallarına doldurttu. Büyük caminin ortasına yığıldık. Küf tutan çuvallardan yarısı henüz kokuşmamıştı. Yulaf-arpa karışımı unla paçal edildi. Çuvalara dolduruldu. Ağızları özenle dikildi. Askeri ekmek fırını

tugaya doğrudan bağlı. Her beş çuvaldan biri paçal un. Böylece açığımı kapattık. Kimse yakınmadı bu durumdan, olağandı, binlerce çuval un, baklagiller vb. yiyeceğin tam korunması hemen hemen olanaksızdı. Gerçi istenseydi, askeri mahkemeye sevkedilirdim. Komutanlar anlayışlıydılar. Emrinde bir yaşlı kâtip, daha yirmilerdeki gencecik subaydan fazlasını beklemiyorlardı. Bu arada bir de teftiş geçirdim. 300 lira tutarında açığım çıktı, ama teftiş kurulundan teşekkür de geldi. 300 lirayı zimmet çıkardılar, sanırım bir yılda ancak ödeyebildim. Bu olay olduğunda maaşımın yüz lirayı geçmediğini belirtirsem durumun vehameti anlaşılır. Demek aylığımın dörtte biri hacizliydi. (25x12= 300 TL.). Evet, 1941-1948 arası Adranos, Burhaniye, Ayvalık ilçelerinde yaşadığım ağır koşullar, sıkıntılar, yüreğimi dağlayan bir beklenmedik ölüm. İlk karımı, doğuramadığı ceniniyle birlikte Adranos toprağına vermiştim, ama acısı soğumadan yöneldiğim aklımı hırpalayan deli sevdami da orada bırakıp gelmişim atandığım Ankara'ya. Ören açık denizinde boğulmaya kıl kala kurtuluşumu da unutmuyayayım.

Ankara Garı'na isle karışık buğulu soluğunu bırakan trenden indim, kimseye duyurmamıştım, karşılanacağım da yoktu doğallıkla, elimde yıpranık pantozot bavul, kıysam da taksiye binsem mi ikileminde bakınıyorum sağa sola, ilk kez Başkent'e gelen terhis tezkeresi cebinde bir toy delikanlı şaşkınlığıyla. Beş yılımı tükettiğim büyük şehir birden küçülüyor gözümde, paraşüt kulesi, hizasındaki telgraf direğini aşamıyor sanki. Mebus Evleri bir genç adam için yürünebilir uzaklıkta. Güçlü kollarıma, sağlam bacaklarıma güvenebilirim, yine de duraksıyor, sabah serinliğini duyumsadığım havanın başdöndürücülüğüne kapılıyorum, dalgınım, değişmiş olmalı bakışlarım, "Götürelim abi" yinelenmesine neden sonra uyan-dım, herhalde tuhaf, belki kışkırtıcı, alaycı suskunluğumdan alınan şoförün, ummadığım sinirlilikle üzerime yürüdüğünü anımsıyorum, şimdi bile ürküntüyle. "Aklmca dalga mı geçiyorsun hemşerim!" Yanıtlamadığım halde arabalarından inen

birkaç şoförün çevremi sarmaya yöneldiğini görüyorum. Dö-
vecekler. Kaçmalı, kaçıyor izlenimi vermeden.

Zeminkat, bir buçuk odalı dairemiz. Siirt'e gitmeden önce taşınmıştık. Ev sahiplerimiz üstümüzde oturuyor. Hoşlandı-
lar bizden. İstifa edip dönecektim hemen. Hande için de iyi
olacaktı, yalnızdı, gözkulak olurlardı. Hem ucuzdu kirası. İl-
kiz Sokak'daki çatı katından kavgalı, gürültülü ayrılınmıştı.
Bahçeye açılan kapısı yok. Pencereden çıkılabilen bol çiçekli,
güzel bir bahçemiz var. Sokak kapısından aşağıya dik altı ye-
di basamakla iniliyor. Odayla buçuk oda buzlu cam takılmış
bir ara kapıyla ayrılıyor birbirinden. Odanın ayrıca penceresi
yok. Işık yakmazsak bayağı karanlık içerisi. İçinde zor dönü-
lebilen bir mutfak, daracık duş, tuvalet. Ola ki taş çatlasa otuz
metre karelik bir sığınak. Daha "Gece" yazılmamış, yazarı An-
kara'ya, çevirmenlik sınavı için geldiğinde bir aydan fazla bir
süre sığmağımızda yaşayacak.

Bavulumu indirmeyi düşünürken Hande'yi buldum kar-
şımda.

Buluşma

Kucaklaştık. İncelmişti bedeni. Daracık, uzun etek geceliğini sıkıca sarmalayınca anladım. Yüzünde sağlıklı kızarıklık. Gözleri daha büyük, parlak. Perhiz yapmış. Hem üzüldüm, hem sinirlendim, ama sitemle karışık söylenmeyle yetindim. Uğruma katlanılmış belli. Civalı bir merhem sürünmüş oldukça yağlı yüzüne, kocakarı ilacı. Akılsızlığın dikâlâsı elbet. Yanmış cilt. Taşınmış doktorlara, güç bela iyileştirilmiş yanaklar. Tombulcaydı, hadi neyse. Ben sanki aptallıkta geri miydim ondan? Dönüşüme yakın, kaldığım ev taslağının damında, Siirt'in kızgın güneşine yatmışım dört beş gün, soyunarak. Doğallıkla sırtım, göğsüm kavrulmuştu. Salt yüzümü korumuştum. Öylesine canım yanıyordu ki, eczacının verdiği kremi bolca bedenime sürüp, sargı beziyle sardıktan başka, ağızdan da üçer beşer sülfamid tabletlerini almasaydım, hastanelik olacaktım belki de. Denge kurulsun, ben de yaptığım deliliği aktardım ona. Yanık tenli delikanlı görüneneğim sözümona. Gülüşmelere boğularak sarılıp sarılıp ağlaştık. Geleceğim günü kestirmiş, sevdiğim yemekleri hazırlamıştı. Buzdolabımız yok, zengin ev sahiplerinin buzdolabında saklamış. Zeytinyağlı yaprak dolması, kuru köfte, su böreği. Bir küçük rakı da konmuştu soframıza. Özlemle halvet olacağımız saati bekliyorduk ya, sabırsız görünmek de istemiyor gibiydik.

Siirt'ten ayrılmazdan önce arkadaşlardan birinin babasına yazılmış bir kısa mektup almıştım yanıma. Bay Sacit Töregil. İstatistik Enstitüsü'nde şube müdürü. İşe alabilirdi beni, işsiz kalırsam, gündelikle. Pek umutlu değildim yardımcı olacağından, ama başka çare de yok gibiydi. Hande'nin babası ordudan ayrılmamı doğru bulmuyordu. Üstelik 1951 tutuklamalarında benim de bulunmam elini kolunu bağlıyordu galiba. Siirt'e gitmezden önce konu açıldığında, medet ummayın, ne haliniz varsa görüne getirmişti sözün sonunu. Öte yandan salt Hande'nin aylığıyla geçinmemiz de çok zor olacaktı. Emekli Sandığı'ndan birikmiş aidat tutarının yarısını çekebilecektim ya, o da pek az süre bütçemizi destekleyebilirdi. Kalktım gittim İstatistik Enstitüsü'ne. Koca kıdemli yüzbaşı, iş arıyor, olur mu? Çok yakın karşılama. "Hemen" dedi, "fotoğraflı bir dilekçe yeter. Yedi lira gündelikle işe başlayabilirsin."

Göklere uçtuk Hande'yle. Fakülteye kaydımın yapılabilmesi için istifamın işleme konulması gerekiyor. On beş gün sonra Meclis'te kabul edilen Yasa *Resmî Gazete'*de yayımlandı. Milli Savunma Bakanlığı'nın yolunu tuttum.

O zamanlar Harp Okulu'ndan çıkan subayların üniversitelerde okumalarına izin verilmiyor. Genel Kurmay'ın duyuruları var üniversitelere. O nedenle istifa öncesi kaydımı yaptıramamıştım fakülteye.

Kitaplarımı, teksir biçimindeki notları aldım, ama Enstitü'ye tam gün gitmek zorunda olduğum için çalışma fırsatı bulamıyorum. İlk üç ay hemen hemen boşa gitti. Ancak kart çıkarttığım Saraçoğlu Mahallesi'ndeki Milli Kütüphane'ye gidebiliyorum, her gün saat 18.00-19.30 arası, fakülteye devam edemiyorum doğallıkla. İçime korku düştü. Cilt cilt hukuk kitaplarını yüzeyden okuyabildim ama anlamadan. Hele Roma Hukuku ders kitabı tam bir bilmece, heyûla. Ezberlemek yapıma hiç uygun değil. Gitgide sinirleniyorum. Hande ayrımında. Başarmam gerek, mutlaka, ne olursa olsun.

“N’apalım ayrıl. Bizim için fakülteni bitirmekliğin önemli. Kıt kanaat, geçinmeye çalışırız.” Emekli Sandığı’ndaki birikmiş paramı çektim. 1800 TL. sıydı galiba. Her ay küçük bir miktar ekliyoruz hazırdan, yine de bakkala, manava, kasaba borçlanarak sürdürebiliyoruz yaşamımızı. Marula dönmüş borç defterlerine yazılanları, bir kısmını ertesi aya erteleyerek tartışmasız ödüyoruz.

Sacit Bey’e durumu anlattım. Adamcağız, “üç ay ücretsiz izinli sayalım seni, tümünden ilişığın kesilmesin” dedi, “devam et fakültene”. Dönem sonuna kadar izinli sayamazlarmış. Bir yandan istatistikteki görevimde çok başarılı buluyor beni. Bir küçük buluşum bile oldu, sayım bilgilerini koordine ederek doğru sonuçlar çıkarabilmek için. İsveçli uzmanlar bıyıkaltı gülümsediler. Buluşum İsveç’te çoktan uygulanıyormuş. İleride İsveç’e gönderilebilirmişim. Olmadı, istifamı sundum. Baba-oğulcasına sarıldık birbirimize. Gereksinim olursa çekinmeden başvuracağım can dostuma...

Derslere olanca gücümle sarıldım. Mebus Evleri’ndeki sözümona dairemizde soba yakmıyorum, paltoma sarılıp kocaman kitapları devirmeye çalışıyorum titreye titreye, arada sırada hohluyorum parmaklarımı. Uydurma gelir anlattıklarım. Yalan söylüyorsam iki gözüm önüme aksın. Arada sırada Cebeci’ye yayan giderek dersleri hocalarından izlemeye çalışıyorum. Nafile. Amfi dolup taşıyor, en arka sıralarda bile yer bulmak çoğu kez olanaksız, ayakta dikiliyoruz. Hocanın sesini zor duyabiliyor insan.

Baktım olmayacak. Salt yeni teksir verilmişse arkadaşlardan elde edebilmek için uğruyorum fakülteye. İleride, daha doğrusu son sınıfta yüksek not alanlar arasında tanınacağım, en arkada oturabilmek onuruna kavuşabileceğim. Adımız öğrenci amcalara çıkacak.

Uçak Korkusu

Annem Erenköy Postanesi'nden işyerime telefon etti. Unutmu-
yorum. Kara Harp Okulu öğrencilerinin Kızılay'a yürüdüğü
gün. Personel şefi İlhan Efendioğlu gülerek hepimizi üst kata
çağırmişti. Alan görünüyor. Şimdiki Gökdelen'in orada komut
verildi, durdular. Bölük çark etti, düzenli adımlar Dikmen'e
doğru uzaklaştı. "Baban için prostat kanseri diyorlar oğlum. Si-
nan geldi. Başka bir doktora daha gösterilecek. Sinan arayacak
seni. Mümkünse atla gel." Vurulmuşu döndüm. Güler bir koşu
su getirdi, yüzüme çarptı. Açılır gibi oldum. Beklemekten başka
yapılacak bir şey yok şimdilik. İki gün sonra Sinan aradı. Kü-
tahya'da teftişteymiş, haberi alır almaz gelmiş. Korkunç ağrılar
başlamış, ağlıyormuş adamcağız. Neyse ki, bir başka doktor,
ben yaparım ameliyatını demiş, hemen karar alınmış, Ameri-
kan Hastanesi'ne yatırılacakmış ertesi gün. Sonuç ne olur, pek
kestirilemez. "Gelsen iyi olur. Sayıklıyor."

Personel müdürümüz Sinan'dan bir sınıf küçük. O da
Mülkiyeli. Durumu anlattım. "Hemen git uçakla" dedi. "Say-
manlıktan avans alabilirsin. Geçici görev kâğıdını hazırlasın-
lar. Belki adamcağızı son görüşün olacak." İlk gün akşam üze-
ri eve geldiğinde ağlar buldu beni Hande, göğsüne bastır-
dı, saçlarımı okşadı. "Uçakla gidersin. Para düşünme." Bankadan
kredi alabilirmiş.

Havaalanına birlikte gittik Hande'yle akşam üzeri, saat 17.00 sularında. Pistteki uçağı görünce ikimizde de şafak atı. Bir pırpırlı uçak. İlaçlama uçağına benziyor. Bilet alınmış. Erteleyemem, çaresiz bineceğim. Hem ertesi gün babam ameliyat masasında kalabilir. Kucaklaştık. Uçağın gövdesi biraz yokuş yukarı duruyor gibi geldi bana. Yolcu sayısı da on on iki kişiyi geçmiyor galiba. Kuyruk tarafında pencere kenarına yerleştim. İlk kez biniyorum uçağı. Hostes 'kemer bağlayın' uyarısını yaptı. Ben beceremiyorum. Yanımda oturan yabancı uyruklu olduğı belli bir kumral, yaşlıca bey beni bağladı. "Thank you" dedim. Kalktık. Sanki beni görebilirmiş gibi lomboz deliğine benzeyen küçük pencereden el salladım. Dikine kalkarken uçak o denli korkmadım. Ama Bolu üzerine geldiğimizde şiddetli rüzgâr, uçağı iyice sallamaya başladı, sağanak yağmur indirdi bir yandan, arada mavi çakımlı yıldırımlar çarpıyor sanırım kanatlara. Uçak hava boşluklarına düşüp, havalanıyor. Güleç yüzlü hostes kaptanla yolcular arasındaki bez perdenin önünde. "Sâkin olun! Önemli değil, şimdi geçer!" deyip duruyor ama, hepimiz panikteyiz. Yüreğimiz ağzımızda. Yanımdaki yabancı orali değil. Başımı dayamış koltuğunun arkalığına kestiriyor sanki. Bense bağırma-mak için zor tutuyorum kendimi.

Uçak, yanılmıyorsa tam otuz dakika deli bozuk havayla savaştı, ancak bir buçuk saatte İstanbul havaalanına inebildik. Yolcuların hemen hepsi yere kapandı, dua ettiler, sağ salim kurtulabildikleri için. Ben çantamı kaptığım gibi alanda bekleyen servis otobüslerine koşturdum. Taksim. Amerikan Hastanesi. Yağmur hâlâ yağıyor hızlı. Gök delinmiş. Yukarı kata çıkmama izin verdiler. Buldum babamı. Şaşırdım. Bir hasta arkadaşıyla gülüşüyorlar. Babam beni kollarına aldı. Özlemle öptü yanaklarımı, ne ki gözyaşları iniyordu sicim gibi ikimizden de. Durulunca sordum. "Nasılsın baba. Ameliyat yarın mı?" "İntihar edecektim, olmadı oğlum. Sonda koydular. Çektim çıkardım. Ben bu hastanede ameliyat olmam. Sinan

başka hastane arıyor. Oraya geçiririz seni, dedi, biraz rahatladım. Zaten söktü epeyce kendiliğinden. Belki de ameliyata gerek kalmaz.”

Geceyarısına doğru Erenköy’e varabildim. Annem, Güneş, ben, Sinan kucaklaştık. Babamın halini anlattım. Sinan soğukkanlı. Hastane değişimini çözmüş. Yarın nakledilecek. Doktor insafli. Taksitle alacak emeğinin karşılığını.

Amerikan Hastanesi’nden çıkardık babamı.

Sünnet

Vittorio de Sica'nın *Bisiklet Hırsızları* filminde oynatılan 8-10 yaşlarındaki çocuğun yerinde tasarlıyorum bu sıralar kendimi. Babasıyla çalınan bisikletlerini bulmak için dalıp çıktıkları dö-küntü sokaklardan birinde sıkışır çocukcağz, babasının göremeyeceğini sandığı bir sokağa sapar, tam çükünü çıkarıp işemeye durduğu sıra, baba görünür, haykırır, "n'apıyorsun ulan!" Şıp kesilir çış. Toparlanır zavallı, düşer babasının peşine...

Salt, zamanla çüklükten çıkıp, erkek simgesi haline dönüşen organın serüveni değil elbet anlatmak istediğim. Çağrışım, hep köşeye sıkışma yaşadığım, baskıdan kurtulamadığım ortamla bağıntılı olsa gerek. Oysa imdi yüreklilik gösterdiğimi sandığım olaya dönük olacak sözcükler. O günlere geri gitmeden sonraya değineyim hele kısacık.

Güzel kocam! Gülünç, sinir bozucu değil, beteri, nitelenecek gibi değil şu övgü sözleri. Kızıyor muydum, hoşuma mı gidiyordu, böbürleniyor muydum, kestiremiyorum şimdi. Belki tümü. Ne ki, sevgi sözcüklerinin en adinin bayağısı da diyemem. *Lady Chatterley'in Âşığı* romanını okuduktan sonra biraz daha hoşgörülü, gülümseç olabilmıştim galiba.

Erzincan'dayız. İlk okulun dördüncü sınıfında olmalıyım. İki de bir yaşımın geçeceği ileri sürülüp sünnet olmam gerektiği gündeme getiriliyor evde. Babamla annemin konuşmaları

fısıltıdan çıkıp ayan beyana dönüştü. İçerliyorum, arkadaşlarımdan alay edenler, kışkırtanlar da eksik değil, madem büyüdüm, akıllı falan da deniyor bana, bu eylemin çözümüne ben gönüllü olmalıyım. Açığa vurduğum niyetimi, dayattım. Nerede oturuyorsa şu sünnetçi, gidip kendim getireyim, bit-sin bu iş. Çalgıya çengiye, düğüne müğüne gerek yok. Babam sevindi. Sorumluluğu paylaşan adam tavrımı, sırtımı sıvazlayarak yanaklarımdan öperek ödüllendirdi. Annemin sızlanması sonucu etkilemedi. Büyükçe odası konuk ağırlama salonuna dönüştürülen, tek katlı, kerpiç bir evde oturuyoruz. Erik ağaçları çiçeğe durmuştu. Krapon kâğıtlarıyla süslendi salon, yatırılacağım küçük oda. Maşallahlı takke alındı, entari dikildi, kirvem seçildi. Kimdi? Anımsamıyorum. İçerde gramofon çalınacak.

Daha aydınlıktı galiba ortalık. Kollarımı sırtıma çevirtip sıkıca tuttu kirve, diz çöktürdü. Sanki giyotin incek başıma. Kötü ciyakladım. İnmiş ustura. Ağaç tozu ekmişler yaraya, sarıp sarmalamışlar, yatırıldım yatağa.

Hiç durmadan dönüyordu gramofonun diski. Neredeyse susturulmadan platoya yenisi konan 78 devirli plaklardan zamanın türküleri, şarkıları vuruyor camlara. En çok da mevlevi ayininden kayda alınmış olsa gerek bir mızız plaktan yansıyan döngü sesi vızıldıyor kulaklarımda. Konukların kahkahaları, özellikle kız çocuklarının çığlıkları yavaş yavaş azaldı. Armağanlardan çoğu kitaptı. Birinin düştüğünü duydum dösemeye. Seslenmeye gücüm yetmedi. Kendimden geçmişim. Kuşkusuz rahat bir ölüme yol aldığımın bilincinde değildim. Ara sıra beni yoklamaya gelen annem, yüzümün gitgide solgunlaştığını görmüş, derin, kıpırtısız uykuya dalışımdan kuşkullanmış, açmış yorganı. Yün yatağa emilmiş kan, karyola altına damlıyor. Kızılca kıyamet. Koşturuluyor bir yandan sünnetçiye, eczaneye, sonra –herhangi bir doktora– dikiş atılıyor herhalde, durduruluyor kanama. Hani neredeyse kan kaybından ölecekmişim de ayırımında olunmayacakmış.

Hiç sakınmadan, utanmama aldırmadan en az bir ay boyunca anacığım yaptı pansumanlarımı. İltihapları oksijenli suyla temizledi, iyileştirdi azan yarayı.

Böylesi zavallı, acıklı serüvenden geçtiğim bilindiği için Sinan'ın sünnetini bir operatöre yaptırdılar, narkoz altında. Yarı aygın, faytonla eve getirilirken yanibaşımdaydım. Durmadan sayıklıyordu, "beni niye bayılttılar..."

Palto

Gogol'ün ünlü öyküsüyle ilgisi yok, deve tüyü, kolunu Nihal'in okşadığı paltomun çalınması öyküsünün. Bakıştık. Arka bahçeye açılan pencereyi açık bırakan kim? Önemli mi? Bircik, hem hayli pahalıya patlayan paltomu almış götürmüş biri. Pervazda çamurlu ayakkabı izleri. Pencerenin yüksekliği bir metre bile değil. Zıpladın mı odadasın. Suçlamaya kalkmadık birbirimizi. Polise bildirmenin sonuç vermeyeceği açık. Kapıcı Musa'yla bitişik dairemiz. Daire sözü de laf ola. Sığınakmış da bozulmuş iki odalı, sobalı oturulacak mekân oluşturulmuş. Ağız arasam mı? Kışa giriyoruz, üstbaş nafile. Adamcağız şeytana uymuş olabilir. Doğrudan sen mi aldın denir mi? Dolaylı yoldan, "kim olabilir acep?" falan demeye kalmadı, öyle bir karşı çıktı ki, öldürecek sandım! Çaresiz sineye çekeceğiz. Ne ki, oldukça yıpranmış pardösümden başka kışı atlatacak başka paltom da yok. Düşman kesildi üstelik Musa. Çöpümüzü bile almıyor. Odun, kömür kırma işini de bana bıraktı. Ne yapalım, katlanacağız. Derken, aradan birkaç ay geçti sanırım. Soğuklar bastırdı. Musa'nın sırtında biraz eprimiş bir palto belirdi. Benim deve tüyü paltomu sattı, yerine bunu aldı Hergele Meydanından, dedim içimden. Kalkıp göz göre göre benim paltomu sırtına geçirecek değildi ya... Derken, bir gece – gece yarısına doğru kapımız yumruklandı. Açtım. Musa'nın iri

memeli, hantal karısı Zehra. Ağlıyor. “Bak hele bey, Musa kör oldu zaar.” Ev sahibi kaynak yapılacak bir şey vermiş buna. Musa da demircinin kaynak makinasını – gözlerini koruyan nesneyi gözlerine takmadan kaynağı yapmış. Yanmış gözleri. Gelip geçerken tabelası gözüme ilişmişti. Op. Dr. falan. Göz uzmanı. Musa girdi koluma. Yakındı muayenehanesi adamın. Tırmandık merdivenleri. Dua etmeliymiş bana. Sabaha bıraksaydı, kör olurmuş gözleri Musa’nın. İlaçlar sürüldü. Bantlandı. Yirmi dört saat açılmayacak. İnşallah kurtulur. Kurtuldu Musa. Yine de kuşkulandığım için bağışlanmadım. Hep asık kaldı suratı. Biraz yumuşadı o kadar.

Ya Herru Ya Merru

Yakınmaları artınca babamın, komşu doktoru çağırdım eve. Titiz muayene sonucunu koridorda söyledi bana. Kalın bağırsakta eline bir sertlik gelmiş. "İnşallah feçes tıkanıklığıdır, ama çift yanlı bir röntgen çektirseniz iyi olacak," dedi. Babam sevmezdi doktorları, yine de baktım önerimi olumlu karşıladı. Yıllardır röntgen filmlerimizi çektirdiğimiz dost uzmana gittik. Film sonucuyla ilgili raporu okuyunca altüst oldum: *Carsinoma*. Güneş'e anlattım durumu, sonra da doktorumuza ilettim raporu. Çatıldı kaşları. Sözüünü sakınmadı. "Üç aylık ömrü var, iyi bir operatöre başvuralım, yaşlı, ameliyat tehlikeli, yine de sanırım başka yol yok. Eğer yayılmamışsa tümör kurtulabilir. Bu konuda çok başarılı bir operatör dostum var. Görsün bir kez. Siz bilirsiniz, söylemeyin isterseniz kendisine, yıkım olur. Hatta anneniz de bilmesin."

Sinan Paris'te. Saklamaya karar verdik. Bir basit ameliyat olasılığını gizlemedik yine de. İnanmış göründü. Saf saf sordu: "İlaçla eritilemez mi?" Operatörün muayene odasında, babam paravana arkasında giyiniyor. Doktor oldukça anlaşılabilir bir sesle "İdam mahkûmu" demez mi? Sinirlendim: "Aman doktor, ne yaptınız, duymuş olabilir." Eliyle umursamaz bir işaret yaptı. "Sanmam. Karar sizin."

Çıktık. Elim, ayağım buz. Önemsemeyen tavır takınmaya çabalyorum. Babam dingin bakışlarını yüzüme ~~de durdurdu.~~

“Bir taksi çağır oğlum. Şöyle Çankaya’ya çıkalım. Ankara’yı tepeden görmek istiyorum.” Uzun uzun seyretti Ankara’yı. “Hey koca Ankara. Bir yıkık kasaba, ne hale geldi. Anlatmıştım, Ankara’yı boşaltma günlerindeki kargaşayı. Güç bela bulduğum bir yaylıyla İç Anadolu’ya kaçışımızı. Neyse ki panik durdu. Dedenleri Niğde’de bulmuştum. Ne üzülüyorsun oğlum. Kader neyse o olur. Ya herru, ya merru! İyi kötü bir ömür sürdüm. Üçünüzün de mürüvvetini gördüm sayılır. Gidelim.” Yıl 1965. Yılbaşı yaklaşıyor. Güneş’le gülücüklü görüntüler sergiliyoruz. Evde kutlamayı düşündük yeni yılı.

Gece bir hayli şaklabanlık yaptım. Babamın sesini kaydettik teybe. Bira da içirdik bir bardak. “Tebşir iderim! Çok güzel bir rüya gördüm. Bir büyük orkestra çalıyordu. ‘Sibelius’ dedi biri. Anlamadığım halde coşkuyla dinledim. Sinan’a yazalım bir plağını göndersin.” Filmleri, bir başka ünlü operatöre de gösterdim. Tanı aynıydı. Ameliyat öneriyor.

Güneş’le anlaştık. Sinan’ı çağıracağız. Uzunca bir telgraf hazırladım. Çektik. Ayrıca telefonla da görüşebildik. Hemen izin almış, geldi. Kış bastırdı. Doktorumuzun önerdiği operatöre yaptırmayı uygun gördük ameliyatı. Bir özel hastaneye yatırıldı adamcağız. Nöbetleşe kalacağız yanında Sinan’la.

Ameliyat günü geldi, çattı. Bekleşiyoruz. Belki bir buçuk saat sürdü ameliyat. Hemen hemen dörtte birini almış kalın bağırsağın operatör. Safra kesesinden de kocaman bir taş çıkarmış. Odasına götürülürken, Sinan: “Temyiz bozdu kararı,” dedi, “umarım kurtardık.”

Sıkıntılı geceler başladı. Oda çok sıcak. Babam durmadan “Pencere açın, boğuluyorum,” deyip duruyor. Üşütüp zatürree olacak, korkuyoruz. Odaya bitişik tuvaletin penceresini açtım. Biraz serinlik geldi. “Açtım baba. Bak serinledi oda.” İsrarla açtırmak istiyor odanın penceresini. Durmadan tahliller yapılıyor. Serum veriliyor. Üçüncü gecenin ertesinde, bayağı bir düzelme oldu. Operatör, “Tavuk suyu verebilirsiniz,” bile dedi. Odaya bakan genç, çok güzel bir hemşire. Babamın

ellerini okşuyor. Babamın yüzü yumuşuyor. "Ah, ah!" diyor sadece. Hemşirenin gözü Sinan'da. Kaç yaşındaydı o zaman? Otuz altı olsa gerek. Çok yakışıklı. Sinan da hoşlandı kızdan. Arada kaçamak bakışlarını yakalıyorum. Bir teknisyen var. Sevdalı olsa gerek kıza. Sinirli sinirli dolaşp duruyor koridor-da. Derken bir söylenti çıkardığını öğrendim. Dayandım odasına. Verdim veriştirdim genç adama. Çıkmadı dışarı, sustu.

Aldığım tahlil sonuçlarını doktorlara iletiyorum. Operatör, "İyilik aldatıcıdır. Beşinci gece tehlikelidir," dedi. İçim daraldı. Bir tuhaf alet. Emme basma tulumu gibi. Babamın göbeğine bağlanmış hortumu, bağırsaklara giden suları boşaltıyor.

Güneş çok tedirgin. Son tahlil raporunda üre miktarı yüksek görünüyor. Doktorumuza götürelim. Gece saat on iki sularında doktoru evinde buldum. Yüzü bozuldu. Yine de umut kırıcı konuşmadı. "Böbrekler zorlanıyor," demekle yetindi.

O gece ben nöbetteydim. Annem, "Bu gece ben de kalayım yanında," dedi. Kerevet gibi yatağa yatırdım. Çok yorgun zavallı, sızdı. Gece yarısına doğru, babamın soluk alışlarını beğenmedim. Operatörün asistanını aradım telefonla. "Oksijen tüpünü odasına çıkaralım mı?" önerimi olumlu karşıladı.

Sabaha karşıydı. Babam hafif sesle, "Oğlum kaldır beni," dedi. Doğrulttum yatağında. Fısıltıyla: "Geçti candan Galip Dede yahu," dedi. Bu sözleri yinelerdi sık sık. Ölümü çağırıyor. Kucakladım, yanbaşındaki arkalıklı sandalyeye oturttum. Bu ara kolundaki serum şişesi yere düştü. Patladı. Uğursuzluk belirtisi. Sandalyenin arkalığine dayadım başını, son soluğunu verdi hemen. Yüreği, fişi çekilen bir buzdolabının susması gibi sarsılarak durdu.

Haykırarak fırladım koridora, hastanenin başhekimini doktor koştı. Karnı inip kalkıyordu hâlâ babamın. Koluna bir iğne yaptı direnmem üzerine. "O inip kalkma karnındaki gaz birikiminden. Başınız sağ olsun. Yapılacak bir şey yok."

Kaldırıp yatağına uzattım babamı. Getirilen tülbentle çenesini bağladım, göz kapaklarını sıvazlayıp kapattım.

Yorumsuz

Karar verdik. Gölü bisikletle geçeceğiz. Tekerleklerle sandalcıklar takalım önerisini kabul etmedim. Batmadık. Karşı sahile ulaştığımızda annemi bekler buldum. Kucaklaştık. Merdivenleri de bisikletle çıktık. Odada üç kişiydik. Yer yatağına uzandım. Tavanda fındık büyüklüğünde bir kara sinek. Kaptım raketi. Tutturamadım. Vızıltısını duyuyorum dört bir yanda. Eşikten girdim. Küçülmüşüm. "Sen değilsin," dedi, çocukluğum. Yan yana durduk. Elindeki kılıç başıma indi. Güldüm. Büyüdüm birdenbire. Masam toz içinde. Not etmeliyim. Unuturum. Yazım iplikleildi. Boğazıma dolanıyor. Bağırırım, "Sıkma!" Bacaklarıma taş bağlamışlar. Oynatamıyorum. Oturdum. Şerefesindeyim minarenin. Aşağısı uçurum. Atlamalıyım. Atladım. Süzülerek indim, pamuksu bir bulutun yumuşak okşayışları yanaklarımda. Rüzgâr sallıyor usul usul. Çırlıçıplağım. Denizin yüzeyinde dev harflerle KARA DENİZ yazılı. Kâğıttan gemiyle çarpıştık. Yüzüyorum. İskelede babam, üniformalı. Tek bacağının üzerinde zıplayarak yürüyor. Arka vagonlardan birinin penceresinden buğday tarlalarına bakarken sol gözüme kömür tanesi girdi. Buralarda istasyon olacaktı, yok. Atları görünmeyen faytona kuruldu. Nal sesleri. İzmir Marşını söyledim.

Bir Bardak Sıcak ay

Ablak suratlı ay kara bulutlara dalıp çıkıyor. Zirvesi karla, sisle çevrili, krateri sönük bazalt kütleinin eteğine oturtulmuş şato. Durup yorgun gözlerimi kısarak baktığım yönde ipileyen sarımsı ışığı görür gibi oldum. Aç kurt ulumaları yankılanıyor ara sıra. Boynuma doladığım benekli atkıyı kapadım ağzıma. Sinsi soğuk. Ak sakallarımnda buzlanma. Koptuğum köyüme ulaşabilecek miyim? Sapağa yaklaştım. Gıcirtısı durdu çizmelerimin. Kimsecikler yok. Aydınlığı kapattı bir koyu gölge. Döndüm. Çiğ mavi, kıvılcım çakımlı gözler. Kamaşıklığım açılıyor yavaş yavaş. Bir sehpanın üzerinde kanatları açık, dondurulmuş kuşun. Şahin mi? Horoz galiba. İbiği mora çalık. Önündeki niyet kutusu boş. Aklım tavşan diyor, çay, tavşan kanı. Dişlerim kenetli. Var mıdır buralarda bir sabahçı kahvesi? Uzatılan ölü el ağzımı ovalamaya çabalıyor. Neden horoz? Şalını düşürdü. Ak göğsü körüklendi. Canlı demek. Yok yok. Umutlanma. Hangi dilden düşündü? Tükendi geçmiş, dönemem geriye. Dokunmayın, kırılırim parça parça. Uyu, uyanamayacağından kuşkulanmasız. Erik yeşiline dönüştü bakışları. İncir ağaçlarının dalları ağırlaşmış. Sebze bahçesine çağrılmışım. Karanlık. Sakızlanan sesi belirdi yanıbaşımnda. “Bulanık göle gel. Birlikte inelim dibe, gömülelim balçığa.” “Birlikte ölelim,” demişti, anımsıyorum, oysa! “Ahım tuttu,

bırakma bari, bundan sonra. Merdiven başında ağzımı öptün, unuttun mu? Elimde kahve tepsisi. On üçünde. Duydum, gidiyormuşsun.” Eteğinin hışırtısı kaldı belleğimde.

Zeytin ağaçlarının arasındaki dar yolda kıvrıla kıvrıla yol alan, motoru hırıltılı otobüsteyim. Birkaç sıra arkamda oturduğumu sezdim, bildim bakmadan. Başında yeldirme, kucağında bebesi. Hep yanlıslara koşacağım. Kaldırımlarda nal sesleri. Yuvarlandı al donlu atımın yaylanan bacakları arasına biri. Aştı deneyimli hayvan üstünden. Durup almak istedim terkime, çakıl taşlarının oynadığı derelerden geçerek, uçardık Nemrut dağının ardına. Küskündü, yine de değiştirdiği bedenini çıkardı karşıma, çam kozalaklarının yığılıştığı toprak üstünde, dizdizemiz. İnanmış göründüm. Tutup ellerinden, kaldırdım ayağa. Hantal, ışısız bodrumların konuğu oldum, zamanın alıp başını gittiğine şaşırmış. Anlamış olmalıydılar yaşamasızlığımı. Sabahçı kahvesine sığınamadım. Hiç değilse yudumlayabilirdim ilk demli çayı, beklendiğimi umarak, yanılacağımı, yanıtacağımı bile bile.

Çay, sıcak, ağız yakan! Hepsi bu. Bir bardak. Kimsesizler mezarlığına gömdüm imgelerimi. İpileyen sarımsı ışık pırpırlandı, sönmek üzere, sönünce kurtulacağım kendimden –acınası avuntu!–, ödeşeceğiz, kristal yüreklerine sırt çevirdiklerimizle.

BENER, VÜS'AT O. (*Amasya, 10 Mayıs 1922 – Ankara, 31 Mayıs 2005*)
Öykü, roman, oyun yazarı.

Tam adı Vüs'at Orhan Bener. VOB imzasıyla *Özgür İnsan* dergisinde yazdı. Mediha Hanım ile öğretmen M. Raşit Bener'in oğlu. Felsefeci Cemil Sena Ongun amcası, yazar Erhan Bener kardeşi, yazar-çevirmen Yiğit Bener yeğenidir. İlkokulu Erzincan'da (1932), ortaokulu Sivas'ta (1936) okudu. Bursa Işıklar Askeri Lisesi (1939) ve Harp Okulu'ndan (1941) sonra levazım asteğmeni olarak Dikili ve Ankara'da görev yaptı: Siirt'te kıdemli yüzbaşıyken kendi isteğiyle askerlikten ayrıldı (1953). Ankara'da İstatistik Enstitüsü'nde memur, *Ulus* gazetesinde gece düzeltmeni, Cebeci İmam-Hatip Okulu'nda Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. AÜ Hukuk Fakültesi'ni de bitirdikten (1957) sonraysa Ticaret Bakanlığı'nda raportörlük, Karayolları Genel Müdürlüğü'nde hukuk müşavirliği (1959-78), sendika danışmanlığı (1979-92) yaptı; 1992'de emekli oldu. Eşi Ayşe Bener'le seksen üç yaşına kadar Ankara'da yaşadı.

1950'de *New-York Herald Tribune* gazetesiyle *Yeni İstanbul* gazetesinin ortaklaşa düzenledikleri öykü yarışmasında üçüncülük kazanan "Dost" adlı öyküsüyle dikkati çekti. 1952'den itibaren *Seçilmiş Hikâyeler*, *Varlık*, *Yeditepe*, *Dönem* dergilerindeki öyküleriyle tanındı; daha sonra *Gergedan*, *Argos*, *Gösteri*, *Kitap-lık* dergilerinde gözüktü. Yeni anlatım olanakları denediği, soyutlamalara başvurduğu öykülerinde, yeni bir gerçekçilik anlayışıyla insanın iç dünyasına, bilinçaltındaki karmaşaya yönelen, edebiyatı öncelikle bir dil ve anlatım biçimi olarak ele alan 1950 kuşağı öykücülerinde değerlendirildi. Necatigil, "Gerçekleri aydınlıktan uzaklaştırıp soyutlamalara götürme çabaları ve anlatışındaki yeniliklerle çağdaş hikâyecilerden ayrı bir yol tuttu"ğu görüşündedir.

Kullandığı dilin yoğunluğu Bener'in başlangıçtan beri savrukluğa, acemiliğe, yavaş yavaş olgunlaşmaya hiç tahammülü olmadığını gösterir. Üstelik bu yoğunluğa konuşma dilini kullanarak ulaşır. B. Karasu'ya göre, "bu 'konuşur gibi' yazılmış metin ancak okunduğunda, bir şekil sürekliliği ile birlikte bir de anlam sürekliliği kazanır". Konuşma dilini tüm doğallığıyla, ona yoğunluk kazandırarak kullanır; öykü ve oyunlarında toplumsal, bireysel, cinsel sorunları daha çok içsel etkileriyle ele alır. M. H. Doğan, öykücülüğünün "Memduh Şevket Esendal'dan kaynaklanan ve dalları gerçekçi hikâyeciliğimize uzanan akım ile, Sait Faik'le başlayıp hikâyeyi konunun bağlarından, klasik biçimin dar kalıplarından kurtaran yenilikçi akım" arasında bireşim kurabilmiş

olduğuna dikkat çeker: “Konuları, insanları, olaylarıyla daha seçmeci bir Memduh Şevket; anlatımıyla, i konuŐmalarıyla daha derli toplu, daha titiz bir Sait Faik.” Bu iki akım arasında kurduğu bireşim, yalın anlatımı, özenli dili, kısa, çarpıcı betimlemeleriyle zgn bir öykü yapı-sı kurmasına engel olmaz.

Öykülerinde günlük yaŐamın ayrıntılarına dikkatli bir gözlemci-likle eğilen ve ruh zmlemelerine geniş yer veren Bener, gündelik olayla bilinçaltında birikmiş yaşam parçalarını birleŐtirir. Bu özelliği, onun dış gerçeği yanlış yere koyduğu, hatta bozduğu ya da ele aldığı kiŐilerin i dünyalarına eğilirken zmlemelerle dış gerçek arasında tam bir uyum sağlayamadığı gerekçesiyle sık sık eleŐtirilmesine yol açtı. “İlki” adlı öyküsünü eviren W. Hickman onu J. Joyce’la karŐılaŐtırdıđı incelemesinde Bener’in tekniği için “denetimli bir bilinç akıŐı” nitelemesini kullanır. S. Gümüş de *Kara Anlatı Yazarı* adlı incelemesinde Bener’in znesindeki kökensel bölünmenin onun yapıtlarının temelinde yer aldığını gösterir. Öznenin bir içsel bölünmeyle doğmasının, bunun getirdiği temelsizliğin neredeyse baŐlatıcı bir izlek olduğunu öne süren O. Koçak, yazarın tekniğinin bilinç akıŐı değil de “iç monolog” olarak adlandırılmasının daha doğru olacağını, hatta bunun da o kökensel bölünmenin önemini ve Őiddetini açıklamaya yetmeyeceğini söyler.

Bener’in yapıtlarının temelindeki bu kökensel bölünme onun kullandığı dili de belirlemiŐtir. S. Gümüş’n “kendi iç dünyasının çok-boyutluluğunu dıŐa vuran belirtisel dil” olarak nitelediği bu dil, B. Karasu’ya göre sadece okuru zorlayacak yönde iŐlemez, bazen okura bir rahatlık, “bir havalı yer duygusu” da verir.

Bener’in öykülerinde eğemen olan boŐunalık, yabancı, sıkıcı dünya duygusu neredeyse bütün kahramanlarını belirler. Çok partili siyasal dönemde, kk bir kentteki ilerici aydınların yaŐamını etkileyen koŐulları konu edindiği romanı *Buzul ağımın Viritsi’i*’nde romanın kahramanları, bir yandan taŐra hayatının sıkıŐmıŐlıđı içinde patlama olanağı bulamayan enerjilerin gerilimiyle, bir yandan da Demokrat Parti’nin kuruluŐu sırasındaki siyasal baskının kuŐatması ile bođuŐmak zorundadırlar. Bu mücadele kimilerine bir boğulma, hatta intihar duygusu yaŐatırken, kimilerine de sıkıntıyı, inançsızlığı, hayal kırıklığını sürekli yanında taŐıyarak yaŐamayı ğretir. Bir tür yozlaŐma tehlikesini de taŐıyan bir mücadeledir bu. Bener’in bütün kiŐilerinin bu duyguyu taŐıdıđına işaret eder B. Karasu. Bu duygu, otobiyoğrafiyi andıran *Mızıkalı*

Yürüyüş'te zirveye çıkar; neredeyse yazının kendisini tehdit etmeye, değersizleştirmeye başlar. Yazıyla, kurmaca metinle ilgili kuşku, inançsızlıklar Bener'de ilk olarak *İpin Ucu* oyunuyla ortaya çıkar.

Bay Muannit Sahtegi'nin Notları kurma, kurmaca çabasının bile boşunluğunun, katlanılmazlığının bir örneği gibidir. Kurmacayla otobiyografi arasında salınıp giden metin sanki hiçbir yerde durmak istemez, kendi keşfettiği bir ara bölgenin belirsizliğini arzular. Bir kurmacanın sağlayacağı sürükleyiciliği kesmek için kullanılan gerçek dünyadan işaretler yapıta otobiyografik özellikler katmaktadır; öte yandan Bener otobiyografi biçiminin gereklerine de uymayarak ara bölgedeki yerini sağlamlaştırır. Bu eğilim daha sonra da, otobiyografiye daha çok yaklaşarak, belirginleşerek devam edecektir. *Mızıkalı Yürüyüş*'te artık kurmacadan giderek uzaklaşmıştır. *Kara Tren* ise askerlik, eski aşklar, evlilikler, kızgınlıklar ve yenilgilerle ilgili pasajlarıyla *Dost*, *İhlamur Ağacı* ve *Buzul Çağının Virüsü*'nde yeterince açık olmayan bazı otobiyografik anlatımlara bir çerçeve ve zaman zaman da kesinlik kazandırır. Yine de tedbirini almıştır Bener, ara bölgeden çıkmak istememektedir; bu yüzden *Mızıkalı Yürüyüş* ve *Kara Tren*'deki anlatım kronolojik değildir. Süren değil, parçaları olan bir yaşam vardır sanki ortada; farklı tarihler ve deneyimler arasında bu başıboş izlenimi veren gidiş gelişler aslında kasıtlı olarak düzenlenmiştir.

Vüs'at O. Bener'in yazarlığı ve yapıtları üstüne üniversitelerde tezler yapıldı; halen dergilerde, edebiyat toplantılarında yapıtları çözümlenmekte. Onunla ilgili kitaplar şunlardır: *Kara Anlatı Yazarı Vüs'at O. Bener*, Semih Gümüş, YKY 1994; *Vüs'at O. Bener: "Bir Tuluaf Yalvaç"* (Derleyen: Alpagut Gültekin), Norgunk Yayıncılık 2004; *Havva'ya Mektuplar: Vüs'at O. Bener'in Anısına* (Derleyen: Murat Özyaşar), Norgunk Yayıncılık 2005; *İnce Alaylı Anlatılar Ustası* (24. TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı Kitabı, Hazırlayan: Alpay Kabacalı), 2005; *Bir Usta, Bir Dünya: Vüs'at O. Bener* (Sergi Kataloğu, Hazırlayan: Murat Yalçın), YKY 2006.

2005 yılında 24. TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı seçildi: 8-16 Ekim 2005 tarihleri arasında fuar alanında düzenlenen sergi 24 Şubat-25 Mart 2006 tarihleri arasında Yapı Kredi Kültür Merkezi Sermet Çifter Salonu'nda yeniden açıldı: "Bir Usta, Bir Dünya: Vüs'at O. Bener". 2007'de Ankara Bilkent Üniversitesi'nde adına bir sempozyum düzenlendi.

Ödül: "Dost" adlı öyküsüyle 1950 *New-York Herald Tribune* ve *Yeni İstanbul Gazeteleri Dünya Hikâye Yarışması* Ödülü (üçüncülük); *Ihlamur Ağacı* ile 1963 TDK Tiyatro Armağanı; *İpin Ucu* ile 1980 Abdi İpekçi Tiyatro Armağanı (T. Cücenoglu ile paylaştı); *Siyah-Beyaz* ile 1993 Yunus Nadi Yayınlanmamış Öykü Ödülü (M. Z. Saçlıoğlu ile paylaştı) ve Sedat Simavi Vakfı Ödülü; Edebiyatçılar Derneği Altın Madalya Onur Ödülü.

Yapıtları: Öykü: *Dost*, Ank.: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, 1952; *Yaşamamız*, Ank.: *Dost*, 1957; *Dost*, (*Dost*, *Yaşamamız* ve yeni öykülerle birlikte 29 öykü) İst.: Milliyet, 1977 [yb (32 öykü) İst.: Can, 1986]; *Siyah-Beyaz*, İst.: İletişim, 1993; *Mızıkalı Yürüyüş*, İst.: İletişim, 1997; *Kara Tren*, İst.: İletişim, 1998; *Kapan*, İst.: İletişim, 2001.

Roman: *Buzul Çağının Virüsü*, İst.: Adam, 1984; *Bay Muannit Sahteği'nin Notları*, İst.: Remzi, 1991.

Oyun: *Ihlamur Ağacı*, Ank.: *Dost*, 1962; *İpin Ucu*, İst.: Bin Tane, 1980.

Şiir: *Manzumeler*, İst.: İletişim, 1993.

Çeviri: *İnsanlar ve Hayvanlar* (Vercors; E. Bener'le), Ank.: Kültür Bakanlığı, 1998.

Kaynaklar: *BF* (22 Mart 1999); Necatigil, *İsimler*, 72; Nebioğlu, 139; Özkırımlı, *TEA*, I, 216-217; Kurdakul, *Sözlük*, 134; Karaalioğlu, 107-108; A. Bezirci, *Çok Kapılı Oda*, İst., 1961; Öner toy, 271-272; M. Yalçın, "Günlük Telaşında Bay Sahteği", *Varlık*, Ağustos 1991; S. Gümüş, "Bay Muannit Sahteği'nin Çözülüşü ve Yükselişi", *Adam Sanat*, Nisan-Mayıs 1992; M. Yalçın, "Vüs'at O. Bener'le Söyleşi", *Varlık*, Aralık 1992; Y. Çongar, *Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız*, Ank., 1998, s. 228-236; Ö. Lekesiz, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İst., 1998, s. 437-452; G. Turan-A. Yüksel-Ö. Yula-L. Kavas, "Bir Duyarlı Adam Geldi Geçti Derseniz, Ona Sevineceğim", *Kitaplık*, S. 33 (Yaz 1998); O. Koçak, *Virgül*, S. 16, s. 6-11; B. Karasu, *Virgül*, S. 20, s. 46-47.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, YKY
(Yeni bilgiler eklenip gözden geçirildi)

Öykülerin Yer Aldığı Kitaplar*

Dost (1. basım: 1952, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Kitapları)
Dost • Havva • Kibrit • Boş Yücelik

Yaşamamız (1. basım: 1957, Dost Yayınları)
İlki • Sal • Leblebici

Dost-Yaşamamız (1977'den bugüne hep bir arada basılan bu iki kitaba 1986'ya kadar eklenen beş öyküden ikisi)
Kuş • Biraz da Ağla Descartes

Siyah-Beyaz (1. basım: 1993, İletişim Yayınları)
Siyah-Beyaz • Nihavent Saz Semaisi • Bisiklet • Ergenekon

Kara Tren (1. basım: 1998, İletişim Yayınları)
Kara Tren • Buluşma • Uçak Korkusu • Sünnet

Kapan (1. basım: 2001, İletişim Yayınları)
Palto • Ya Herru Ya Merru • Yorumsuz • Bir Bardak Sıcak Çay

* Yazarın bütün yapıtları 2003'ten bu yana YKY'dedir.

Benim saçlarım yumuşak. Havva'nın saçları keçe gibi. Annem ustura ile iki defa kazıttı saçlarını uzasın diye, ama uzamadı, kısa kaldı. Burnu da öyle biçimsiz ki! Yamyassi. Tıpkı okul kitabımızdaki maymunun burnuna benziyor burnu. Hiç sevmiyorum onu. Pis, hırsız.

9 789750 815737

